

Formannskapet

Dato: 05.02.2026 09:00

Sted: Kommunestyresalen

Notat:

Eventuelle forfall meldes sekretæren på mobil evt.
på e-post .
Varamedlemmer skal ikke møte uten særskilt innkalling.

<Sted> 29.01.2026

For leder i Formannskapet,

Saksliste

Saker til behandling

1/26 Standard vilkår for abonnenter VA	3
2/26 Høringssvar - endringer i folketrygdloven og arbeidsmiljøloven om medvirknings-, aktivitets- og tilretteleggingsplikten mv. ved sykefravær	53
3/26 Endring av samarbeidsform for Vestre Varanger Tildelingskontor	91
4/26 Innspill til KS Debattheft 2026	107
5/26 Låneopptak for utbetaling og avslutning av lån opptatt av Berlevåg Eiendomsselskap AS	113

Berlevåg kommune
- Heflig og begeistret

Arkivsak-dok. 26/00043-1
Saksbehandler Kjell Valter Sivertsen

Saksgang
Formannskapet

Møtedato

STANDARD VILKÅR FOR ABONNENTER VA

Forslag til vedtak/innstilling:

Forslag til standard vilkår for abonnenter legges ut på høring i 6 uker. Deretter fremmes saken til kommunestyret for endelig vedtak.

Vedlegg:

Forslag til standard abonnementsvilkår

Administrative bestemmelser utgitt av kommuneforlaget i lag med Norsk Vann og KS.

Saksframstilling:

Dokumentet fastsetter standard abonnementsvilkår for levering av vann- og avløpstjenester fra Berlevåg kommune til abonnenter innenfor kommunens forsyningsområde.

Vilkårene gjelder for alle eiendommer som er, eller blir, tilknyttet kommunalt vann- og/eller avløpsanlegg, både bolig-, fritids- og næringseiendommer, med mindre annet er særskilt avtalt.

Dette dokumentet med vedlegg, skal erstatte den generelle informasjonen vi i dag har på kommunens nettsider og vil først være gyldig etter endelig vedtak i kommunestyret.

Bakgrunn:

Vilkårene bygger på nasjonale standard abonnementsvilkår for vann og avløp (administrative og tekniske bestemmelser) utarbeidet i samarbeid mellom Norsk Vann, KS og Kommuneforlaget.

Vilkårene supplerer og utfyller gjeldende lover og forskrifter, herunder plan- og bygningsloven, forurensningsloven, drikkevannsforskriften, forskrift om vann- og avløpsgebyr (prisliste) i Berlevåg kommune og kommunens VA-norm og øvrige tekniske retningslinjer.

Merknader:

Det er benyttet KI til å utforme deler av dokumentet.

KS

Administrative bestemmelser

Standard abonnementsvilkår for vann og avløp

KF

© 2017 KF (Kommuneforlaget AS), Oslo
2. utgave, 3. opplag 2022

Omslagsbilde: Fotolia
Omslag: HAVE A BOOK
Sats: HAVE A BOOK
Trykk og innbinding: LOS Digital AS

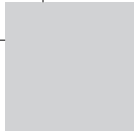
ISBN: 978-82-446-2283-7

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Kommuneforlaget AS er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov eller tillatt gjennom avtale med Kopinor, Interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Kopiering i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengsel.

Kommuneforlaget AS
Postboks 1263 Vika
0111 OSLO
Telefon: 24 13 28 50
Henvendelser vedrørende utgivelsen rettes til:
kundeservice@kf.no
www.kf.no

Innhold

FORORD	5	
INNLEDNING	7	
KAPITTEL 1 GENERELT	9	
1.1 Formål	9	3
1.2 Virkeområde/hjemmel	9	
1.3 Definisjoner	14	
1.4 Plikt til å overholde bestemmelsene	17	
1.5 Overtredelser og håndhevelse	18	
1.6 Endringer	20	
1.7 Dispensasjon	20	
1.7.1 Ikrafttredden. Opphevelse av tidligere bestemmelser	20	
KAPITTEL 2 SØKNAD OG GODKJENNING		
AV TILKNYTNING M.M.	21	
2.1 Søknad om tilknytning til offentlig vann- og avløpsanlegg	21	
2.2 Søknad om endringer	22	
2.3 Tinglyste erklæringer	23	
2.4 Godkjenning av søknad om tilknytning	24	
2.5 Kontroll og besiktigelse av anlegg og installasjoner under utførelse	25	
2.6 Prøving	26	
2.7 Krav til materiell og utførelse	26	
2.7.1 Separatsystem	27	

INNHold

KAPITTEL 3 ØVRIGE BESTEMMELSER	28
3.1 Anleggs- og vedlikeholdsutgifter	28
3.2 Funksjonskrav og tekniske krav	28
3.3 Eksisterende offentlige vann- og avløpsanlegg	30
3.4 Bygging nær offentlig vann- og avløpsanlegg	31
3.5 Opphør av tilknytning	32
3.6 Stengning av offentlige ledninger	33
3.7 Besiktigelse og kontroll av eksisterende anlegg og installasjoner	33
3.8 Kontroll og innskrenking av vannforbruk	34
3.9 Vannkvalitet og trykk	35
3.10 Videredistribusjon av vann- og avløpstjenester	36
3.11 Ekstraordinære vannuttak/påslipp	36
3.12 Påslippenes beskaffenhet	37
3.12.1 Generelt	37
3.12.2 Forurensningsforskriften	37
3.12.3 Eksempler på uønskede væsker, stoffer, gasser eller produkter	38
3.13 Utskillere og renseanlegg	39
3.14 Ansvarsforhold	40

Forord

Standard abonnementsvilkår for vann og avløp, en videreføring av Normalreglementet for sanitæranlegg, ble sist utgitt av Kommuneforlaget på vegne av KS i 2008. KS oversendte reglementet til landets kommuner og anbefalte dem å vedta å innføre bestemmelsene. Bestemmelsene er delt i to, *administrative bestemmelser* og *tekniske bestemmelser*. Revisjonsarbeidet har vært utført av en egen redaksjonskomité i 2015-2016 og har bestått av:

Bjørn Grimsrud, fagsjef, Fagrådet for våtrom
Ann-Janette Hansen, juridisk rådgiver, Moss kommune
Guttorm Jakobsen, advokat, Advokatfirmaet Guttorm Jakobsen AS
Pål R. Johansen, redaktør, Kommuneforlaget as
Are Skaar Nielsen, fagsjef, Rørentreprenørene Norge

Et høringsutkast ble i juni 2016 sendt ut til en rekke kommuner, offentlige instanser og private selskaper og organisasjoner. Deres innspill har vært verdifulle bidrag til denne reviderte utgaven.

5

Innledning

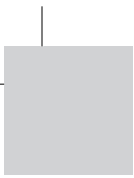
Standard abonnementsvilkår for vann og avløp består av administrative og tekniske bestemmelser – utgitt i hvert sitt hefte. De administrative bestemmelsene tar for seg juridiske og forvaltningsmessige forhold, mens de tekniske bestemmelsene fastlegger krav til teknisk utførelse.

7

Vilkårenes formål er å ivareta det gjensidige ansvarsforholdet mellom kommunen og den enkelte abonnent i forbindelse med tilknytning til offentlig vann- og avløpsanlegg, og å sikre betryggende utførelse av sanitærinstallasjoner og private vann- og avløpsanlegg.

Standard abonnementsvilkår for vann og avløp bør vedtas av den enkelte kommune for at de skal ha tilstrekkelig gyldighet. Vilkårene er utformet slik at de uforandret kan vedtas av kommunen. Det er imidlertid også mulighet for kommunen til å legge inn egne særbestemmelser.

Bestemmelsene gis i hovedsak av kommunen som eier av hovedanleggene og leverandør av tjenestene innenfor vann og avløp. En del bestemmelser er i tillegg direkte eller indirekte hjemlet

KAPITTEL

i lover og forskrifter som forurensningsloven, plan- og bygningsloven (pbl.) og byggeforskriftene. Den foreliggende teksten er ment å utdype og konkretisere bestemmelsene i eksisterende lovverk og gi en kortfattet og lett tilgjengelig sammenfatning av de krav som gjelder. Det er imidlertid ikke meningen å presentere informasjon som finnes andre steder hvis dette ikke er nødvendig for sammenhengen i disse vilkårene. Det er brukt henvisninger til aktuelt regelverk der dette er naturlig.

Den foreliggende revisjonen har tatt hensyn til endrede krav og bestemmelser og nye utfordringer som kommunene står overfor, blant annet når det gjelder klimaendringer, samt endringer i rettspraksis når det gjelder pkt. 3.14 om ansvarsforhold.

8

Alle berørte parter, både huseiere, profesjonelle aktører og kommunalt ansatte, skal kunne ha nytte av å bruke disse abonnementsvilkårene.

Kommentar:

Dersom kommunestyret har vedtatt å innføre bestemmelsene, skal kommunen benytte dem.

KAPITTEL

1

Generelt

1.1 Formål

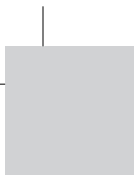
Formålet med disse bestemmelsene er å

- fastsette hvilke leveringsbestemmelser og vilkår kommunen, som eier av offentlig vann- og avløpsanlegg og leverandør av tjenestene, stiller for tilknytning til og bruk av offentlig vann- og avløpsanlegg. Dette omfatter også det gjensidige ansvarsforholdet mellom kommunen og den enkelte abonnent som er, eller blir, tilknyttet offentlig vann- og avløpsanlegg.
- stille krav til aktørene slik at de private vann- og avløpsanlegg som tilknyttes kommunalt nett, blir utført på en betryggende måte med hensyn til funksjonssikkerhet og anleggs- og utstyrskvalitet.

9

1.2 Virkeområde/hjemmel

Abonnementsvilkårene omfatter private vann- og avløpsanlegg tilknyttet offentlige vann- og avløpsanlegg. De gjelder både for eksisterende og nye abonnenter, og uavhengig av om abonnenten har skrevet under en erklæring om å overholde vilkårene eller ikke.

KAPITTEL 1

For de som var abonnenter da kommunen vedtok bestemmelsene, gjelder de administrative bestemmelsene fullt ut, med unntak for søknadsplikten for eksisterende anlegg der det ikke foretas vesentlige endringer, jf. pkt. 2.2 og kravet til avstandsgrense på 4 meter for eksisterende bebyggelse, jf. pkt. 3.4.

For de som var abonnenter da kommunen vedtok bestemmelsene, gjelder de tekniske bestemmelsene knyttet til oppføring av anlegg bare for følgende punkter:

- Krav til overhøyde mellom topp hovedledning og laveste innvendig avløpsåpning, jf. pkt. 3.5 i tekniske bestemmelser
- Krav om sikring mot forurensning for å hindre tilbakesuging fra privat ledningsnett til offentlig ledningsnett, jf. pkt. 2.4 i tekniske bestemmelser

10

Kommentar:

Dette er selvsagt ikke til hinder for at kommunen håndhever øvrige lover og regler dersom anlegg/bygning/installasjoner er oppført i strid med gjeldende bestemmelser på oppføringstidspunktet. Eksempler på dette kan være oppføring av bygninger og installasjoner som er i strid med gjeldende kommunale vedtekter, normer, etc., eller i strid med servitutlovens alminnelige bestemmelser om hvordan eieren av en eiendom med kommunen som ledningseier/servitutthaver plikter å opptre.

For øvrig gjelder de tekniske bestemmelsenes krav i tilknytning til drift og vedlikehold av anleggene fullt ut så langt de passer.

Kommentar:

Dersom for eksempel en vannledning lekker, vil det utgjøre et brudd på de tekniske bestemmelsene som kan følges opp med et pålegg om utbedring, uavhengig av når ledningen ble lagt.

 GENERELT

Abonnementsvilkårene for vann og avløp gjelder, så langt de passer, også for påslipp til kommunal ledning fra offentlig veg, plass o.l.

Abonnementsvilkårene for vann og avløp er gitt av kommunen som eier av hovedanleggene og leverandør av vann- og avløps-tjenester. En del vilkår er i tillegg direkte hjemlet i lover og forskrifter.

Kommentar:

Private vann- og avløpsanlegg uten offentlig tilknytning omfattes ikke av abonnementsvilkårene, med mindre pålegg om tilknytning til offentlig vann- og avløpsanlegg er gitt etter plan- og bygningslovens bestemmelser.

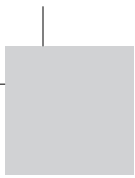
Henvisninger til lover og forskrifter

Vann- og avløpsanlegg er omfattet av et betydelig regelverk som det er viktig å ha kjennskap til og følge. Plan- og bygningsloven, med byggt teknisk forskrift (TEK) og veiledning til byggt teknisk forskrift (VTEK), gir rammebetingelsene for planlegging og utforming av sanitærinstallasjoner og vann- og avløpsanlegg. I tillegg kommer enkelte lover med tilhørende forskrifter som normalt vil være av betydning for den enkelte kommunes vann- og avløpsabonnenter. Vi gjør oppmerksom på at lover og forskrifter kan endre seg over tid:

Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) med bl.a. følgende forskrifter:

- Forskrift om byggesak (byggesaksforskriften) av 26. mars 2010, sist endret 22. februar 2016
- Byggt teknisk forskrift (TEK) av 26. mars 2010 nr. 489
- Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) med bl.a. følgende forskrift:
 - Forskrift om begrensnig av forurensning (forurensningsforskriften)

11

KAPITTEL 1

12

- Lov om matproduksjon og mattrygghet (matloven) med bl.a. følgende forskrift:
 - Forskrift om vannforsyning og drikkevann (drikkevannsforskriften)
- Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven) med bl.a. følgende forskrifter:
 - Forskrift om miljørettet helsevern
 - Forskrift for badeanlegg, bassengbad, badstu m.v.
- Lov om vassdrag og grunnvann (vannressursloven)
- Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg med bl.a. følgende forskrifter:
 - Forskrift om begrensnig av forurensning, kapittel 16 om kommunale vann- og avløpsgebyrer
 - Kommunens lokale forskrift om vann- og avløpsgebyrer

Nettbaserte kilder

Det finnes også et stort antall veiledninger, normer, standarder, detaljblad, rapporter etc. som er av betydning for den som arbeider innenfor vann-, avløps- og sanitærområdet.

For nærmere oversikt over gjeldende regelverk og annen nyttig informasjon viser vi blant annet til følgende nettbaserte kilder:

www.lovdato.no

Lovdata gir den komplette oversikt over lover og forskrifter m.m. i Norge.

www.norskvann.no

På Norsk Vanns hjemmesider finner du bl.a. informasjon om interessepolitisk arbeid og regelverk som er under utvikling, rapporter og veiledninger som Norsk Vann har utgitt på vann- og avløpsområdet samt oversikt over aktuelle kurs og arrangementer.

www.va-jus.no

På Norsk Vanns regelverkssider legges det fortløpende ut informasjon om nytt regelverk på vann- og avløpsområdet. Norsk Vanns regelverkshjelp til medlemmene inneholder også bl.a. følgende hjelpemidler:

- Regelverksdatabasen
- Boken «Vann- og avløpsrett»
- Selvkostveiledningen
- En rekke standardmaler for brev, brosjyrer m.m.
- Typiske spørsmål og svar

www.va-norm.no

Nettsted som skal gjøre det enkelt for alle aktører (entreprenører, rørleggere, konsulenter etc.) å finne ut hva som er kommunens krav til VA-tekniske anlegg.

www.rorsenter.no

Norsk Rørsenter AS er et kurs- og kompetansesenter innen vann- og avløpsteknikk og har prosjektledelsen for NKF og Norsk Vanns VA/Miljø-blad og for Norsk Vanns VA-norm (www.va-norm.no).

www.regelhjelp.no

Regelhjelp.no er et tilbud om bransjevise oversikter over regelverket. Bak nettstedet står Statens forurensningstilsyn, Mattilsynet, Direktoratet for arbeidstilsynet, Næringslivets sikkerhetsorganisasjon og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.

www.dibk.no

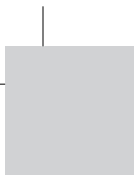
Databasen til Direktoratet for byggkvalitet over lover, forskrifter, veiledninger, blanketter mv.

www.miljokommune.no

www.standard.no

Standard Norges hjemmesider, der man bl.a. kan finne oversikt over standarder på VVS- og VA-området.

Vi gjør oppmerksom på at nettadressene kan endre seg.

KAPITTEL 1

1.3 Definisjoner

Kommentar:

Standard abonnementsvilkår omhandler forholdet mellom abonnent og kommunen som leverandør av tjenestene, og for bedre presisering er det derfor valgt å avvike noe fra den terminologien innen vann og avløp som benyttes i lov og forskrift.

Avløpsanlegg

Med avløpsanlegg menes ledninger og øvrige anlegg både for sanitært avløpsvann (spillvann), industrielt avløpsvann og overvann.

Kommentar:

Avløpsanlegg omfatter ikke drensledninger.

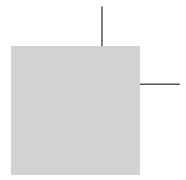
14

Offentlig vann- og avløpsanlegg

Hovedanlegg for vann og/eller avløp som kommunen eller annet offentligrettslig organ har bygd eller overtatt ansvaret for.

Kommentar:

Stikkledning for vann og avløp fra offentlig bygg regnes i disse vilkårene som privat vann- og avløpsanlegg. Det fremgår av brev fra Klima- og Miljøverndepartementet 28. mars 2014 til Sivilombudsmannen at ved tolkningen av hva som er å anse som et vann- og avløpsanlegg som omfattes av § 1 andre ledd i lov om kommunale vass- og avløpsanlegg og hva som er å anse som private stikkledninger, vil anleggets dimensjon og formål være relevant. Det er videre et sentralt moment om anlegget er nødvendig for å levere vann- og avløpstjenester i kommunen, og hvorvidt kommunen selv har vedtatt at anlegget skal være en hovedledning, samt om ledningen er finan-

GENERELT

siert av vann- og avløpsgebyrer etter loven. Disse momentene vil på samme måte kunne være relevante ved tolkningen av hva som er å anse som offentlige vann- og avløpsanlegg etter standard abonnementsvilkår for vann- og avløp.

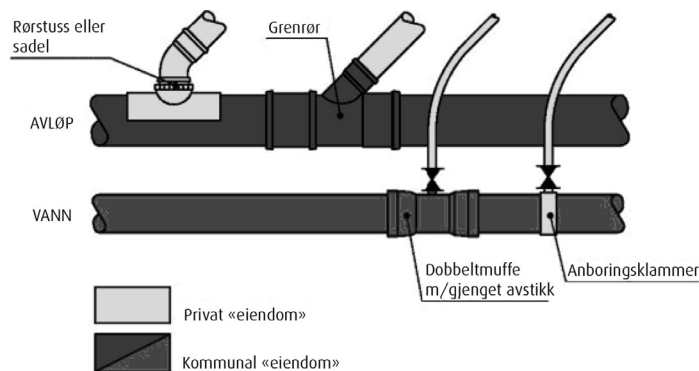
Privat vann- og avløpsanlegg

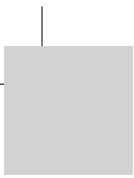
Private ledninger (stikkledninger) og utstyr utenfor husets yttervegg som er tilknyttet offentlig vann- og/eller avløpsanlegg.

Som privat anlegg regnes videre ethvert anlegg som kommunen eller annet offentligrettslig organ selv ikke har bygd, ikke har overtatt ansvaret for etter plan- og bygningslovens regler eller ikke på annen måte har påtatt seg ansvaret for gjennom skriftlig erklæring eller ved sin handlemåte/adferd.

Hvis ikke annet er angitt eller avtalt, er grensen mellom det private og det offentlige vann- og avløpsanlegget i tilkoplingspunktet på offentlig ledning. Anboringsklammeret på vannledningen er å anse som privat (se figur nedenfor):

15

KAPITTEL 1

Sanitærinstallasjoner

Rør, installasjoner og utstyr innenfor husets yttervegg som er tilknyttet vann- og/eller avløpsanlegg.

Abonnent

Eier av eiendom med vann- og/eller avløpsinstallasjoner som enten er tilknyttet offentlig vann- og avløpsanlegg, eller som har fått pålegg om tilknytning etter plan- og bygningslovens regler. Kommunen kan etter søknad godta at andre enn eieren står som abonnent, der særlige forhold tilsier det.

16

Kommentar:

Sistnevnte tilføyelse tar sikte på tilfeller der eiendommen er festet bort i lengre tid, eller hvor et større bygg er leid ut i lengre tid til en leietaker, og det av denne grunn vil være mest praktisk å forholde seg til den som bruker bygget og/eller eiendommen direkte. Selv om leietaker aksepteres som abonnent, kan kommunen i alle tilfeller holde eieren ansvarlig dersom leietaker misligholder sine forpliktelser etter avtalen.

Ansvarlig foretak

Ansvarlig foretak er i disse vilkårene foretak som er godkjent i henhold til plan- og bygningsloven og byggesaksforskriften, dvs. som er sentralt godkjent eller har erklært ansvarsrett. Foretaket skal i tillegg dokumentere at det utførende personellet har følgende minimumskvalifikasjoner for det relevante arbeidsområdet:

Sanitærinstallasjoner

- Svennebrev som rørlegger

Privat vann- og avløpsanlegg

- Svennebrev som rørlegger, samt S-ADK1- eller ADK1-sertifikat

GENERELT

eller

- Fagbrev innen veg- og anleggsfaget eller anleggsmaskinførerfaget, samt ADK1-sertifikat

Kommentar:

For å opprettholde tilstrekkelig kvalifikasjoner på dem som skal utføre arbeidet med sanitærinstallasjoner og private vann- og avløpsanlegg, og sikre den nødvendige faglige kvaliteten på disse arbeidene, er det som tidligere holdt fast ved kravet om at foretaket i tillegg til enten å være sentralt godkjent, eller å ha erklært ansvarsrett, må kunne dokumentere at det utførende personellet har visse nærmere angitte minimumskvalifikasjoner for det relevante arbeidsområdet.

1.4 Plikt til å overholde bestemmelsene

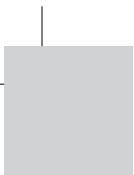
Abbonnten er ansvarlig for at hans private vann- og avløpsanlegg til enhver tid er i forskriftsmessig stand, og at de til enhver tid gjeldende bestemmelser om bruken av anlegget blir fulgt, jf. pkt. 1.2, 1.5, 2.5 og 3.7 i disse bestemmelsene. Abonnnten er også ansvarlig for at hans husstand, leieboere og andre som benytter hans anlegg, overholder abonnementsvilkårene.

Ansvarlig foretak er ansvarlig for at de private vann- og avløpsanleggene blir planlagt og utført i samsvar med gjeldende lov og regelverk. Alle arbeider på private vann- og avløpsanlegg og sanitærinstallasjoner skal utføres av ansvarlig foretak i henhold til pkt. 1.3, med mindre kommunen, som eier av hovedanleggene, i det enkelte tilfelle har godkjent en annen utførende.

Kommentar:

Firmaer som engasjeres til å spyle private stikkledninger, trenger ikke forhåndsgodkjenninger til dette eller tilfredsstille kravene i pkt. 3.2. Kommunen kan kreve opplysninger fra slike

17

KAPITTEL 1

firmaer om hvor og når spyling har funnet sted og sannsynlig årsak til spylingen. Spyling eller annet arbeid på kommunens hovedledningsnett kan ikke finne sted uten skriftlig tillatelse fra kommunen.

1.5 Overtredelser og håndhevelse

Abonnementsvilkårene for vann og avløp skal håndheves av kommunen eller den kommunestyret delegerer myndighet til, med mindre noe annet framgår av disse bestemmelsene.

18

Kommunen kan kreve at anlegg blir reparert, utbedret, omlagt eller fjernet dersom de er i strid med de administrative eller tekniske bestemmelsene i disse abonnementsvilkårene eller med plan- og bygningsloven med tilhørende tekniske forskrift (TEK). Dette gjelder uavhengig av den myndighet som kommunen er tillagt etter forurensningsloven og plan- og bygningsloven når det gjelder krav om reparasjon av anlegg.

Kommunen kan etter forutgående varsel få arbeidet utført for abonnentens regning dersom et slikt pålegg ikke etterkommes. Arbeid som ikke kan utsettes, kan kommunen få utført uten forutgående varsel.

Kommentar:

Håndhevelse av disse abonnementsvilkårene reguleres av privatrettslige regler og anses ikke i utgangspunktet som utøvelse av offentlig myndighet. I den grad et vilkår er stilt med hjemmel i kommunens private eierrådighet over eget vann- og avløpsanlegg, foreligger det derfor ikke formell klageadgang til noen overordnet instans. Dette gjelder hvis kommunen har funnet det sikrest å bruke eierrådigheten som hjemmelsgrunnlag, selv om det også skulle være en mulig alternativ hjemmel for pålegget i lovverket. Et eksempel på dette kan

GENERELT

være ved krav om utbedring av utette vannledninger, hvor det kan være uklart i hvilken grad man også kan hjemle vedtaket i plan- og bygningsloven § 31-3. Hvis kommunen derimot bruker gjeldende lovverk som hjemmel for pålegg, gjelder forvaltningslovens bestemmelser.

Hvis det ikke kommer til en minnelig ordning med den aktuelle abonnenten, skjer håndhevelsen ved at det reises søksmål for de ordinære domstoler med krav om dom for at abonnenten plikter å etterkomme et gitt pålegg eller må unnlate å foreta en nærmere bestemt handling. Kommunen kan ev. kreve å få dekket utgifter for slikt arbeid i medhold av pkt. 1.5 andre og tredje ledd. På samme måte kan abonnenten reise sivilt søksmål for domstolene hvis han ikke godtar abonnementsvilkårene.

I den grad bestemmelsene i abonnementsvilkårene også har hjemmel i sentrale lover eller forskrifter og håndheves i tråd med disse, jf. pkt. 1.2, kan sanksjonsbestemmelsene i dette lovverket benyttes.

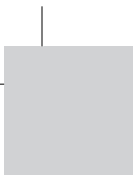
Kommunen kan også ved vesentlig mislighold av abonnementsvilkårene stenge eiendommens vanntilførsel og holde den stengt til forholdet er rettet.

Kommentar:

Det forutsettes at kommunen utviser skjønn i slike saker, spesielt når det gjelder vanntilførsel til boliger. En eventuell stenging må ikke true liv og helse eller kunne medføre brannfare.

Kommunen kan nekte et ansvarlig foretak som ikke overholder de til enhver tid gjeldende abonnementsvilkårene (administrative og tekniske bestemmelser), å utføre arbeid på slike anlegg hvis forholdene ikke blir brakt i orden innen rimelig tid. Det samme gjelder hvis krav til utførelsen etter plan- og bygningsloven med tilhørende forskrifter ikke blir overholdt.

19

KAPITTEL 1

1.6 Endringer

Kommunestyret kan vedta endringer i de administrative bestemmelsene. Kommunestyret, eller den kommunestyret delegerer myndighet til, kan vedta endringer i de tekniske bestemmelsene.

1.7 Dispensasjon

Når særlige grunner taler for det, kan kommunestyret eller det organ som kommunestyret har delegert myndighet til, gi dispensasjon fra disse abonnementsvilkårene.

1.7.1 Ikrafttredden. Opphevelse av tidligere bestemmelser

Abonnementsvilkårene for vann og avløp trer i kraft fra den dato kommunestyret bestemmer. Fra samme tidspunkt oppheves tidligere vedtatte sanitærreglement eller tilsvarende bestemmelser om private vann- og avløpsanlegg tilknyttet kommunalt nett.

20

KAPITTEL

2

Søknad og godkjenning
av tilknytning m.m.**2.1 Søknad om tilknytning til offentlig
vann- og avløpsanlegg**

I tillegg til nødvendige søknader i henhold til plan- og bygningsloven skal kommunen, som eier av vann- og avløpsanleggene, ha søknad om tilknytning til offentlige vann- og avløpsanlegg.

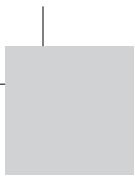
21

Søknadsskjema fås hos kommunen.

Søknad om tilknytning skal underskrives av abonnenten og ansvarlig foretak. Søknaden må inneholde tilstrekkelig dokumentasjon til at kommunen kan ta stilling til den, som erklæringer og situasjonsplan med inntegnet stikkledninger, angitt tilkoblingspunkt og høydeangivelser. Søknaden skal være godkjent før arbeidet settes i gang, med mindre kommunen tillater noe annet.

Kommunen kan også kreve at andre enn abonnenten, herunder leietakere, festere etc., skriver under på en slik søknad.

Overdras et arbeid under utførelsen til et annet ansvarlig foretak, skal det sendes ny søknad. Er et arbeid ikke påbegynt innen tre år etter at tillatelsen er gitt, bortfaller godkjenningen.

KAPITTEL 2

Ansvarlig foretak skal sørge for at det foreligger situasjonsplan som viser privat vann- og avløpsanlegg (slik det er bygd) så snart anlegget er ferdig. Situasjonsplanen med tilhørende innmåling av anlegget sendes til kommunen. Dersom mottatt dokumentasjon er tilfredsstillende, gis ferdigmelding av kommunen. Ferdigmelding gitt av vann- og avløpsmyndigheten vedlegges søknad om ferdigattest.

Kommentar:

Andre søknader

Tiltak som oppføring, endring eller reparasjon av vann- og avløpsanlegg er søknadspliktig etter plan- og bygningsloven. Mindre tiltak som ikke fører til fare eller urimelig ulempe for omgivelser eller allmenne interesser, f.eks. lokal drenering og reparasjoner ved rør- og ledningsbrudd, kan unntas fra søknadsplikten.

Uavhengig av om et tiltak er søknadspliktig, skal bestemmelser i plan- og bygningsloven og teknisk forskrift ivaretas av tiltakshaveren.

Når det gjelder søknad om utslipp av oljeholdig avløpsvann, henvises det til forurensningsforskriftens kap. 15, jf. pkt. 3.12.2. Kommunen kan også kreve søknad om påslipp av fettholdig avløpsvann.

22

2.2 Søknad om endringer

Senere reparasjoner og utbedringer av sanitærinstallasjoner og private vann- og avløpsanlegg som medfører vesentlige endringer i vannforbruk eller utslippsmengder, krever tillatelse fra kommunen.

SØKNAD OG GODKJENNING AV TILKNYTNING M.M.

Det kreves alltid tillatelse ved installasjon av sprinkleranlegg mot brann, snøkanoner og lignende. Det samme gjelder ved omlegging, rehabilitering eller opphør/stenging av private vann- og avløpsanlegg.

Søknad om endringer skal underskrives av abonnenten og et ansvarlig foretak som skal utføre arbeidet. Kommunen kan også kreve at andre enn abonnenten, herunder leietakere, festere etc., skriver under på en slik søknad.

For øvrig gjelder de samme krav til søknaden som under pkt. 2.1, og det benyttes samme søknadsskjema.

2.3 Tinglyste erklæringer

Ved søknad om tilknytning kan det kreves vedlagt tinglyst erklæring for følgende forhold:

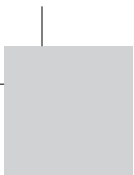
23

- At det er innhentet tillatelse til å legge, drifte/vedlikeholde og skifte ut privat vann- og avløpsanlegg på andres eiendom
- At flere eiere er solidarisk ansvarlig for at gjeldende vilkår vedrørende felles privat vann- og avløpsanlegg blir fulgt
- At senere utvidet bruk av etablert felles privat vann- og avløpsanlegg blir godkjent av samtlige brukere/eiere

Også ellers kan det kreves framlagt tinglyste erklæringer når det er nødvendig for å sikre noens rett.

Kommentar:

Se f.eks. plan- og bygningsloven §§ 27-1 og 27-2, der plan- og bygningsmyndigheten skal påse at retten til å føre vann- og avløpsledning over annen manns grunn er tilstrekkelig sikret ved tinglyst dokument, eller på annen måte som kommunen godtar som tilfredsstillende. Den tinglyste erklæringen om

KAPITTEL 2

solidaransvar gjelder kun i forholdet mellom den enkelte sameier i en privat fellesledning og kommunen. Det er intet i veien for at det i samme erklæring fremgår at sameierne, hva gjelder forholdet dem imellom, kun skal ha et proratarisk ansvar for de aktuelle ledningene, dvs. at den enkelte sameier kun har ansvar for den delen av et felles ledningsnett som vedkommende benytter seg av. Dette vil i tilfelle være i samsvar med sameieloven § 9.

De tinglyste erklæringene skal i nødvendig utstrekning være påført at de ikke kan avlyses uten kommunens samtykke.

2.4 Godkjenning av søknad om tilknytning

24

De vilkårene som skal gjelde for godkjenning av søknad om tilknytning, herunder nærmere krav til det private vann- og avløpsanlegget, fastsettes av kommunen i hvert enkelt tilfelle, herunder også eventuell påslippsavtale i henhold til forurensningsforskriften.

Kommunen kan gi pålegg om tiltak som vil gi bedre infiltrasjon av overvann i grunnen, dersom dette kan gjennomføres uten urimelige kostnader. Det kan i den forbindelse gis pålegg om etablering og drift av overvannsanlegg eller tilknytning til et allerede etablert overvannsanlegg.

Kommentar:

Kommunen kan stille nærmere krav til søknaden eller anlegget for å godkjenne denne. Kommunen har også hjemmel til å gi pålegg som vil kunne motvirke problemer forbundet med økt avrenning av overvann fra den enkelte eiendom. Bestemmelsen er i stor grad sammenfallende med det som er foreslått av overvannsutvalget til ny § 29-8 i plan- og bygningsloven. Men med det unntaket at det ikke stilles krav om at et etablert

SØKNAD OG GODKJENNING AV TILKNYTNING M.M.

overvannsanlegg må være fastsatt i plan for at det skal kunne gis pålegg om tilknytning til dette. Dette fordi det ikke alltid vil foreligge en areal- eller reguleringsplan der slike anlegg er omfattet, og at det like fullt vil kunne være praktisk å kunne pålegge slik tilknytning uavhengig av om anlegget er forankret i plan. Kommunen har til en viss grad allerede adgang til å gi denne typen pålegg etter vannressurslovens § 7, 2. ledd.

Kommunen kan sette krav både overfor nye og eksisterende abonnenter om maksimal mengde som kan føres til offentlig eller privat avløpsanlegg, og til forrensing av særlig forurenset avløpsvann.

Kommentar:

Dette er i samsvar med det som er foreslått som ny pkt. 7.3 tredje avsnitt i sektorlov for vanntjenester i Norsk Vann Rapport 214/2015. Uavhengig av om en slik lov blir vedtatt er det et praktisk behov for og hensiktsmessig at det inntas en klar hjemmel på dette punktet.

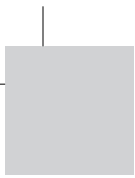
25

Godkjent søknad innebærer at et arbeid må utføres i henhold til gjeldende abonnementsvilkår, lover og forskrifter, med mindre skriftlig dispensasjon er gitt.

Godkjent søknad om tilknytning skal sendes ansvarlig foretak og abonnenten.

2.5 Kontroll og besiktigelse av anlegg og installasjoner under utførelse

Kommunen har når som helst, og uten forutgående varsel, rett til å kontrollere/besiktige sanitærinstallasjoner og private vann- og avløpsanlegg under utførelse i den grad disse kan ha betydning for drift og vedlikehold av offentlige vann- og avløpsanlegg eller

KAPITTEL 2

for gebyrberegningen. Vedkommende kontrollør skal uten oppfordring legitimere seg.

Kommunen overtar med sin kontroll ikke noe ansvar overfor abonnenten, utførende ansvarlig foretak eller tredjemann.

Kommunen kan gi pålegg om reparasjon, utbedring og ev. omlegging av private vann- og avløpsanlegg under utførelse dersom de ikke er i samsvar med abonnementsvilkårenes administrative og tekniske bestemmelser.

26

Kommentar:

Se også pkt. 3.7, som har tilsvarende bestemmelser for eksisterende anlegg og installasjoner. Dersom det f.eks. er mistanke om lekkasje på en privat stikkledning, vil dette kunne ha betydning for gebyrberegningen, og kommunen vil derfor ha hjemmel til å kontrollere nevnte stikkledning for å undersøke om dette er tilfelle eller ikke.

2.6 Prøving

I forbindelse med kontroll etter pkt. 2.5 kan kommunen forlange dokumentasjon av trykk og tetthets- og funksjonsprøving av sanitærinstallasjoner og private vann- og avløpsanlegg.

2.7 Krav til materiell og utførelse

Det henvises til abonnementsvilkårenes tekniske bestemmelser når det gjelder krav til materiell og utførelse. Det vises også til plan- og bygningsloven med tilhørende teknisk forskrift.

Det skal utarbeides drifts- og vedlikeholdsinstruks for installasjoner og materiell, og denne skal oppbevares av abonnenten.

SØKNAD OG GODKJENNING AV TILKNYTNING M.M.

2.7.1 Separatsystem

Kommunen kan kreve at stikkledningene legges som separatsystem i områder hvor kommunens ledninger er lagt som kombi-nertsystem der det foreligger et saklig behov for dette.

Kommentar:

Et eksempel på dette kan f.eks. være der kommunen har til hensikt å skifte ut sin eksisterende fellesledning med et separatsystem innen rimelig tid, f.eks. 5-10 år fram i tid, på det tidspunkt abonnenten søker om tillatelse til å anlegge avløpsledninger fra hovedledningen og inn til eiendommen. Det vil her være lite hensiktsmessig om kommunen godkjente et fellessystem, for så å gi pålegg om utskiftning til separatsystem noen år senere, når kommunen skulle legge om sitt ledningsnett til separatsystem, slik kommunen blant annet har hjemmel for i dette regelverket og i medhold av forurensningsloven § 22 andre ledd.

27

KAPITTEL

3

Øvrige bestemmelser

3.1 Anleggs- og vedlikeholdsutgifter

Alle omkostninger i forbindelse med etablering, drift og vedlikehold av private vann- og avløpsanlegg bæres av abonnenten.

28

Kummer, stengeventiler mv. som med kommunens tillatelse monteres på offentlig vann- og avløpsanlegg som del av det private anlegget, bekostes i sin helhet av vedkommende abonnent. Utstyr og vedlikeholdsansvar kan etter søknad overtas av kommunen.

3.2 Funksjonskrav og tekniske krav

Abbonnten er ansvarlig for at funksjonskravene og de tekniske kravene i tekniske bestemmelser, og i plan- og bygningsloven med tilhørende teknisk forskrift, overholdes i hele anleggets levetid. Dette gjelder også krav om at det private vann- og avløpsanlegget til enhver tid skal være tett, at de til enhver tid gjeldende krav til overhøyde mellom innvendig topp hovedledning

ØVRIGE BESTEMMELSER

i forgreningspunktet og laveste avløpsåpning i bygning (for eksempel sluk i kjeller) blir oppfylt. Dersom avløpsvannet pumpes, gjelder tilsvarende høydekrav målt til det høyeste punktet (gravitasjonspunktet) på pumpeledningen.

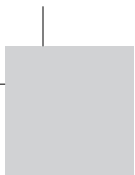
I den grad en bygning på et tidligere tidspunkt er anlagt med lavere overhøyde enn dagens krav, skal det iverksettes tiltak for å kompensere for dette, f.eks. ved å installere tilbakeslagsventil eller pumpestasjon etter dispensasjon fra kommunen for å motvirke tilbakeslag. Abonnementen har plikt til å vedlikeholde slike installasjoner regelmessig.

Kommunen kan, dersom det foreligger et saklig behov for det, kreve at eksisterende abonnenter for egen kostnad skal koble takvannet fra offentlig avløpsanlegg, etablere fordrøynings tiltak på eiendommen eller etablere nytt privat avløpsanlegg for å håndtere overvann til kommunalt ledningsnett, dersom dette ikke vil medføre uforholdsmessige kostnader for abonnenten.

29

Kommentar:

På samme måte som det er behov for å kunne stille relevante krav for håndtering av overvann på nyanlegg, er det også behov for å ha en klar hjemmel for at kommunene kan stille krav til overvannshåndteringen overfor eksisterende abonnenter. Det er derfor inntatt en uttrykkelig hjemmel for dette for eksisterende abonnenter. Dette er for øvrig i samsvar med forslag til § 7-3 fjerde ledd i Norsk Vanns Rapport 214/2015 med forslag til ny sektorlov på vann- og avløpsområdet. Det er føyd til at det må foreligge et saklig behov for et slikt krav, og videre oppstilt en begrensning om at det ikke må medføre uforholdsmessige kostnader for abonnenten.

KAPITTEL 3

3.3 Eksisterende offentlige vann- og avløpsanlegg

Abbonnten godtar ved tilknytning til kommunens nett at eventuelle eksisterende lovlig anlagte offentlige vann- og avløpsanlegg på abonnentens grunn har rett til å bli liggende uavhengig av om denne retten er tinglyst eller ikke, og uavhengig av om abonnenten kjenner til ledningen på overtakelsestidspunktet for eiendommen. Abonnenten har bevisbyrden for at anlegget eventuelt er ulovlig anlagt.

30

Kommentar:

For nye vann- og avløpsanlegg som kommunen ønsker lagt over abonnentens eiendom etter at eiendommen ble tilknyttet kommunens nett, må kommunen inngå en avtale med abonnenten om rett til å ha ledningen på eiendommen.

Overvannsutvalget har foreslått at bestemmelsen blir lovfestet som ny § 27-6 i plan- og bygningsloven fra 2008.

Dersom abonnenten hevder at de offentlige vann- og avløpsledningene over hans eiendom i sin tid er anlagt ulovlig, er det abonnenten som har bevisbyrden. Bakgrunnen for dette er at en ny eier av en eiendom der det ligger kommunale VA-ledninger, ofte vil kunne bestride at kommunen i sin tid lovlig har fått tillatelse til å anlegge VA-ledninger over den aktuelle eiendommen.

Dette vil kunne være vanskelig å bevise for kommunen når det er inngått muntlige avtaler med tidligere grunneier, som i ettertid har flyttet fra eiendommen eller ikke lenger er i live.

For å unngå at bestemmelsen mister mye av sin betydning for kommunen, og før det har gått så lang tid at det uansett foreligger hevdsgrunnlag, er det presisert at det er nåværende abonnent/eier av den aktuelle eiendommen som må kunne dokumentere at kommunen i sin tid ulovlig la ledningene. I ut-

ØVRIGE BESTEMMELSER

gangspunktet må det antas at kommunen ikke ville ha anlagt ledningen dersom kommunen på det aktuelle tidspunktet ikke hadde innhentet nødvendig tillatelse til dette.

3.4 Bygging nær offentlig vann- og avløpsanlegg

Offentlige vann- og avløpsanlegg skal ikke overbygges. Ny bebyggelse, inklusive garasjer og støttemurer, skal ikke plasseres slik at den er til ulempe for drift og vedlikehold av offentlige vann- og avløpsanlegg. Det samme gjelder øvrige søknadspliktige tiltak og øvrige tiltak som kan vanskeliggjøre drift og vedlikehold eller utskiftning av slike ledninger. Slik bebyggelse og slike tiltak skal ha en avstand til offentlig vann- og/eller avløpsanlegg på minst 4 meter beregnet fra ytterkant ledning/anlegg.

31

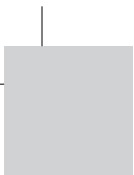
Det kan gis dispensasjon fra denne bestemmelsen etter søknad hvis utbyggeren sikrer drift og vedlikehold av offentlige ledninger med anlegg av varerør, kulvert eller tilsvarende, eller dersom tiltakshaver/abonnent forestår omlegging av hovedledningene etter servituttlovens regler.

Eier av offentlige vann- og avløpsanlegg skal påse at ovennevnte krav blir ivaretatt i forbindelse med, og så langt som mulig parallelt med, den ordinære byggesaksbehandlingen av tiltaket etter plan- og bygningsloven.

Håndhevelse av denne bestemmelsen skjer i tråd med pkt. 1.5 i disse bestemmelsene.

Kommentar:

For dem som ikke er tilknyttet offentlig vann- og avløpsanlegg, må kommunen sikre dette i en egen avtale. Bakgrunnen for

KAPITTEL 3

32

presiseringen i forhold til tidligere utgave av de administrative bestemmelsene fra 2008, er at det ofte vil kunne være et behov for å hindre å anlegge øvrige søknadspliktige tiltak over offentlige vann- og avløpsanlegg, ut over oppføring av bebyggelse og støttemurer. Dette vil f.eks. kunne gjelde anlegg med vesentlige terrengoppfyllinger, da slike fyllinger i praksis vil kunne gjøre det svært vanskelig for kommunen å komme til med forsvarlig drift og vedlikehold eller utskiftning av ledningene. Det er også åpnet opp for at tiltak som ikke er søknadspliktige etter plan- og bygningsloven er omfattet av bestemmelsen, der de vil kunne vanskeliggjøre drift og vedlikehold eller utskiftning av slike ledninger. Som eksempel på dette kan være ulike typer beplantning, så som å plante trær, en hekk, sette opp gjerde, etablere plattinger, etc.

Overvannsutvalget har i NOU 2015: 16 foreslått å lovfeste en ny § 29-4 femte ledd om at nye byggverk og tiltak skal ha en avstand til offentlige vann- og avløpsanlegg på minimum 4 meter, med mindre kommunen bestemmer noe annet. Blir bestemmelsen vedtatt, vil det foreligge et overlappende hjemmelsgrunnlag, men slik at bestemmelsen også vil gjelde overfor dem som ikke er tilknyttet offentlig vann- og avløpsanlegg, og derfor ikke bundet av abonnementsvilkårene.

3.5 Opphør av tilknytning

Når privat vann- og/eller avløpsanlegg skal settes ut av drift, skal abonnenten sørge for at ledningen avstenges ved tilknytningen på hovedledning eller der kommunen anviser. Kommunen kan i den forbindelse også kreve at private installasjoner på hovedledningen blir fjernet.

Kommunen kan foreta oppgraving og stenging for eierens regning dersom dette ikke blir utført av eieren av privat vann- og avløpsanlegg.

ØVRIGE BESTEMMELSER

3.6 Stengning av offentlige ledninger

Alle planlagte stopp i vannforsyningen eller avløpshåndteringen som skyldes arbeider på kommunale ledninger, gjøres kjent i rimelig tid på forhånd for de berørte abonnentene.

Ved øyeblikkelig stenging av vannforsyningen på grunn av akutt arbeid på kommunens vannledninger, varsler kommunen de berørte parter så snart som mulig om når vannforsyningen vil være gjenopprettet.

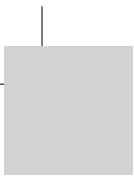
Stengning av offentlig vannledning på grunn av tilknytning, opphør eller omlegging av privat stikkledning, kan bare utføres av kommunen etter bestilling fra ansvarlig utførende. Tidspunkt for stenging av kommunale vannledninger avtales med kommunen. Ansvarlig utførende plikter å varsle abonnenter som berøres av stengningen.

33

3.7 Besiktigelse og kontroll av eksisterende anlegg og installasjoner

Kommunen har når som helst, og uten forutgående varsel, rett til å besiktige/kontrollere sanitærinstallasjoner og private vann- og avløpsanlegg, i den grad disse kan ha betydning for drift og vedlikehold av offentlige vann- og avløpsanlegg eller for gebyrberegningen. Dette gjelder også kontroll av vannforbruket hos abonnenter som har vannmåler. Vedkommende kontrollør skal uten oppfordring legitimere seg.

Det er kun kommunens egne mannskaper, ansvarlig utførende eller andre med tillatelse fra kommunen som kan besiktige og kontrollere offentlige vann- og avløpsanlegg.

KAPITTEL 3

Kommunen kan gi pålegg om reparasjon, utbedring og omlegging av sanitærinstallasjoner og private vann- og avløpsanlegg som ikke er i samsvar med abonnementsvilkårenes administrative og tekniske bestemmelser, eller foreta andre kompensierende tiltak. Dette gjelder i den grad forholdet kan ha betydning for drift og vedlikehold av offentlige vann- og avløpsanlegg eller for kommunens gebyrberegning.

Kommentar:

Som eksempel på dette kan nevnes:

- Lekkasjer
- Ulovlig påslipp på offentlig avløpsanlegg, herunder fett og miljøskadelige stoffer
- Manglende overhøyde mellom topp hovedledning og laveste vannlås i bygning
- Manglende tilbakestrømningsbeskyttelse i abonnentens vannledningsnett, jf. pkt. 2.4 i abonnementsvilkårenes tekniske bestemmelser

34

3.8 Kontroll og innskrenking av vannforbruk

Abonnenten forplikter seg til ikke å sløse med vann.

Under vannmangel eller når andre forhold krever det, kan kommunen innføre restriksjoner på vannforbruk til spesielle formål, for eksempel hagevanning. Kommunen kan i slike situasjoner også innføre andre restriksjoner. Eventuelle restriksjoner som kommunen finner det nødvendig å gjennomføre under vannmangel eller når andre forhold krever det, gir ikke rett til å kreve erstatning eller prisavslag.

ØVRIGE BESTEMMELSER

3.9 Vannkvalitet og trykk

For vannkvalitet gjelder drikkevannsforskriftens bestemmelser i § 12 (jf. § 5) som minimumskrav. Kommunen kan, med Mattilsynets godkjenning, avvike fra drikkevannsforskriftens krav til vannkvalitet for en avgrenset periode, dersom kravene ikke kan oppfylles før utbygging av nytt vannbehandlingsanlegg e.l. er gjennomført. Kommunen skal informere abonnentene om slike avvik fra drikkevannsforskriftens krav til vannkvalitet.

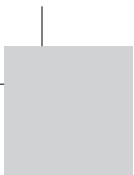
Næringsabbonenter med særskilt behov kan inngå avtale med kommunen om hvilke kvalitetsavvik de vil ha varsel om.

Vanntrykket skal være minst 2 bar ved tilknytningspunktet på den kommunale vannledningen. Dersom vanntrykket inne i bygningen ikke er tilfredsstillende, og dette ikke skyldes manglende trykk på kommunens ledning, må abonnenten bekoste og installere trykkforsterkningsanlegg. Kommunen kan kreve installering av reduksjonsventil på vanninnlegget dersom vanntrykket inne i bygningen overstiger 6 bar, jf. tekn. best. pkt. 2.1.3.

Kommunen plikter å varsle abonnentene ved vesentlige endringer i vanntrykk eller vannkvalitet.

Kommentar:

I den grad vannkvalitet og/eller trykk utgjør en mangel etter forbrukerkjøpsloven § 16, kan abonnenten etter nærmere regler kreve prisavslag og/eller erstatning, jf. forbrukerkjøpsloven § 26.

KAPITTEL 3

3.10 Videre distribusjon av vann- og avløpstjenester

Uten kommunens samtykke må det ikke tas, bortledes eller selges vann fra en eiendom som er tilknyttet offentlig vannanlegg, på en slik måte at uttaket i mengde overstiger et normalt husholdningsabonnement eller det vannforbruk som den aktuelle type virksomhet vanligvis har.

Det samme gjelder for tilførte avløpsmengder fra den enkelte abonnent til offentlig avløpsanlegg.

3.11 Ekstraordinære vannuttak/påslipp

Ved unormalt store eller støtvide vannuttak eller unormalt store eller støtvide påslipp av avløpsvann, f.eks. ved bruk til klimakjøling, sprinkleranlegg, jordvanning eller ved tømning av bassenger og oppfylling av tanker som overstiger det som er godkjent etter pkt. 2.1, 2.2 og 2.4, må det innhentes særskilt tillatelse fra kommunen.

Kommentar:

Som eksempel må testing av sprinkleranlegg ikke gjennomføres uten at det på forhånd er innhentet særskilt tillatelse fra kommunen til dette.

Kommunen kan som vilkår for slik tillatelse f.eks. stille krav om installering av vannmåler, eller stille krav til særskilte tidspunkter som tiltaket må gjennomføres på, mv.

ØVRIGE BESTEMMELSER

3.12 Påslippenes beskaffenhet

3.12.1 Generelt

Til offentlig avløpsanlegg må det ikke føres væsker, stoffer, gasser eller produkter som kan være brann- eller eksplosjonsfarlige, miljø- eller helsefarlige eller skadelige for offentlig avløpsanlegg. Dette innebærer at abonnenter som er tilknyttet offentlig avløpsanlegg, må vise aktsomhet ved bruk av sine sanitærinstallasjoner for å unngå at slike væsker, stoffer, gasser eller produkter føres ut med avløpsvannet via vasker, sluk eller toalett. Eksempelvis skal farlig avfall leveres til godkjent mottak, legemiddelrester skal leveres til apotek og hygieneprodukter skal avhendes gjennom avfallsinnsamlingen.

Kommunen må straks varsles dersom farlige eller skadelige væsker, stoffer, gasser eller produkter ved uhell blir ført til offentlig avløpsanlegg.

Kommunen kan stille krav til påslipp av overvann til offentlig avløpsanlegg, bl.a. innhold, mengde, sandfang, fordrøyningsbasseng m.m.

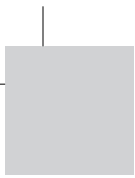
3.12.2 Forurensningsforskriften

Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften) har en rekke bestemmelser som regulerer påslipp av avløpsvann fra virksomheter og husholdninger til offentlig avløpsanlegg.

De viktigste i denne sammenhengen er:

- Utslipp av oljeholdig avløpsvann, herunder påslipp til offentlig avløpsanlegg, er regulert i forurensningsforskriften kap. 15. Det skal bl.a. sendes søknad til kommunen ved etablering

37

KAPITTEL 3

38

av nye utslipp eller vesentlig økning av eksisterende utslipp av oljeholdig avløpsvann.

- Påslipp av oppmalt matavfall til offentlig avløpsanlegg fra virksomheter og husholdninger er regulert i forurensningsforskriften kap. 15A. Slike påslipp er forbudt med mindre kommunen i forskrift gjør unntak fra forbudet.
- Ingen kan sette i verk eller øke utslipp av fotokjemikalieholdig eller amalgamholdig avløpsvann uten at utslippet, herunder påslipp til offentlig avløpsanlegg, etableres og drives i samsvar med kravene i forurensningsforskriften §§ 15A-5 til 15A-7.
- Kommunen kan i enkeltvedtak eller i forskrift fastsette krav til virksomheters påslipp av avløpsvann til offentlig avløpsanlegg, jf. forurensningsforskriften § 15A-4. Kravene kan fastsettes ut fra hensynet til det offentlige avløpsanleggets utslippskrav, for å unngå skade på offentlig avløpsanlegg, for å sikre at driften av avløpsanlegget og slambehandlingen ikke vanskeliggjøres, for å sikre kvaliteten på avløpsslammet eller for å sikre helsen til personell som arbeider med offentlig avløpsanlegg. Kravene vil komme i tillegg til eventuelle krav som statlig forurensningsmyndighet har stilt i virksomhetens utslippstillatelse.

3.12.3 Eksempler på uønskede væsker, stoffer, gasser eller produkter

Vi nevner her noen eksempler på hva som er å anse som væsker, stoffer, gasser eller produkter som kan være brann- eller eksplosjonsfarlige, miljø- eller helsefarlige eller skadelige for offentlig avløpsanlegg, jf. pkt. 3.12.1.

ØVRIGE BESTEMMELSER

Det gjelder blant annet bensin, renevæsker, løsningsmidler, maling, lakk, sprøytemidler, legemidler, tjære, fett, olje, voks, sement, kalk, mørtel, sot, asfalt, karbid, presskaker, cyanidforbindelser, sulfater, sulfider, kadmium, kvikksølv, amalgam, bly, kopper, nikkel, sink, krom, ammonium og magnesiumsulfater. Andre eksempler er vaskefiller og hygieneprodukter som bind, bleier, tamponger og Q-tips.

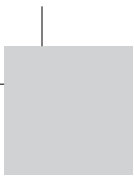
Denne opplistingen er ikke uttømmende.

3.13 Utskillere og renseanlegg

Ettersyn, tømning og vedlikehold av private olje- og fettutskillere, slamavskillere/septiktanker og andre renseanordninger tilknyttet offentlig avløpsanlegg må utføres i henhold til gjeldende forskrifter, utslippstillatelser og eventuelle øvrige vilkår som er satt.

Dersom slike anlegg ikke drives tilfredsstillende, kan kommunen gi pålegg om utbedring eller stenging, eller overta driften midlertidig for abonnentens og/eller leietakerens regning. Eieransvaret for de aktuelle anlegg tilligger fremdeles abonnenten/leietakeren.

Eieren er pliktig til å sette utskillere og renseanlegg ut av drift og føre avløpet direkte til offentlig avløpsanlegg når kommunen krever det, jf. forurensningsloven § 26.

KAPITTEL 3

3.14 Ansvarsforhold

Kommunen har ansvaret for bygging, forvaltning, drift og vedlikehold av kommunale ledninger for vann og avløp.

Abonnenten har tilsvarende ansvar for bygningens sanitærinstallasjoner og private vann- og avløpsanlegg.

Kommunen som anleggseier er ansvarlig, uten hensyn til skyld, for skade som avløpsledning eller vannledning volder. For skade fra avløpsanlegg som skyldes at kapasiteten ikke strekker til, er anleggseieren kun ansvarlig dersom han har utvist uaktsomhet og/eller forsett.

40

Kommentar:

Teksten er revidert og tilpasset de senere årenes rettspraksis som på visse områder har innskrenket kommunens adgang til å fraskrive seg sitt objektive ansvar etter forurensningsloven § 24 a, i forhold til det som var situasjonen da standard abonnementsvilkår pkt. 3.14 ble utformet i 2008.

Endringene i reguleringen av bestemmelsene om ansvarsforhold innebærer først og fremst at kommunen ikke kan fraskrive seg sitt objektive ansvar for manglende vedlikehold av en offentlig avløpsledning. Det følger av Høyesteretts dom i Stavanger-saken avsagt 19. mars 2007, at en kommune kan fraskrive seg det objektive ansvaret for manglende kapasitet etter forurensningsloven § 24 a dersom det regner mer enn kommunens avløpsledning er dimensjonert for, og dimensjoneringen på det aktuelle tidspunktet var forsvarlig etter dagjeldende regler for dimensjonering av avløpsanlegg.

Senere rettspraksis har ikke endret på dette, og dommen anses derfor fortsatt å gi uttrykk for gjeldende rett på området.

ØVRIGE BESTEMMELSER

Det vises her til at Alta-saken (Rt. 2011 s. 1304) gjaldt ansvarsfraskrivelse for manglende vedlikehold, og Molde-saken (Rt. 2014 s. 656) gjaldt spørsmålet om det foreligger et objektivt ansvar for andre skadeårsaker enn manglende vedlikehold eller manglende kapasitet.

I det aktuelle tilfellet, der tilbakeslagsskaden var forårsaket av tilstopping av røret ved at en større stein hadde kommet inn i dette, ble det konstatert at det er et rent ulovfestet objektivt ansvar også for denne type skader, og at adgangen til å fraskrive seg ansvaret måtte være den samme enten ansvaret var lovfestet (som i forurensningsloven § 24 a) eller ulovfestet, dvs. skapt av domstolene.

Kommunen er uten ansvar hvis private vann- og avløpsanlegg eller sanitærinstallasjoner, på grunn av arbeider på det offentlige hovednett, forurenses eller tilstoppes av rust, slam eller andre stoffer, eller får frostska-

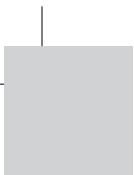
41

der. Det samme gjelder ved svikt i vanntilførselen eller manglende vann til brannslukking/sprinkling og for skader som skyldes forhold som beskrevet i pkt. 3.8 og 3.9, så langt forholdet ikke rammes av forbrukerkjøpslovens bestemmelser, og kommunen har opptrådt aktsomt.

Kommentar:

Det henvises til teknisk forskrift, forskrift om brannforebyggende tiltak og tilsyn § 5-4 og NKF og Norsk Vanns VA/Miljøblad nr. 82.

Kommunen er ikke ansvarlig dersom det oppstår skade på eiendom og det private vann- og avløpsanlegget eller sanitærinstallasjonen ikke er i samsvar med leveringsvilkårenes tekniske og administrative bestemmelser.

KAPITTEL 3

42

Kommentar:

Rettspraksis oppfattes fortsatt slik at den gir åpning for ansvarsfritak for kommunen der skaden er forårsaket av feil eller mangler ved abonnentens eiendom eller anlegg som f.eks. ikke godkjente kjellerrom eller abonnentens anlegg ikke tilfredsstillende krav til 90 cm overhøyde fra topp hovedledning til laveste slukåpning, jf. pkt. 3.5 i de tekniske abonnementsvilkårene, eller der regnværet eller flomhendelsen for øvrig er å anse som en force majeure-begivenhet, dvs. med et gjentakintervall på mer enn 50 år, jf. dom fra Borgarting lagmannsrett 19. juni 2007 i den såkalte Fredrikstad-saken.

I NOU 2015: 16 har overvannsutvalget delt seg i tre ulike fraksjoner når det gjelder synet på i hvilken utstrekning det objektive ansvaret skal kunne fraskrives ved avtale eller ikke, og i synet på avgrensningen av kommunens objektive erstatningsansvar etter forurensningsloven § 24 A. I den grad dette leder til at forurensningsloven § 24 a blir endret, slik at den ytterligere innskrenker kommunens adgang til å fraskrive seg sitt objektive ansvar, ut over det som allerede følger av ovennevnte rettspraksis, vil dette også få konsekvenser for anvendelsen og forståelsen av pkt. 3.14 i standard abonnementsvilkår.

Kommunen er ikke ansvarlig for skader etter oversvømmelse i kjeller/lagerlokaler, andre næringslokaler eller boligareal som skyldes ledningsbrudd, kloakkstopp eller kapasitetsproblemer når skadetilfellene omfatter:

- Bygningsmessig innredning, innbo og løsøre i rom som brukes til varig opphold (boligformål) og/eller næringsvirksomhet, og som mangler nødvendig godkjenning av bygningsmyndighetene til slik bruk.
- Gjenstander som pga. sin verdi eller andre forhold er uvanlig eller uaktsomt å oppbevare på slike steder.

ØVRIGE BESTEMMELSER

- Varer som er lagret under lagringshøyde 100 mm over gulv.
- Skader som kan knyttes til manglende vedlikehold og tilsyn av tilbakeslagsanordning.

Abonnenten er ansvarlig for skade eller ulempe han ved forsett eller uaktsomhet påfører offentlig vann- og avløpsanlegg. Abonnenten svarer også for skade eller ulempe som personer som bruker hans sanitærinstallasjoner, påfører offentlig vann- og avløpsanlegg.

Har flere eiendommer felles ledninger, er alle eiere solidarisk ansvarlig for de plikter disse bestemmelsene pålegger abonnenten. Det vises for øvrig til pkt. 1.2 og pkt. 2.3 i disse bestemmelsene.

Standard abonnementsvilkår for Berlevåg kommune.

Underlaget for «Standard abonnementsvilkår for vann og avløp» er utarbeidet nasjonalt, og kommuner som Berlevåg kan vedta å bruke dette som sitt standardregelverk, eventuelt med lokale tillegg.

1. Formål og virkeområde

Dette dokumentet fastsetter standard abonnementsvilkår for levering av vann- og avløpstjenester fra Berlevåg kommune til abonnenter innenfor kommunens forsyningsområde.

Vilkårene gjelder for alle eiendommer som er, eller blir, tilknyttet kommunalt vann- og/eller avløpsanlegg, både bolig-, fritids- og næringseiendommer, med mindre annet er særskilt avtalt.

2. Rettslig grunnlag og forholdet til andre regler

Vilkårene bygger på nasjonale standard abonnementsvilkår for vann og avløp (administrative og tekniske bestemmelser) utarbeidet i samarbeid mellom Norsk Vann, KS og Kommuneforlaget.

Vilkårene supplerer og utfyller gjeldende lover og forskrifter, herunder plan- og bygningsloven, forurensningsloven, drikkevannsforskriften, forskrift om vann- og avløpsgebyr (prisliste) i Berlevåg kommune og kommunens VA-norm og øvrige tekniske retningslinjer.

3. Definisjoner

- «Abonnent»: Eier eller fester av eiendom som er tilknyttet, eller som har fått tillatelse til tilknytning til, kommunalt vann- og/eller avløpsanlegg.
- «Kommunen»: Berlevåg kommune som eier og drifter av det offentlige vann- og avløpsanlegget.
- «Privat ledningsanlegg»: Ledninger og installasjoner fra tilknytningspunkt (påvist/angitt av kommunen) og inn til og i bygning/eiendom, som er abonnentens ansvar.
- «Tilknytningspunkt»: Punkt der privat anlegg kobles til kommunalt hovedanlegg, normalt ved eiendomsgrense eller annet avtalt sted.

4. Kommunens ansvar

Kommunen skal sørge for sikker og hygienisk tilfredsstillende vannforsyning og forsvarlig bortledning og behandling av avløpsvann innenfor tekniske og økonomiske rammer fastsatt av kommunestyret.

Kommunen skal drifte, vedlikeholde og fornye det offentlige ledningsnett fram til tilknytningspunktet, og varsle abonnentene ved planlagte avbrudd eller vesentlige driftsforstyrrelser så langt det er praktisk mulig.

5. Abonnentens ansvar

Abbonnten er ansvarlig for etablering, drift, tilsyn og vedlikehold av eget privat vann- og avløpsanlegg, herunder stikkledninger, installasjoner og utstyr på egen eiendom.

Abbonnten skal sørge for at anlegget er i forskriftsmessig stand, er utført av kvalifiserte foretak der det kreves, og brukes i samsvar med gjeldende regelverk og kommunens tekniske bestemmelser.

6. Tilknytning og søknadsplikt

Tilknytning til kommunalt vann- og avløpsanlegg krever søknad og godkjenning fra kommunen, normalt som en del av byggesøknad etter plan- og bygningsloven.

Arbeid på vann- og avløpsanlegg skal utføres av foretak med nødvendig faglig kompetanse, og ferdigmelding skal sendes kommunen før anlegget tas i bruk.

7. Bruk av vann- og avløpsanlegg

Abbonnten skal bruke anlegget slik at det ikke oppstår skade eller ulempe for kommunens anlegg, andre abonnenter eller miljøet.^[1]

Det er forbudt å tilføre avløpsnett stoffer som kan skade ledningsnett, pumpestasjoner eller renseanlegg, eller som kan medføre fare for personell eller miljø; kommunen kan gi nærmere regler og pålegg om dette.

8. Måling og gebyr

Abbonnten skal betale gebyr for vann- og avløpstjenester i tråd med kommunens til enhver tid gjeldende forskrift om vann- og avløpsgebyr. (Prisliste)

Kommunen kan kreve vannmåler for riktig beregning av gebyr, og abonnenten er ansvarlig for å beskytte måleren mot frost og skade, samt gi adgang til avlesning og kontroll.

9. Adgang til inspeksjon og kontroll

Kommunen eller den kommunen bemyndiger, har rett til adgang til eiendom og tekniske installasjoner når dette er nødvendig for tilsyn, inspeksjon, prøvetaking eller feilretting etter varsling og innenfor rammene av gjeldende lovverk.

Abonnenten plikter å medvirke til slik kontroll og plikter å rette forhold som kommunen påpeker innen fastsatt frist.

10. Avvik, driftsforstyrrelser og erstatning

Ved driftsforstyrrelser, planlagte avbrudd eller akutte hendelser skal kommunen så langt mulig varsle berørte abonnenter og iverksette nødvendige tiltak for å begrense skade og ulemper.

Kommunens ansvar for økonomisk tap som følge av avbrudd eller svikt er begrenset i samsvar med alminnelige erstatningsrettslige regler og eventuelle særregler i lov eller forskrift; abonnenten plikter å begrense eget tap.

11. Endring av vilkår

Standard abonnementsvilkår kan endres ved vedtak i kommunestyret, normalt etter forutgående høring til berørte organisasjoner og publisering på kommunens nettsider.

Endringer trer i kraft fra det tidspunkt som fastsettes i vedtaket, og gjelder for alle eksisterende og nye abonnenter med mindre noe annet er uttrykkelig bestemt.

12. Ikrafttredelse

Disse standard abonnementsvilkårene trer i kraft fra [dato settes inn ved vedtak] og avløser evt. tidligere vilkår fastsatt av Berlevåg kommune.

Vilkårene gjøres tilgjengelige på kommunens nettsider og kan fås ved henvendelse til kommunen.

Vedlegg:

1. <https://norsk vann.no/tema/jus/rettskilder-og-regelverk/standard-abonnementsvilkar/>

2. <https://www.berlevag.kommune.no/vatn-og-avloep-abonnementsvilkaar.162311.160441t0439a.tct.html?tklang=nn>

Berlevåg kommune
- Hefstig og begeistret

Arkivsak-dok. 25/00540-2
Saksbehandler Maria Kristiansen

Saksgang
Formannskapet
Kommunestyret

Møtedato
10.02.2026
19.02.2026

HØRINGSSVAR - ENDRINGER I FOLKETRYGDLOVEN OG ARBEIDSMILJØLOVEN OM MEDVIRKNINGS-, AKTIVITETS- OG TILRETTELEGGINGSPLIKTEN MV. VED SYKEFRAVÆR

Forslag til vedtak/innstilling:

Høringssvar til forslag om endringer i arbeidsmiljøloven og folketrygdloven om sykefraværsoppfølging, slik det fremgår av saken vedtas.

Høringssvaret oversendes Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Vedlegg:

Høringssvar til endringer i folketrygdloven og arbeidsmiljøloven om medvirknings-, aktivitets- og tilretteleggingsplikten mv. ved sykefravær

Høringsnotat – Forslag til endringer i folketrygdloven og arbeidsmiljøloven om medvirknings-, aktivitets- og tilretteleggingsplikten mv. ved sykefravær

Bakgrunn:

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har sendt på høring forslag til endringer i arbeidsmiljøloven og folketrygdloven knyttet til oppfølging av sykefravær. Formålet med forslagene er å tydeliggjøre regelverket om arbeidstakers medvirknings- og aktivitetsplikt, samt arbeidsgivers tilretteleggingsplikt.

Departementet begrunner forslaget med behov for et mer oversiktlig og tilgjengelig regelverk, hvor plikter og ansvar fremgår klarere for både arbeidsgiver og arbeidstaker.

Høringsfristen er fastsatt til 15. mars 2026.

Saksframstilling:

De foreslåtte endringene skal tydeliggjøre den sykmeldtes plikt til medvirkning og arbeidsrelatert aktivitet, samt presisere arbeidsgivers tilretteleggingsplikt ved sykefravær.

Endringene omfatter blant annet klarere krav til informasjonsdeling og deltakelse i oppfølging, etablering av en egen bestemmelse om aktivitetsplikt, overgang fra bortfall til stans av sykepenger ved manglende oppfyllelse av pliktene, og en presisering av at tilretteleggingsplikten også kan omfatte varige tiltak.

I sitt forslag til høringssvar støtter kommunen målsettingen om redusert sykefravær og bedre oppfølging av sykmeldte. Det legges vekt på behovet for et klart, forutsigbart og praktisk regelverk som er håndterbart for små kommuner med begrensede ressurser. Samtidig pekes det på behovet for tydelige avgrensninger for arbeidsgivers tilretteleggingsplikt, særlig når det gjelder varige tiltak, forholdsmessighet, samspill med NAV og økonomiske konsekvenser for kommunal tjenesteproduksjon.

På denne bakgrunn anbefaler kommunedirektøren at Berlevåg kommune avgir høringssvar i tråd med vedlagt forslag.

Høringssvar – Berlevåg kommune

Forslag til endringer i folketrygdloven og arbeidsmiljøloven om medvirknings-, aktivitets- og tilretteleggingsplikten mv. ved sykefravær

Berlevåg kommune støtter målsettingen om redusert sykefravær, tidlig innsats og bedre oppfølging av sykmeldte arbeidstakere. Kommunen er opptatt av å være en inkluderende arbeidsgiver, samtidig som vi har ansvar for forsvarlig drift og gode tjenester. Som liten kommune med begrensede administrative og økonomiske ressurser er vi særlig avhengige av et regelverk som er tydelig, forutsigbart og praktisk anvendelig.

Kommunen er positiv til at den sykmeldtes plikter til medvirkning og aktivitet tydeliggjøres i regelverket. Klare rammer for hvilke opplysninger arbeidstaker skal gi, og hvilke forventninger som stilles til deltakelse i oppfølgingen, bidrar til trygghet for begge parter og kan forebygge konflikter. Det er viktig at regelverket klart slår fast at arbeidstaker ikke plikter å gi medisinske opplysninger eller diagnoser, men at nødvendig informasjon om funksjonsevne og forventet varighet av fraværet kan kreves.

Berlevåg kommune støtter at aktivitetsplikten skilles ut i en egen bestemmelse. En tydeligere struktur i regelverket vil gjøre det lettere å forstå og etterleve.

Aktivitetsplikten kan imidlertid ikke vurderes isolert, men må ses i sammenheng med arbeidsgivers faktiske mulighet til å legge til rette for arbeidsrelatert aktivitet. I små virksomheter med få ansatte kan handlingsrommet være begrenset, og det må være rom for konkrete og individuelle vurderinger.

Når det gjelder endringen fra bortfall til stans av sykepengene ved manglende medvirkning eller aktivitet, vurderes dette som en mer proporsjonal og hensiktsmessig reaksjon. Det gir insentiv til å gjenoppta pliktene uten at konsekvensene blir uforholdsmessig strenge.

Kommunen ser samtidig behov for å kommentere forslaget om å tydeliggjøre at arbeidsgivers tilretteleggingsplikt også kan omfatte varige tiltak. Berlevåg kommune støtter formålet om å legge bedre til rette for at arbeidstakere med nedsatt arbeidsevne kan forbli i arbeid, men mener at en slik presisering må følges av klare avgrensninger. For små kommunale enheter kan varige tilretteleggingstiltak få betydelige konsekvenser for organisering, bemanning, arbeidsmiljø og tjenestekvalitet.

Det er særlig viktig å tydeliggjøre skillet mellom tilrettelegging og mer varige endringer som i realiteten innebærer omplassering eller etablering av ny stilling. Videre må vurderingen av hva som er rimelig tilrettelegging ta hensyn til samlede konsekvenser for virksomheten, herunder belastning på øvrige ansatte og kommunens evne til å opprettholde forsvarlige tjenester.

Berlevåg kommune mener også at varige og kostnadskrevenne tiltak må ses i sammenheng med NAVs virkemidler. Det bør fremgå tydelig at arbeidsgivers plikt forutsetter samspill med statlige ordninger, og at kommuner ikke blir stående alene med ansvar og kostnader som i realiteten har et nasjonalt arbeids- og velferdspolitisk formål.

Avslutningsvis vil Berlevåg kommune understreke behovet for god veiledning og tydelige føringer i lovforarbeidene. Et klart og balansert regelverk er avgjørende for å sikre lik praksis, redusere konfliktnivå og gjøre det mulig for også små arbeidsgivere å etterleve regelverket på en forsvarlig måte.

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Høringsnotat

Forslag til endringer i folketrygdloven og arbeidsmiljøloven om medvirknings-, aktivitets- og tilretteleggingsplikten mv. ved sykefravær

Høringsfrist 15. mars 2025

Innhold

1. Innledning	3
2. Bakgrunn	4
3. Gjeldende rett	6
3.1 Folketrygdlovens regler om den sykmeldtes medvirknings- og aktivitetsplikt	6
3.2 Arbeidsmiljølovens regler	7
3.2.1. <i>Arbeidstakers medvirkningsplikt</i>	7
3.2.2 <i>Arbeidsgivers tilretteleggingsplikt</i>	8
3.3 Regler i arbeidsmiljøloven og folketrygdloven som omhandler deling av oppfølgingsplanen med sykmelder og Arbeids- og velferdsetaten	11
4. Erfaringer fra praktisering av dagens regelverk	12
4.1 Medvirkningsplikten	12
4.2 Plikten til å være i arbeidsrelatert aktivitet.....	14
4.3 Tilretteleggingsplikten.....	16
5. Departementets vurderinger og forslag	17
5.1 Forslag til endringer i reglene om den sykmeldtes medvirkningsplikt – folketrygdloven § 8-8.....	19
5.1.1 <i>Et tydeligere regelverk</i>	19
5.1.2 <i>Tydeliggjøring av den sykmeldtes opplysningsplikt – § 8-8 første ledd</i>	19
5.1.3 <i>Tydeliggjøring av den sykmeldtes plikt til å medvirke - § 8-8 andre ledd</i>	21
5.1.4 <i>Reaksjonen ved brudd på medvirkningsplikten – § 8-8 tredje ledd</i>	23
5.2 Forslag til endringer i reglene om den sykmeldtes plikt til å være i arbeidsrelatert aktivitet – ny § 8-8 a i folketrygdloven	26
5.3 Arbeidstakers medvirkningsplikt etter arbeidsmiljøloven	27
5.4 Forslag om å framskynde arbeidsgivers frist til å formidle oppfølgingsplanen til Arbeids- og velferdsetaten.	29
5.5 Arbeidsgivers tilretteleggingsplikt.....	30
6. EØS-rettslige vurderinger knyttet til forslagene	31
7. Økonomiske og administrative konsekvenser	32
8. Departementets forslag til lovendringer	33

1. Innledning

Arbeids- og inkluderingsdepartementet foreslår i dette høringsnotatet enkelte endringer i reglene for sykmeldtes medvirknings- og aktivitetsplikt og arbeidsgivers tilretteleggingsplikt etter henholdsvis lov om folketrygd 28. februar 1997 nr. 19 (folketrygdloven) § 8-8 og § 25-2 og lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. av 17. juni 2005 nr. 62 (arbeidsmiljøloven) § 2-3 og § 4-6.

Et velfungerende arbeidsliv og et bærekraftig velferdssystem forutsetter at flest mulig deltar i arbeid, også de som har helseutfordringer. Langvarig sykefravær øker risikoen for varig utstøting fra arbeidslivet, og har store konsekvenser både for den enkelte, arbeidsgivere og samfunnet. For å motvirke dette er det avgjørende at alle aktører – arbeidsgiver, arbeidstaker, sykmelder og Arbeids- og velferdsetaten – samarbeider tett og målrettet for å legge til rette for at den sykmeldte kommer tilbake i arbeid.

Den sykmeldte har i dag både en medvirkningsplikt forankret i arbeidsmiljøloven § 2-3 og folketrygdloven § 8-8, og en plikt til å være i arbeidsrelatert aktivitet forankret i folketrygdloven § 8-8. Dette innebærer blant annet at den sykmeldte skal bidra i utarbeidelsen og gjennomføringen av oppfølgingsplaner og delta på dialogmøter med arbeidsgiver og Arbeids- og velferdsetaten, gi relevante opplysninger om funksjonsevne, og delta i arbeidsrelatert aktivitet så tidlig som mulig i sykefraværet. Videre har arbeidsgiver en plikt til å legge til rette for at arbeidstakere med redusert arbeidsevne skal kunne beholde eller få passende arbeid, se arbeidsmiljøloven § 4-6. Likevel viser erfaringer at det i praksis ofte er utfordrende å avklare rekkevidden av disse pliktene, at sykmeldte og arbeidsgiver ikke er klar over pliktene, og at etterlevelsen varierer.

I «Avtale om redusert sykefravær og frafall fra arbeidslivet (IA-avtalen) 2025–2028»¹ understreker myndighetene og partene i arbeidslivet behovet for bedre etterlevelse av pliktene i regelverket fra alle aktørene i sykefraværsoppfølgingen, og peker på at forsterket innsats på den enkelte arbeidsplass er nødvendig for å redusere sykefravær og frafall. Et sentralt tiltak i avtalen er å starte et lovarbeid for å presisere, og vurdere å forsterke, medvirknings- og aktivitetsplikten til den sykmeldte.

Formålet med dette høringsnotatet er å forsterke rammene om arbeidsgivers og arbeidstakers oppfølging gjennom sykefraværsløpet. Forslagene som fremmes legger derfor til rette for en mer presis og forpliktende regulering av den sykmeldtes rolle i sykefraværsoppfølgingen, og dermed også bedre etterlevelse av regelverket. En tydeligere plikt til aktiv deltakelse fra den sykmeldte selv i oppfølgingsarbeidet kan videre bidra til bedre tilrettelegging, og dermed at den sykmeldte kommer raskere tilbake i arbeid. Det kan også bidra til å gjøre arbeidsgivers oppfølgingsarbeid på arbeidsplassen enklere.

Konkret foreslår departementet i høringsnotatet enkelte justeringer i folketrygdloven § 8-8 for å tydeliggjøre og forsterke den sykmeldtes opplysningsplikt og medvirkningsplikt overfor arbeidsgiver og Arbeids- og velferdsetaten. Videre foreslår departementet å tydeliggjøre sykmeldtes plikt til å være i arbeidsrelatert aktivitet, blant annet ved å skille reglene ut i en egen bestemmelse, i ny § 8-8a. I dag står disse reglene i bestemmelsen om medvirkning i § 8-8. Det foreslås også å tydeliggjøre hva som skal være reaksjonen dersom den sykmeldte ikke fyller medvirknings- eller aktivitetsplikten i §§ 8-8 og 8-8a.

¹ «Avtale om redusert sykefravær og frafall fra arbeidslivet (IA-avtalen) 2025-2028» er et samarbeid mellom myndighetene og partene i arbeidslivet, dvs. arbeidsgiversiden og arbeidstakersiden.

Departementet foreslår også å gjøre arbeidsmiljølovens bestemmelser om medvirkning ved sykefravær tydeligere og mer synlige ved å regulere arbeidstakers medvirkningsplikt i en ny bestemmelse i arbeidsmiljøloven § 2-4. Vedrørende arbeidsgivers plikt til tilrettelegging mv. når en arbeidstaker har fått redusert arbeidsevne foreslås det at det i arbeidsmiljøloven § 4-6 om tilrettelegging mv. presiseres at bestemmelsen også omfatter varig tilrettelegging.

Videre foreslår departementet enkelte endringer i bestemmelsene i arbeidsmiljøloven § 4-6 tredje ledd og folketrygdloven § 25-2 tredje ledd som regulerer arbeidsgivers plikt til innsending av oppfølgingsplan til Arbeids- og velferdsetaten. Det foreslås at denne plikten framskyndes til senest etter fire ukers sykefravær, altså samtidig som den formidles til sykmelder, se arbeidsmiljøloven § 4-6 tredje ledd. Dette vil blant annet gi etaten et bedre grunnlag for å kunne vurdere aktivitetskravet innen åtte ukers sykefravær, og spare tid og ressurser etaten i dag bruker på å måtte innhente planen.

2. Bakgrunn

Arbeidsgiver og arbeidstaker er de viktigste aktørene i arbeidet med å redusere sykefravær og frafall fra arbeidslivet. Virksomhetenes arbeid med å skape et forsvarlig og godt arbeidsmiljø er en viktig del av dette arbeidet. Et systematisk arbeidsmiljøarbeid som fjerner eller reduserer negative faktorer i arbeidsmiljøet og fremmer de positive, forebygger arbeidsrelatert sykdom og skade, men kan også gjøre det lettere å stå i jobb til tross for helseutfordringer.

Psykiske plager står sammen med muskel- og skjelettlidelser for en stor del av sykefraværet. Ved årsskiftet trer nye bestemmelser som presiserer arbeidsmiljølovens krav til et fullt forsvarlig psykososialt arbeidsmiljø i kraft. Lovendringene tydeliggjør at lovens generelle krav om full forsvarlighet også gjelder for psykososiale arbeidsmiljøfaktorer, og peker uttrykkelig på noen «nye» relevante faktorer, som emosjonelle belastninger, motstridende krav, arbeidsmengde/tidspress og støtte/hjelp. Sammen med nye forskriftsbestemmelser som regulerer hvordan virksomhetene skal arbeide og veiledninger som Arbeidstilsynet skal utarbeide i samarbeid med partene, vil dette kunne bidra til at virksomhetenes arbeid på området styrkes, slik at sykefravær unngås.

Bestemmelser i arbeidsmiljøloven og folketrygdloven pålegger både arbeidsgiver og arbeidstaker forpliktelser når sykefravær likevel oppstår, og skal bidra til at den sykmeldte skal kunne komme tilbake i arbeid så raskt som mulig. Det stilles krav til arbeidsgiver om tilrettelegging og oppfølging på fastsatte tidspunkt i sykefraværet, og arbeidstaker er forpliktet til å medvirke i dette arbeidet. Det å være noe i arbeid og aktivitet vil ofte være positivt og helsefremmende for den sykmeldte². Det er derfor hovedregelen i folketrygdloven er at den sykmeldte skal være i arbeidsrelatert aktivitet, dersom det er mulig. Dersom den sykmeldte kan utføre sine vanlige arbeidsoppgaver eller nye oppgaver etter tilrettelegging, skal det gis graderte sykepenger. En god sykefraværsoppfølging på arbeidsplassen er avhengig av at arbeidsgiver og arbeidstaker samarbeider. Det at arbeidstaker medvirker gjennom å gi opplysninger om funksjonsevne og muligheter for å være noe i arbeid er avgjørende for at arbeidsgiver skal kunne oppfylle sine forpliktelser med å følge opp og tilrettelegge arbeidet for den ansatte. Arbeidstaker er også forpliktet til å bidra til utredning og utprøving av funksjonsevnen, og til å prøve ut hensiktsmessige tilretteleggingstiltak. Dersom arbeidstaker ikke medvirker i arbeidsgivers oppfølgingsarbeid, vil det kunne redusere omfanget av arbeidsgivers

² [Rapport fra arbeidsgruppe som har vurdert utvikling av sykefraværsoppfølgingen](#) pkt. 3.5.3

tilretteleggingsplikt. Dersom arbeidsgiver har lave forventninger til medvirkningen, vil det i seg selv kunne svekke muligheten og innsatsen for å tilrettelegge.

Sysselsettingsutvalget gjorde i NOU 2021:2³ en gjennomgang av systemet for oppfølging av sykmeldte, og de ulike aktørenes roller i arbeidet med å få den sykmeldte raskest mulig tilbake i arbeid. Utvalget viser blant annet til at det er usikkert i hvor stor grad arbeidsgiver og arbeidstaker er kjent med hva medvirkningsplikten innebærer, og hva som kan bli konsekvensene ved brudd på medvirkningsplikten. Utvalget foreslår at sykmeldtes medvirkningsplikt synliggjøres og forsterkes slik at det kan bli lettere for arbeidsgiver å drive aktiv oppfølging med sikte på at sykmeldte skal komme tilbake i arbeid.

I «Avtale om redusert sykefravær og frafall fra arbeidslivet (IA-avtalen)», som gjelder for perioden 2025 til 2028, er myndighetene og partene i arbeidslivet enige om at det er behov for å bedre sykefraværsoppfølgingen, blant annet gjennom at alle aktørene øker etterlevelsen av pliktene i regelverket. Avtalepartene framhever innsatsen for å få ned sykefraværet på den enkelte arbeidsplass, og viser til at forebyggende arbeidsmiljøarbeid, god ledelse og tilrettelegging, dialog om arbeidsmuligheter og aktiv medvirkning kan bidra til færre og kortere sykefravær. I avtalen vises det til at partene er enige om at arbeidsgivers forebyggingsansvar og tilretteleggingsplikt og arbeidstakers medvirknings- og aktivitetsplikt må tydeliggjøres. Det framkommer videre at myndighetene i dialog med partene i arbeidslivet skal:

«igangsette et lovarbeid våren 2025 for å presisere, og vurdere å forsterke, medvirknings- og aktivitetsplikten til den sykmeldte som omfatter at:

- *medvirkningsplikten* gjelder fra første dag, at den innebærer en plikt til å opplyse tidlig i sykefraværet om forventet varighet på fraværet, restarbeidsevne og bistandsbehov for å komme tilbake i jobb, og at den kan innebære plikt til midlertidig å utføre annet arbeid enn det som framgår av arbeidsavtalen.
- *aktivitetsplikten* innebærer å prøve ut tilretteleggingstiltak som arbeidsgiver eller Nav foreslår og selv å foreslå konkrete tilretteleggingstiltak, og at den sykmeldte skal være i aktivitet ved f.eks. å delta fysisk eller digitalt i møter og svare på enkle spørsmål fra kollegaer og ledere, med mindre helsetilstanden klart er til hinder for det.»

Det framgår også i avtalen at partene er enige om at det skal igangsettes et arbeid for å tydeliggjøre tilretteleggingsplikten og vurdere hvordan den eventuelt kan forsterkes, herunder vurdere behovet for å utarbeide en veileder.

Bestemmelsene i arbeidsmiljøloven og folketrygdloven om arbeidstakers medvirkningsplikt er ikke detaljert utformet når det gjelder hva slags opplysninger den sykmeldte har plikt til å dele eller på hvilket tidspunkt opplysningene skal deles. Plikten er også formulert ut fra at arbeidsgiver har hovedansvaret for å ta initiativ til, og gjennomføre oppfølgingsarbeidet. Etter Arbeids- og inkluderingsdepartementets vurdering er det behov for å konkretisere innholdet i forpliktelsene nærmere i regelverket. Dette vil kunne bidra til et mer brukervennlig og informativt regelverk, hvor det tydelig framgår hvilke plikter og hvilket ansvar arbeidstaker har. Ved å formulere medvirkningsplikten mer aktivt i regelverket, vil det også kunne bidra til å styrke og forenkle arbeidsgivers oppfølgingsarbeid.

³ NOU 2021:2 Kompetanse, aktivitet og inntektssikring. Tiltak for økt sysselsetting.

Det er etter departementets vurdering også behov for å tydeliggjøre og presisere innholdet i aktivitetsplikten nærmere i regelverket, av hensyn til brukervennlighet og forståelse av regelverket.

Departementet mener det også er behov for å tydeliggjøre reaksjonene ved å ikke medvirke og ikke være i aktivitet i regelverket.

Arbeidsmiljøloven § 4-6 første ledd pålegger arbeidsgiver en plikt til å tilrettelegge for arbeidstakere som i løpet av arbeidsforholdet får redusert arbeidsevne som følge av sykdom, slitasje e.l. Bestemmelsen innebærer at arbeidsgiver så langt det er mulig har plikt til å iverksette de individuelle tiltak som er nødvendige for at arbeidstaker skal kunne beholde eller få passende arbeid. Med bakgrunn i diskusjoner om arbeidsgivers plikt til tilrettelegging mv. på varig basis foreslås det å presisere at § 4-6 også omfatter varige tiltak.

Arbeidsgiver skal i samråd med arbeidstaker utarbeide oppfølgingsplan for tilbakeføring til arbeid med mindre dette er åpenbart unødvendig. Planen skal formidles til sykmelder så snart den er utarbeidet og senest innen fire uker. Arbeidsgiver skal sende oppdatert oppfølgingsplan til Arbeids- og velferdsetaten senest en uke før det avholdes dialogmøter etter folketrygdloven. Arbeids- og velferdsetaten har ofte lite opplysninger til å kunne ta stilling til om den sykmeldte fyller kravet til å være i aktivitet senest etter åtte uker, og for å kunne vurdere om det er behov for innsats fra Arbeids- og velferdsetaten tidlig i oppfølgingsløpet. Departementet vurderer derfor at det er behov for å framskynde tidspunktet for når oppfølgingsplanen skal sendes til etaten i regelverket.

3. Gjeldende rett

3.1 Folketrygdlovens regler om den sykmeldtes medvirknings- og aktivitetsplikt

Etter folketrygdloven § 8-8 første ledd har arbeidstaker en *medvirkningsplikt* i forbindelse med eget sykefravær. Denne plikten består i å *gi opplysninger om egen funksjonsevne og bidra til at hensiktsmessige tiltak for tilrettelegging av arbeidet og utprøving av funksjonsevnen kan utredes og iverksettes*. Medvirkningsplikten gjelder både overfor arbeidsgiver og Arbeids- og velferdsetaten. Bestemmelsen viser også til folketrygdloven § 21-3, der det blant annet framgår at den sykmeldte har plikt til å gi de opplysninger og levere de dokumentene som er nødvendige for at Arbeids- og velferdsetaten skal kunne vurdere om vedkommende har rett til ytelsen.

Det er presisert i § 8-8 første ledd at medvirkningsplikten også innebærer en plikt til å *bidra i forbindelse med utarbeidelse og gjennomføring av oppfølgingsplan* og til å *delta på dialogmøter* i regi av arbeidsgiver og Arbeids- og velferdsetaten.

Etter § 8-8 andre ledd har den sykmeldte *plikt til å være i arbeidsrelatert aktivitet* så tidlig som mulig og senest innen åtte uker, for å ha rett til sykepenger. Dersom den sykmeldte delvis kan utføre sine vanlige arbeidsoppgaver eller nye arbeidsoppgaver etter tilrettelegging, skal det ytes graderte sykepenger, se folketrygdloven § 8-6. Aktivitetskravet ble innført i 2004 som en oppfølging av daværende IA-avtale. Bakgrunnen for innføring av aktivitetskravet var blant annet en lav andel gradert sykmeldte. Det ble derfor gjort flere grep for å forsterke arbeidsplassen som den viktigste arenaen for å forebygge sykefravær, hindre utstøting og få flere med redusert funksjonsevne i arbeid (Ot.prp. nr. 48 (2003-2004)). Med arbeidsrelatert aktivitet menes i praksis gradert sykmelding, arbeidsrettede tiltak eller reisetilskudd (tilskudd til transport som gjør at sykmeldte kan jobbe helt eller delvis). Reglene om den sykmeldtes aktivitetsplikt ble flyttet fra § 8-4 *Arbeidsuførhet* til § 8-8 *Medlemmets medvirkning* fra 1. juni 2021.

Etter § 8-8 andre ledd andre punktum kan det gis unntak fra aktivitetskravet dersom medisinske grunner klart er til hinder for det. Det kan også gis unntak fra aktivitetskravet dersom arbeidsrelaterte aktiviteter ikke kan gjennomføres på arbeidsplassen. I Ot.prp.nr. 48 (2003-2004) punkt 5.1 uttalte departementet følgende:

«Det foreslås at aktivitetskravet i unntakstilfeller kan fravikes når det dokumenteres at arbeidsrelatert aktivitet på den sykmeldtes arbeidsplass ikke kan gjennomføres. Dette vil spesielt være aktuelt når den sykmeldte etter en kortere tid med rehabilitering og rekreasjon vil kunne gjenoppta sitt tidligere arbeid. For selvstendig næringsdrivende vil det for eksempel ikke alltid være mulig med arbeidsrelaterte aktiviteter. Likeledes vil det på arbeidsplasser med få ansatte kunne være vanskelig å iverksette arbeidsrelaterte tiltak. Som eksempel kan nevnes en ansatt i en frisørsalong som brykker en arm og som arbeidsgiveren ikke har mulighet til å sette i annen aktivitet. Tilsvarende gjelder en selvstendig næringsdrivende som er lastebileier. I begge tilfeller vil det ikke være aktuelt å iverksette yrkesrettet attføring fordi begge vil kunne gjenoppta sitt tidligere arbeid. Det forutsettes at denne unntaksbestemmelsen praktiseres strengt når legen ikke dokumenterer at medisinske grunner er til hinder for aktivitet på arbeidsplassen.»

Brudd på plikten til å medvirke kan få konsekvenser for den sykmeldte. Det framgår av folketrygdloven § 8-8 tredje ledd at retten til sykepenger faller bort dersom den sykmeldte uten rimelig grunn nekter å gi opplysninger eller medvirke til utredning, eller uten rimelig grunn nekter å ta imot tilbud om behandling, rehabilitering, tilrettelegging av arbeid og arbeidsutprøving eller arbeidsrettede tiltak. Retten faller også bort dersom den sykmeldte uten rimelig grunn unnlater å medvirke ved utarbeiding og gjennomføring av oppfølgingsplaner, eller unnlater å delta i dialogmøter. Bestemmelsen viser også til folketrygdloven § 21-8, der det blant annet framgår at en ytelse kan avslås eller holdes tilbake dersom man uten rimelig grunn nekter å ta imot tilbud om behandling, rehabilitering eller arbeidsrettede tiltak.

Hva som er en rimelig grunn for å ikke medvirke må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Av forarbeidene til § 8-8 framgår blant annet følgende i Prop. 89 L (2010-2011):

«Hvorvidt den sykmeldte etter loven kan anses å ha rimelig grunn for ikke å ha medvirket, beror på en konkret vurdering. I vurderingen av arbeidstakers medvirkning må det tas hensyn til vedkommendes reduserte arbeidsevne, herunder diagnose mv.»

Retten til sykepenger kan også falle bort dersom medlemmet unnlater å være i arbeidsrelatert aktivitet som nevnt i § 8-8 andre ledd. Unntak fra aktivitetskravet gjelder bare dersom medisinske grunner klart er til hinder for det, eller arbeidsrelaterte aktiviteter ikke kan gjennomføres på arbeidsplassen.

3.2 Arbeidsmiljølovens regler

3.2.1. Arbeidstakers medvirkningsplikt

Etter arbeidsmiljøloven § 2-3 første ledd har arbeidstakerne en generell plikt til å medvirke i virksomhetenes arbeidsmiljøarbeid. Av paragrafens andre ledd framgår mer spesifikke medvirkningsplikter, og to av disse gjelder medvirkning i sykefraværsarbeidet.

Etter § 2-3 andre ledd bokstav f har således arbeidstaker, ved helt eller delvis fravær fra arbeidet på grunn av ulykke, sykdom, slitasje eller lignende, en uttrykkelig plikt til å medvirke ved *utarbeiding og gjennomføring av oppfølgingsplaner for tilbakeføring til arbeid.*

Denne plikten ble lovfestet i 2003, samtidig med at arbeidsgiver fikk en motsvarende plikt til å utarbeide slike planer. De materielle reglene om oppfølgingsplaner følger i dag av arbeidsmiljøloven § 4-6 tredje ledd. Planen skal inneholde en vurdering av arbeidstakers arbeidsoppgaver og arbeidsevne samt aktuelle tiltak i arbeidsgivers regi, aktuelle tiltak med bistand fra myndighetene og plan for videre oppfølging, se også punkt 3.3

For at oppfølgingsplan som nevnt i § 4-6 tredje ledd skal fungere etter sin hensikt, er det nødvendig at arbeidstaker bidrar med relevante opplysninger. Det framgår av lovforarbeidene, Ot.prp. nr. 18 (2002-2003) punkt 2.5.3 og senere uttalelser i Prop. 89 L (2010 – 2011), at arbeidstakers plikt til å medvirke ved *utarbeiding* av oppfølgingsplaner innebærer en plikt for arbeidstaker til å gi opplysninger om egen funksjonsevne og om hvilke typer arbeidsoppgaver arbeidstakeren mener at vedkommende kan utføre. Det er videre lagt til grunn at plikten til å medvirke ved *gjennomføring* av oppfølgingsplaner må forstås slik at arbeidstaker plikter å bidra til/delta i gjennomføringen av hensiktsmessige tilretteleggingstiltak som framgår av oppfølgingsplanen. Videre framgår det av Prop. 89 L (2010-2011) at dersom det er aktuelt med omplassering etter arbeidsmiljøloven § 4-6 første og andre ledd, må arbeidstaker anses forpliktet til å ta imot annet «passende arbeid» i virksomheten. Av samme lovproposisjon framgår det dessuten at arbeidstaker i denne sammenheng må anses å ha en plikt til å gjennomgå en viss opplæring eller omskolering for å tilegne seg den kunnskapen og de kvalifikasjoner som er nødvendige for å utføre nye oppgaver i forbindelse med slikt arbeid. Arbeidsgiver vil også kunne ha plikt til å *tilby* arbeidstaker arbeid som ikke er «passende» i den forstand at arbeidet er vesentlig annerledes med hensyn til lønn, ansvar osv., men som arbeidstaker er kvalifisert til. Arbeidstaker vil imidlertid ikke ha plikt til å *ta imot* slikt arbeid, jf. Prop. 89 L (2010-2011) punkt 4.2

Etter § 2-3 andre ledd bokstav g har arbeidstaker også en uttrykkelig plikt til å delta i *dialogmøte* etter innkalling fra arbeidsgiver. Et dialogmøte er en samtale mellom den sykmeldte og arbeidsgiver om innholdet i oppfølgingsplanen. Bestemmelsen kom inn i loven i 2007, samtidig som det ble fastsatt en motsvarende plikt for arbeidsgiver til å innkalle arbeidstaker til et slikt møte. De materielle reglene om dialogmøte følger av arbeidsmiljøloven § 4-6 fjerde ledd. Her er det blant annet fastsatt frist for å kalle inn til dialogmøtet. Av bestemmelsen framgår det også hvilke andre aktører som kan eller skal delta i møtet. I Ot.prp. nr. 6 (2006-2007) vises det til at dersom dialogmøtet skal lede til konkrete beslutninger om mulige tilretteleggingstiltak og videre oppfølging for å sikre tilbakeføring til arbeid, er det en forutsetning at arbeidstaker opplyser om sin arbeidsevne og medvirker aktivt i møtet. Videre understrekes betydningen av at arbeidstaker slutter opp om en dialog med arbeidsgiver om mulig tilrettelegging av arbeidet og bidrar aktivt til bruk av de virkemidler som står til rådighet for arbeidsgiver og arbeidstaker.

3.2.2 Arbeidsgivers tilretteleggingsplikt

Arbeidsmiljøloven § 4-6 første ledd pålegger arbeidsgiver en plikt til å tilrettelegge for arbeidstakere som i løpet av arbeidsforholdet får redusert arbeidsevne som følge av sykdom, slitasje e.l. Bestemmelsen innebærer at arbeidsgiver *så langt det er mulig* har plikt til å iverksette de individuelle tiltak som er nødvendige for at arbeidstaker skal kunne beholde eller få passende arbeid. Arbeidstaker skal fortrinnsvis gis anledning til å fortsette i sitt vanlige arbeid, eventuelt etter særskilt tilrettelegging av arbeidet eller arbeidstiden, endringer i arbeidsutstyr, gjennomgått arbeidsrettede tiltak e.l.

Arbeidsmiljøloven § 4-6 første ledd viderefører arbeidsmiljøloven 1977 § 13 nr. 2. Om rekkevidden av tilretteleggingskravet heter det i forarbeidene til dagens lov, Ot.prp. nr. 49 (2004-2005), at kravet er «*vidtrekkende, men ikke absolutt; det skal legges til rette «så langt det er mulig»*. Videre uttales:

«Det skal foretas en konkret helhetsvurdering, der virksomhetens art, størrelse, økonomi og arbeidstakers forhold må veies opp mot hverandre.

Dersom det ikke viser seg mulig å tilrettelegge slik at arbeidstaker kan fortsette i sitt vanlige arbeid, skal arbeidsgiver vurdere omplassering/overføring til annet arbeid, jf. andre ledd. Arbeidsgivers plikt går ikke så langt som til å opprette en ny stilling for den aktuelle arbeidstaker, men dersom det er eller blir ledig en passende stilling i virksomheten, skal den tilbys arbeidstakeren hvis vedkommende ellers er skikket for stillingen.»

Arbeidsmiljøloven 1977 § 13 nr. 2 ble endret i 2003 da tilrettelegging av arbeidstid ble tatt inn blant eksemplene på tilretteleggingstiltak i andre punktum. Bakgrunnen var ifølge forarbeidene, Ot.prp. nr. 18 (2002-2003) pkt. 2.5.2.2, at departementet ønsket å sende et tydelig signal om at dette vil kunne være et svært hensiktsmessig virkemiddel ved oppfølging av arbeidstakere med redusert arbeidsevne.

Om rekkevidden av arbeidsgivers plikt til å tilrettelegge arbeidstakers arbeidstid heter det i proposisjonen som følger:

«Departementet ønsker ikke å gå så langt som til å pålegge arbeidsgiver en absolutt plikt på dette punkt. Det vil være tilfeller der det oppstår betydelige problemer med å skaffe andre som kan overta arbeidet på den resttid som blir ledig. Departementet understreker imidlertid at begrepet «så langt det er mulig» vil pålegge arbeidsgiver et vidtrekkende ansvar. Spørsmålet om forpliktelsen er oppfylt vil måtte bero på en konkret, skjønnsmessig helhetsvurdering i det enkelte tilfellet. Relevante momenter i denne sammenheng vil bl.a. være den aktuelle virksomhets art, størrelse og økonomi.»

Proposisjonen omtaler videre muligheten for å kombinere redusert arbeidstid med graderte ytelser etter folketrygdløven, herunder gradert uføretrygd.

En beskrivelse av tilretteleggingsplikten framgår også i Prop. 89 L (2010-2011).

Om hvilke tiltak som er relevante etter lovbestemmelsen, sies det i proposisjonen at dette beror på hva den reduserte arbeidsevnen består i (fysiske eller psykiske faktorer) og hvilket arbeid det er tale om. «Tiltaksbegrepet» er ifølge proposisjonen meget vidt, og det vises til at loven selv angir at både tilrettelegging av arbeid, arbeidstid og arbeidsutstyr, samt gjennomføring av arbeidsrettede tiltak, omfattes av bestemmelsen. Oppregningen i loven er ikke uttømmende. Mer konkret kan det for eksempel dreie seg om:

- anskaffelse eller endringer av teknisk utstyr som arbeidstakeren bruker i sitt daglige arbeid, for eksempel verktøy, maskiner osv.
- endringer av fysiske innretninger på arbeidsplassen, for eksempel døråpninger, terskler, installering av heis, anskaffelse av rullestolrampe, flytting av dørhåndtak, lysbrytere, tilpasset arbeidsbord, stol osv.
- endringer i rutiner eller aktiv medvirkning fra andre arbeidstakere, for eksempel bruk av diktafon osv.
- regulering av arbeidsmengde, arbeidstempo, arbeidstid og tilrettelegging for bedre mestring av arbeidsoppgaver.
- tiltak i forbindelse med trening, opplæring og omskolering til arbeidet.

Om tilretteleggingspliktens rekkevidde uttales det i punkt 3.2.2.1 at:

«Det klare utgangspunktet er at arbeidsgiver har plikt til å tilrettelegge for at en sykmeldt arbeidstaker skal kunne komme tilbake i jobb. Dette gjelder selv om de relevante tiltakene er økonomisk belastende eller på annen måte ressurskrevende og til ulempe for arbeidsgiver.

I vurderingen av hva som er mulig å gjennomføre av tiltak, må det ses hen til blant annet virksomhetens art, økonomi og størrelse, hensynet til andre ansatte i virksomheten, varigheten av den reduserte arbeidsevnen, samt forhold på arbeidstakers side. Alle disse momentene må vektas mot hverandre i en helhetsvurdering.»

Forskjellige momenter i vurderingen gjennomgås i punktene 3.2.2.2 til 3.2.2.6. Vedrørende arbeidstakers forhold går det fram i proposisjonens punkt 3.2.2.4 at arbeidstakers alder og ansiennitet er eksempler på relevante faktorer. Det legges til grunn at arbeidsgivers ansvar for å tilrettelegge for arbeidstaker vil være mer omfattende jo lenger arbeidstaker har vært i arbeidsgivers tjeneste, og at tilretteleggingsplikten kan måtte strekkes langt dersom arbeidstaker nærmer seg pensjonsalder.

Arbeidsgiver skal, om tilrettelegging ikke er mulig eller fører fram, vurdere overføring til annet passende arbeid. I kravet om «passende arbeid» ligger det ifølge proposisjonen at arbeidet ikke må være vesentlig annerledes med hensyn til ansvar, lønn osv., enn arbeidstakers tidligere arbeid i virksomheten. Videre er det en forutsetning at arbeidstaker er kvalifisert og egnet til arbeidet. I mangel av passende arbeid vil arbeidsgiver også være forpliktet til å tilby annet arbeid i virksomheten.

Spørsmålet om omplasseringspliktens rekkevidde er behandlet av Høyesterett i HR-1995-11-A (Rt-1995-227) der Høyesterett la til grunn at arbeidsgivers plikt til å skaffe annet arbeid ikke kunne innebære at andre arbeidstakers rettigheter ble innskrenket, for eksempel ved at de ble pålagt å bytte arbeid.

Spørsmålet om tilretteleggingspliktens rekkevidde ved behov for varig redusert arbeidstid er behandlet av Høyesterett i den såkalte Widerøe-dommen (HR-2022-390-A). Saken gjaldt en arbeidstaker som ble sagt opp etter at det var klarlagt at hans arbeidsevne var varig redusert med 50 prosent. Det var forgjeves gjennomført tilretteleggingstiltak med sikte på å få ham tilbake i full stilling. Høyesterett la til grunn at § 4-6 prinsipielt sett også kommer til anvendelse ved varig redusert arbeidsevne, men konkluderte med at arbeidsgiveren i det konkrete tilfellet ikke var forpliktet til å la den ansatte fortsette på permanent basis i halv stilling. Høyesterett viste i avgjørelsen blant annet til Ot.prp.nr.49 (2004–2005) der det uttales at arbeidsgivers plikt ikke går så langt som til å opprette en ny stilling for den aktuelle arbeidstakeren, «men dersom det er eller blir ledig en passende stilling i virksomheten, skal den tilbys arbeidstakeren hvis vedkommende ellers er skikket for stillingen». Denne uttalelsen peker ifølge domsgrunnene på at det må gjøres en avgrensning i arbeidsgivers tilretteleggingsplikt av hensyn til arbeidsgivers behov for å styre virksomheten. Også det å opprette nye stillinger for andre arbeidstakere dersom det er nødvendig av hensyn til den aktuelle arbeidstakeren, kan derfor ligge utenfor det som er «mulig».

I forlengelsen av denne betraktningen viser Høyesterett til at det «samtidig er ... grunn til å understreke at hva som er mulig, vil bero på en «konkret, skjønnsmessig helhetsvurdering» i det enkelte tilfellet, slik det heter i Ot.prp.nr.18 (2002–2003) på side 8. Det er ikke grunnlag for å oppstille absolutte grenser, og som nevnt åpner loven klart for redusert arbeidstid som et aktuelt tiltak. Her kan det blant annet ha betydning om det dreier seg om kortvarige eller langvarige tilretteleggingstiltak, om stillingsstrukturen allerede innebærer bruk av deltidsstillinger, og om bedriften uansett har behov for en ny stilling som kan passe. Er det tale om permanente endringer i

organisasjons- eller stillingsstrukturen i bedriften, må det imidlertid etter mitt syn foreligge vektige grunner før § 4-6 medfører en plikt for arbeidsgiver til det.»

3.3 Regler i arbeidsmiljøloven og folketrygdloven som omhandler deling av oppfølgingsplanen med sykmelder og Arbeids- og velferdsetaten

Av arbeidsmiljøloven § 4-6 tredje ledd framgår det at arbeidsgiver i samråd med arbeidstaker, skal utarbeide en oppfølgingsplan for tilbakeføring til arbeid i forbindelse med ulykke, sykdom, slitasje eller lignende, med mindre dette er åpenbart unødvendig. Arbeidet med oppfølgingsplan skal starte så tidlig som mulig, og planen skal være utarbeidet senest når arbeidstaker har vært helt eller delvis borte fra arbeidet i fire uker. Det framgår videre av bestemmelsen at oppfølgingsplanen skal inneholde en vurdering av arbeidstakers arbeidsoppgaver og arbeidsevne. Planen skal også inneholde aktuelle tiltak i arbeidsgivers regi, aktuelle tiltak med bistand fra myndighetene og plan for videre oppfølging. Arbeidsgiver skal sørge for at planen formidles til sykmelder så snart den er utarbeidet, og senest etter fire uker.

Videre framgår det av arbeidsmiljøloven § 4-6 tredje ledd at arbeidsgiver skal sørge for at oppdatert plan sendes til Arbeids- og velferdsetaten senest en uke før dialogmøter som Arbeids- og velferdsetaten innkaller til.

Arbeidsgiver skal innkalle arbeidstaker til et dialogmøte (omtalt som dialogmøte 1) om innholdet i oppfølgingsplanen senest innen sju uker etter at arbeidstaker har vært helt borte fra arbeidet, med mindre dette er åpenbart unødvendig, se arbeidsmiljøloven § 4-6 fjerde ledd.

Av folketrygdloven § 25-2 andre ledd framgår det også at arbeidsgiver plikter å utarbeide oppfølgingsplan og gjennomføre dialogmøte etter arbeidsmiljøloven § 4-6 tredje og fjerde ledd og delta i dialogmøte etter folketrygdloven § 8-7 a andre ledd (omtalt som dialogmøte 2) og tredje ledd (omtalt som dialogmøte 3). Arbeidsgiver skal sende oppdatert oppfølgingsplan til Arbeids- og velferdsetaten senest en uke før det avholdes dialogmøter etter folketrygdloven, se folketrygdloven § 25-2 tredje ledd og arbeidsmiljøloven § 4-6 tredje ledd. Etter krav fra Arbeids- og velferdsetaten skal arbeidsgiver utlevere oppfølgingsplan som eventuelt er revidert etter lovbestemte dialogmøter, se folketrygdloven § 25-2 fjerde ledd.

Av folketrygdloven § 25-12 framgår det at den som med hjemmel i folketrygdloven er pålagt å gi opplysninger og meldinger, men som forsettlig eller uaktsomt forsømmer å gjøre dette, kan straffes med bøter.

Dersom arbeidsgiver ikke oppfyller denne plikten til å sende inn oppfølgingsplanen etter arbeidsmiljøloven § 4-6, kan Arbeidstilsynet gi pålegg for å sikre at virksomheten oppfyller lovens krav.

4. Erfaringer fra praktisering av dagens regelverk

4.1 Medvirkningsplikten

En arbeidsgruppe med medlemmer fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Arbeids- og velferdsdirektoratet gjennomførte i 2024 et utviklingsarbeid knyttet til sykefraværsoppfølgingen.⁴ Arbeidsgruppen mottok også innspill fra partene i arbeidslivet til rapporten i forbindelse med forberedelsene til forhandlingene om gjeldende IA-avtale.

Av arbeidsgruppens rapport framgår det at det er en utfordring at Arbeids- og velferdsetaten i mange tilfeller mangler informasjon om arbeidsplassen og den sykmeldtes situasjon. Der den sykmeldte ikke medvirker etter reglene i folketrygdloven § 8-8, kan Arbeids- og velferdsetaten stanse utbetalingen av ytelsen. Arbeids- og velferdsetaten erfarer at når det sendes forhåndsvarsel om stans av sykepengene på grunn av manglende medvirkning, fører det ofte til at den sykmeldte medvirker.

Etaten informerer om medvirkningsplikten i dialog med den sykmeldte, via nav.no og innloggede tjenester der, og via innkalling til dialogmøte mv. Dersom etaten ser at den sykmeldte ikke oppfyller medvirkningsplikten, skal etaten gjøre en konkret vurdering av om den sykmeldte har rimelig grunn til å unnlate å medvirke eller om sykepengene skal stanses. De vanligste eksemplene på når etaten vurderer om det er rimelig grunn til å unnlate å medvirke, er saker der etaten har invitert til gjentatte dialogmøter som den sykmeldte ikke deltar på. Etaten kan også motta informasjon fra arbeidsgiver eller lege, som tilsier at det er behov for å vurdere om den sykmeldte har brutt medvirkningsplikten og i så fall om det er rimelig grunn til dette.

Erfaring fra praksis er at etaten i liten grad sender forhåndsvarsel og stanser sykepengene på grunn av brudd på medvirkningsplikten. En mulig forklaring er at arbeidsgivere sjelden informerer Arbeids- og velferdsetaten når den sykmeldte ikke medvirker. Dette kan skyldes at arbeidsgiver ikke er godt kjent med hva medvirkningsplikten innebærer. Videre erfarer etaten at det i en del tilfeller mangler dokumentasjon fra arbeidsgivers side, slik at det kan bli «ord mot ord» mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. I saker som preges av konflikt eller dårlige relasjoner kan det være krevende for etaten å vurdere om det er brudd på medvirkningsplikten, når det ikke foreligger skriftlig dokumentasjon.

Arbeids- og velferdsetaten har begrenset med opplysninger om hvordan medvirkningsplikten praktiseres på arbeidsplassen. Nav Kontaktsenter erfarer at arbeidsgivere de snakker med er usikre på hva de kan kreve av den sykmeldte. Inntrykket er at mange sykmeldte ikke vet at de har plikt til å opplyse arbeidsgiver om sin funksjonsevne. Det er også en del henvendelser fra arbeidsgivere som følge av at den sykmeldte ikke møter opp til samtaler hos arbeidsgiver, for eksempel med den begrunnelse at tidspunktet ikke passer.

Veiledere på Nav-kontor opplever i en del tilfeller at den sykmeldte har store forventninger til arbeidsgivers tilrettelegging av arbeidsoppgaver. Det kan for eksempel være at den sykmeldte forventer å kunne gjøre én spesifikk oppgave som arbeidsgiver på sin side ikke kan tilby. Dette kan skape konflikter og medføre behov for involvering av Arbeids- og velferdsetaten. I slike tilfeller kommer det gjerne fram at den sykmeldte ikke er kjent med medvirknings- og aktivitetsplikten.

Oslo Economics har i en rapport for Storebrand⁵ kartlagt bedrifters erfaringer med tilretteleggingsplikten. I rapporten vises det blant annet til at den generelle oppfatningen blant

⁴ [Rapport fra arbeidsgruppe som har vurdert utvikling av sykefraværsoppfølgingen](#)

⁵ Sykefravær og uførhet – hva kan bedriftene gjøre for å hindre frafall fra arbeid? [2024-rapport-oslo-economics-uforhet.pdf](#)

bedrifter er at de strekker seg langt for å tilrettelegge, særlig når arbeidstaker er motivert og har kompetanse.

Oslo Economics viser også til at den sykemeldtes medvirkning og motivasjon er avgjørende for hvor langt arbeidsgivere strekker seg for å tilrettelegge arbeidsoppgavene for sykmeldte. Det vises i rapporten til at arbeidsgivere erfarer at det er stor variasjon i hvor mye den sykmeldte i praksis medvirker i arbeidet. Arbeidsgivers erfaringer med dette er utdypet i rapportens punkt 4.1.3:

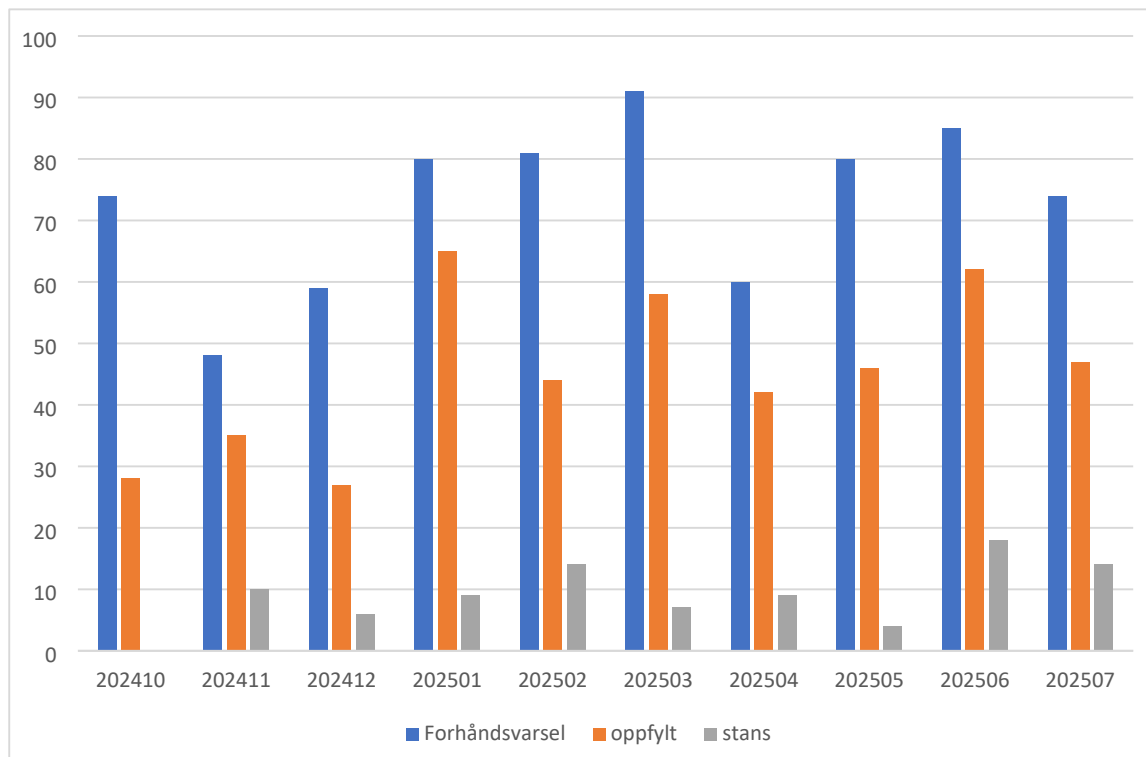
«I Oslo Economics' studie av arbeidsgivers tilrettelegging for sykmeldte, fremkommer det også at arbeidsgivere erfarer stor variasjon i hvor mye den sykmeldte i praksis medvirker i arbeidet. Arbeidsgivere er opptatt av at arbeidsgivers tilretteleggingsplikt også henger tett sammen med den sykemeldtes medvirkningsplikt. De opplever at det er lite bevissthet om at den sykmeldte har denne plikten til å medvirke til å finne gode løsninger for retur til arbeid. Når den sykmeldte selv medvirker og viser interesse og motivasjon for å finne tiltak som kan bidra til en raskere retur til arbeid, vil også arbeidsgiver strekke seg lenger for å finne gode løsninger. I tilfeller hvor den sykmeldte ikke viser interesse eller motivasjon for å returnere til arbeid, er det vanskelig for arbeidsgiver å finne gode tiltak. Arbeidsgivere opplever at de i slike tilfeller blir stående alene om å finne gode tiltak, og etterlyser at sykmeldende lege eller NAV i større grad informerer sykmeldte om deres medvirkningsplikt.»

Det framgår også av undersøkelsen at om lag én av tre bedrifter oppgir at den ansatte ikke forstår at de har en medvirkningsplikt. Arbeidsgivere viser til at dette kan gjøre arbeidet med tilbakeføring og eventuelt gradert sykmelding krevende. Det framgår også at arbeidsgivere erfarer at medvirkningsplikten oppleves som en utfordring når den sykmeldte mangler motivasjon og ikke har et ønske om å stå i arbeid.

Statistikk fra Arbeids- og velferdsetaten

Det er svært få sykmeldte som får forhåndsvarsel eller stans av sykepengene som følge av manglende oppfyllelse av medvirkningsplikten. I gjennomsnitt sender etaten ut omtrent 75 forhåndsvarsler per måned. Godt over halvparten av disse får senere vedtak om at medvirkningsplikten er oppfylt, og omtrent 10 til 15 prosent av de som får forhåndsvarsel får stans av sykepengene, se figur 1.

Figur 1: Antall forhåndsvarsel, stans og oppfylt medvirkningsplikt per måned. Oktober 2024 – juli 2025.

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

4.2 Plikten til å være i arbeidsrelatert aktivitet

Etter loven har den sykmeldte en plikt til å være i arbeidsrelatert aktivitet så tidlig som mulig og senest når sykefraværet har vart i åtte uker, se folketrygdloven § 8-8 andre ledd. Arbeids- og velferdsetaten vurderer i dag hvorvidt aktivitetskravet er oppfylt i alle saker der det foreligger sykmelding utover åtte uker, så fram den sykmeldte ikke er i gradert arbeid på dette tidspunkt. Dersom det skal gis unntak fra kravet om å være i aktivitet må det dokumenteres at medisinske grunner klart er til hinder for aktivitet eller at tilrettelegging på arbeidsplassen ikke er mulig. Dersom det etter Arbeids- og velferdsetatens vurdering ikke foreligger grunnlag for å gjøre unntak fra aktivitetskravet, skal det ved manglende aktivitet sendes forhåndsvarsel til den sykmeldte om at etaten vurderer å stanse sykepengene, før det ev. fattes vedtak om stans.

I 2013 lanserte Nav Hedmark «Hedmarksmodellen» for systematisk vurdering av aktivitetskravet hos sykmeldte. Dette inkluderte saksdrøftingsverksteder med rådgivende lege og endringer i kommunikasjonen fra etaten til sykmeldte og arbeidsgivere med mer vekt på krav til å være i aktivitet. Modellen førte til at flere sykmeldte var i arbeid (Brage og Nossen 2015). Et forsøk i tre nye fylker bekreftet effekten, men framhevet utfordringer med automatisk stans i sykepengene ved manglende aktivitet og at en streng praksis kunne slå uheldig ut for mange sykmeldte som kunne være i en vanskelig situasjon. Forskerne viser til at stans i sykepengene i en del tilfeller kunne vært unngått dersom etaten hadde bedre informasjon fra lege eller arbeidsgiver (Proba 2016).

På bakgrunn av erfaringene i forsøkene ble det fra 2016 gjort endringer i praksis når det gjelder stans av sykepenger. Endringene innebar at den automatiske stansen i sykepenger ved manglende aktivitet opphørte. Etaten innførte et forhåndsvarsel om stans av sykepenger, med en mer konkret og individuell veiledning for den sykmeldte som skulle sikre at den sykmeldte kunne ivareta sin sak. Det ble også innført et digitalt varsel til den sykmeldte og arbeidsgiveren ved seks ukers sykefravær, for å gi generell informasjon om aktivitetskravet. Saksdrøftingsverksteder ble i stor grad videreført som en del av Nav-kontorenes praksis med vurdering av aktivitetskravet.

Det er i 2025 fortsatt vanlig å gjennomføre saksdrøftingsverksteder med rådgivende lege og ev. andre spesialenheter som Nav Hjelpemidler og tilrettelegging. Når Nav-kontorene vurderer aktivitetskravet tar de utgangspunkt i den medisinske informasjonen som framgår av sykmeldingen, hvor lege skal gi utfyllende dokumentasjon som forklarer hvorfor den sykmeldte må være 100 prosent sykmeldt. De ser også på annen informasjon i saken, som tidligere sykefravær, og om det har kommet oppfølgingsplan eller annen informasjon fra arbeidsgiver. Det er en utfordring for etaten at de ofte mangler informasjon om hva som er vurdert og/eller forsøkt av tilrettelegging på arbeidsplassen.

Dersom veileder vurderer at etaten ikke har nok informasjon til å vurdere aktivitetskravet skal det innhentes mer informasjon før det sendes et forhåndsvarsel. Hvis etaten mener aktivitet bør være mulig, må den sende et forhåndsvarsel om stans av sykepenger. Dette forhåndsvarselet skal være konkret og begrunnet slik at den sykmeldte kan innrette seg. Det kan enten være ved å gå i dialog med arbeidsgiver for å forsøke seg i aktivitet, eller ved å bidra til å opplyse saken ytterligere slik at etaten kan foreta en ny vurdering.

Den største utfordringen for etaten ved vurdering av aktivitetskravet, er den manglende informasjonen om hva som er forsøkt eller vurdert på arbeidsplassen. Dette bidrar til merarbeid for å innhente slik informasjon og økt tidsbruk til å vurdere aktivitetskrav i en del saker. Det kan også gjøre at medisinske argumenter mot aktivitet tillegges større vekt, og at muligheter for aktivitet ikke blir vurdert i saker hvor veileder ikke får eller innhenter opplysninger fra arbeidsgiver.

Andre utfordringer som etaten opplever med vurdering av aktivitetskravet er at arbeidstakere har forventninger til hva slags oppgaver de ønsker å utføre, som ikke samsvarer med arbeidsgivers muligheter for tilrettelegging (som nevnt i punkt 4.1). I slike saker er det ofte nødvendig med dialog og veiledning for å forklare hvilke plikter man har som sykmeldt og hva som ligger i tilretteleggingsplikten. Etaten opplever også at sykmeldte og arbeidsgivere kan tolke et unntak fra aktivitetskrav som et generelt unntak fra all medvirkning og oppfølging i et sykefravær, noe som er uheldig.

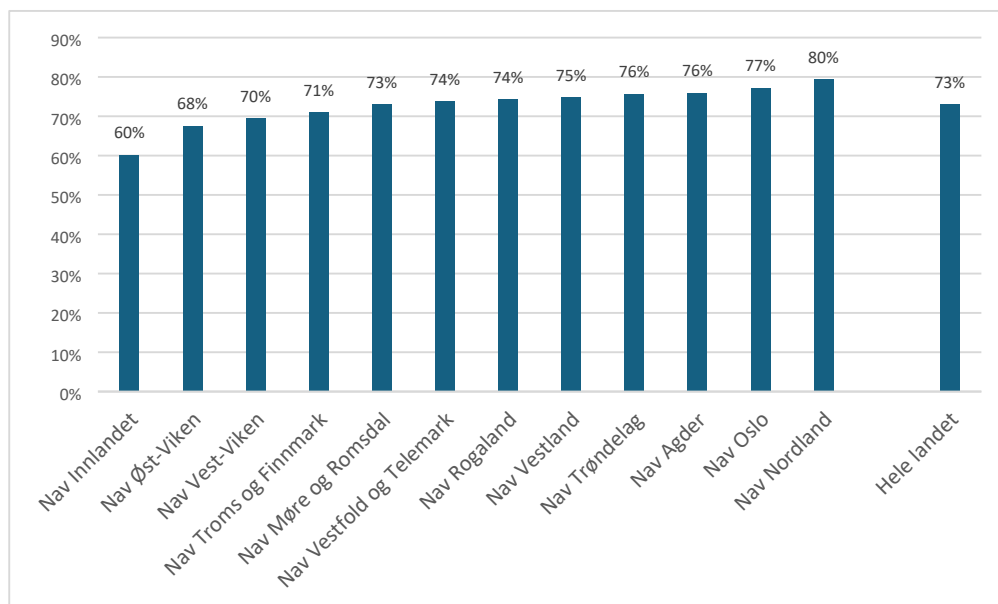
Statistikk fra Arbeids- og velferdsetaten

Arbeids- og velferdsetaten gjorde en vurdering av aktivitetskravet i 226 000 saker i 2024, og det ble gitt unntak fra aktivitetskravet i 73 prosent av disse sakene. De fleste unntakene ble gitt på grunn av medisinske forhold.

De fleste fylker har en tilnærmet lik andel som får unntak fra aktivitetskravet, men enkelte fylker skiller seg ut med særlig høy eller lav andel unntak. Etaten har ikke kunnskap om årsakene til dette. En mulig forklaring kan være at det foreligger variasjon i praksis mellom fylkene med hensyn til hvor mye dialog etaten har med arbeidsgiver, sykmelder og den sykmeldte i forkant av vurderingen av aktivitetskravet, men det kan også være variasjoner i den sykmeldte befolkningen mellom fylkene, eller andre grunner.

Departementet vil påpeke at god praktisering og oppfølging av regelverket for sykefraværsoppfølging, herunder aktivitetskravet, er sentralt i arbeidet med å få ned sykefraværet. Departementet vil se nærmere på Arbeids- og velferdsetatens oppfølging av regelverket og behov for ev. tiltak, blant annet i forbindelse med videre oppfølging av forslagene i høringsnotatet og et pågående lovarbeid om mer behovsrettet sykefraværsoppfølging fra Arbeids- og velferdsetaten, jf. tiltak i IA-avtalen.

Figur 2: Andel unntak fra aktivitetskravet fordelt per Nav region/fylke i 2024

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

4.3 Tilretteleggingsplikten

I Oslo Economics rapport for Storebrand (se punkt 4.1) framgår det at virksomheter typisk tilrettelegger med fysiske hjelpemidler, tettere oppfølging fra leder, arbeidstid (f.eks. tilpasset turnus) og arbeidsoppgaver. Den generelle oppfatningen blant virksomhetene selv er at de strekker seg langt for å tilrettelegge, særlig når arbeidstaker er motivert og har kompetanse. Utfordringer det pekes på er økt slitasje på de øvrige ansatte og dermed risiko for mer sykefravær i bedriften.

Tilsvarende framgår i intervjuer som Arbeids- og velferdsdirektoratet har gjort med 10 virksomheter i offentlig og privat sektor våren 2024. I virksomheter med høye kompetansekrav, inkludert kommunale tjenester, oppgis mangel på kompetanse til å utføre andre oppgaver å være en betydelig begrensning for tilretteleggingsmuligheten. I virksomheter med fysisk belastende oppgaver (industri, lager) oppgis det å være utfordrende å tilrettelegge med andre arbeidsoppgaver over tid dersom årsaken til sykefraværet har sammenheng med fysiske begrensninger slik som muskel- og skjelettdiagnoser. For disse virksomhetene er det viktig at ansatte har helse til å stå i et fysisk tungt yrke, og avklaring av dette blir dermed viktig tidlig i sykefraværet.

Arbeidstilsynets erfaring fra tilsyn er at arbeidsgivere i stor grad jobber systematisk med oppfølging av sykmeldte arbeidstakere. Etaten har videre inntrykk av at arbeidsgivere i stor grad forsøker å

etterleve tilretteleggingsplikten, men at de kan oppleve det som utfordrende å vite hvor langt plikten går. Arbeidsgivere og arbeidstakere kan også ha ulike meninger om hvor langt arbeidsgivers tilretteleggingsplikt strekker seg og hva medvirkningsplikten til arbeidstakerne innebærer.

Arbeids- og velferdsetaten understreker at de har lite systematisk kunnskap om hvorvidt tilretteleggingsplikten overholdes. De uttaler samtidig at deres inntrykk er at tilretteleggingsplikten overholdes i de fleste sakene, og at mange arbeidsgivere strekker seg svært langt i tilretteleggingsarbeidet. Etaten opplyser videre at redusert arbeidstid med gradert sykmelding er den vanligste formen for tilrettelegging.

Nav kontaktsenter peker på at arbeidsgivere som tar kontakt med Nav ofte er usikre på hva som faktisk forventes av dem i oppfølgingsarbeidet med hensyn til initiativ og fleksibilitet når det gjelder kontakt, oppfølging og møter. Mange er usikre på hva som ligger i begrepet «så langt det er mulig» i arbeidsmiljøloven § 4-6 om tilretteleggingsplikten, og hvordan dette skal sees i sammenheng med arbeidstakers medvirkningsplikt. Flere arbeidsgivere gir uttrykk for at det er krevende å vurdere tilretteleggingsarbeidet sett opp imot arbeidsgivers plikt og hva som reelt er praktisk mulig å få til på arbeidsplassen. Det etterlatte inntrykket er at arbeidsgivere har behov for mer kunnskap om sykefraværsoppfølgingsarbeid på arbeidsplassen i et forebyggende perspektiv, i tillegg til veiledning og støtte til hva tilrettelegging kan være. Inntrykket er også at mange arbeidstakere og arbeidsgivere er lite kjent med medvirkningsplikten.

5. Departementets vurderinger og forslag

Formålet med dette høringsnotatet, er å forsterke rammene om arbeidsgivers og arbeidstakers oppfølging gjennom sykefraværsløpet. Forslagene som fremmes legger derfor til rette for en mer presis og forpliktende regulering av den sykmeldtes rolle i sykefraværsoppfølgingen, og dermed også bedre etterlevelse av regelverket. En tydeligere plikt til aktiv deltakelse fra den sykmeldte selv i oppfølgingsarbeidet kan videre bidra til bedre tilrettelegging, og dermed at den sykmeldte kommer raskere tilbake i arbeid. Det kan også bidra til å gjøre arbeidsgivers oppfølgingsarbeid på arbeidsplassen enklere.

Dagens regelverk stiller krav til at sykmeldte både skal medvirke og være i arbeidsrelatert aktivitet under sykefraværet. Likevel viser erfaringer fra praksis, som nevnt i punkt 4, og tilbakemeldinger fra partene i arbeidslivet at disse pliktene ofte ikke følges godt nok opp. Mange sykmeldte er lite bevisste på hvilke forpliktelser de har, og mangler kunnskap om hvordan de selv kan bidra til å komme tilbake i arbeid. Dette kan forsinke oppfølgingsarbeidet og føre til at muligheter for tilrettelegging og gradvis tilbakevending ikke blir vurdert eller prøvd ut. Når den sykmeldte ikke medvirker, blir det også vanskeligere for arbeidsgiver og Arbeids- og velferdsetaten å oppfylle sine forpliktelser.

Aktivitets- og medvirkningsplikten skal sikre at den sykmeldte selv bidrar for å komme tilbake helt eller delvis i arbeid, samt gjøre det mulig for øvrige aktører å ivareta sine forpliktelser i oppfølgingsarbeidet. Tidlig innsats og aktiv medvirkning fra den sykmeldte reduserer risikoen for langvarig sykefravær. Etter folketrygdløven er hovedregelen at den sykmeldte skal være i arbeidsrelatert aktivitet, hvis det er mulig. Dersom den sykmeldte kan utføre sine vanlige arbeidsoppgaver eller nye oppgaver etter tilrettelegging, skal det gis graderte sykepenger. Departementet mener det er behov for å gjøre innholdet i pliktene i regelverket klarere og enklere å forstå, og også forsterke pliktene. Det er behov for å tydeliggjøre at arbeidstaker har et selvstendig

ansvar for selv å ta initiativ og være aktiv i oppfølgingsarbeidet, både overfor arbeidsgiver og Arbeids- og velferdsetaten.

Departementet mener det er behov for å lovfeste at den sykmeldte så tidlig som mulig og under hele sykefraværet har plikt til å gi opplysninger til arbeidsgiver og til Arbeids- og velferdsetaten om forhold som har betydning for å komme tilbake i arbeid. Departementet mener også det er behov for å tydeliggjøre og forsterke medvirkningsplikten. Departementet vil videre foreslå at medvirkningsplikten etter folketrygdloven også innebærer plikt til å midlertidig utføre annet arbeid enn det som framgår av arbeidsavtalen, og ber særlig om høringsinstansenes tilbakemelding på dette forslaget. Se omtale av dette forslaget under punkt 5.1.3 nedenfor.

Når det gjelder aktivitetsplikten, er det behov for å tydeliggjøre hva plikten til å være i arbeidsrelatert aktivitet innebærer, blant annet ved å få fram at aktivitetsplikten ikke bare gjelder så tidlig som mulig i sykefraværet, men at den sykmeldte også skal være i aktivitet *i så stor grad* som mulig, med mindre unntaksgrunner gjør seg gjeldende. Videre er det nødvendig å klargjøre hvilke konsekvenser som kan inntreffe dersom pliktene ikke overholdes.

I tillegg til forslagene som fremmes i dette høringsnotatet, vil departementet informere om at Arbeids- og velferdsdirektoratet, bl.a. som oppfølging av IA-avtalen, har igangsatt et arbeid med å utvikle konkret informasjon og veiledning fra Arbeids- og velferdsetaten til arbeidsgiver og arbeidstaker om rettigheter og plikter, virksomhets- og diagnosespesifikke tilretteleggingstiltak og håndtering av vanskelige sykefraværssaker. Dette inkluderer også å utforske «dulting» som verktøy for å øke etterlevelsen av regelverk.

Ved vurdering av om kravet til å være i arbeidsrelatert aktivitet er overholdt, har Arbeids- og velferdsetaten ofte manglende informasjon om hva som er forsøkt eller vurdert av tilretteleggingstiltak på arbeidsplassen. Etaten mangler også informasjon om at arbeidsrelaterte aktiviteter ikke kan gjennomføres på arbeidsplassen. Departementet mener det er behov for å gjøre endringer i regelverket som regulerer arbeidsgivers plikt til innsending av oppfølgingsplan til Arbeids- og velferdsetaten. Dette er viktig blant annet for å gi etaten et bedre beslutningsgrunnlag når etaten tar stilling til aktivitetskravet innen åtte ukers sykefravær.

Arbeidsmiljøloven § 4-6 første ledd pålegger arbeidsgiver en plikt til å tilrettelegge for arbeidstakere som i løpet av arbeidsforholdet får redusert arbeidsevne som følge av sykdom, slitasje e.l. Bestemmelsen innebærer at arbeidsgiver så langt det er mulig har plikt til å iverksette de individuelle tiltak som er nødvendige for at arbeidstaker skal kunne beholde eller få passende arbeid. Med bakgrunn i diskusjoner om arbeidsgivers plikt til tilrettelegging mv på varig basis foreslås det å presisere at § 4-6 også omfatter varige tiltak.

Departementet vil komme tilbake til punktet i IA-avtalen som handler om å vurdere behovet for en veileder for å tydeliggjøre tilretteleggingsplikten. Dette punktet må ses i sammenheng med punktet om å utvikle konkret informasjon fra Nav om blant annet virksomhets- og diagnosespesifikke tilretteleggingstiltak.

Nedenfor omtales de enkelte endringene som foreslås i arbeidsmiljøloven og folketrygdloven. Forslag til endringer i selve lovteksten framgår av punkt 8 nedenfor.

5.1 Forslag til endringer i reglene om den sykmeldtes medvirkningsplikt – folketrygdloven § 8-8

For nærmere omtale av gjeldende regelverk se punkt 3.1.

5.1.1 Et tydeligere regelverk

Gjeldende § 8-8 første ledd inneholder ulike medvirkningsplikter for den sykmeldte. Blant annet plikt til å gi opplysninger til arbeidsgiveren og Arbeids- og velferdsetaten om egen funksjonsevne, og plikt til å bidra til at hensiktsmessige tiltak for å tilrettelegge arbeidet og utprøving av funksjonsevnen blir utredet og iverksatt. Det framgår også en plikt til å medvirke ved utarbeiding og gjennomføring av oppfølgingsplaner og delta i dialogmøter.

Av § 8-8 andre ledd framgår kravet om at den sykmeldte skal være i arbeidsrelatert aktivitet så tidlig som mulig og senest innen åtte uker. I tredje ledd er konsekvensene av å ikke overholde medvirknings- eller aktivitetsplikten regulert.

Måten bestemmelsen er innrettet på gjør den vanskelig å lese og forstå, både for den sykmeldte, arbeidsgivere og for Arbeids- og velferdsetaten. Et mer oversiktlig og tydelig regelverk vil gjøre det enklere å formidle til sykmeldte hva som forventes av dem under sykefraværet. Det kan også gjøre det lettere for arbeidsgivere og Arbeids- og velferdsetaten å følge opp den sykmeldte. Når forventningene er tydelige, vil reglene i større grad kunne påvirke atferd og bidra til at flere deltar aktivt i oppfølgingen.

Departementet foreslår å regulere punktvis hvilke plikter til medvirkning den sykmeldte har i § 8-8 første og andre ledd og at det i tredje ledd framgår hvilke reaksjoner som er knyttet til å unnlate å overholde medvirkningsplikten. Departementet foreslår også å endre overskriften til bestemmelsen fra «Medlemmets medvirkning» til «Medlemmets medvirkningsplikt».

Som et pedagogisk grep foreslår departementet å regulereplikten til å være i arbeidsrelatert aktivitet i en egen ny bestemmelse, § 8-8 a «Plikt til å være i arbeidsrelatert aktivitet». Her foreslås det at medlemmets plikt til å være i arbeidsrelatert aktivitet reguleres i første ledd, og at det i andre ledd framgår hvilke reaksjoner som er knyttet til å unnlate å overholde aktivitetsplikten.

5.1.2 Tydeliggjøring av den sykmeldtes opplysningsplikt – § 8-8 første ledd

Den sykmeldte har etter dagens bestemmelse plikt til å gi opplysninger til arbeidsgiveren og Arbeids- og velferdsetaten om egen funksjonsevne og bidra til at hensiktsmessige tiltak for å tilrettelegge arbeidet og utprøving av funksjonsevnen blir utredet og iverksatt.

For å bedre oppfølgingen av sykmeldte, slik at sykmeldte raskere kommer tilbake i arbeid foreslår departementet å tydeliggjøre i folketrygdloven § 8-8 at den sykmeldte *så tidlig som mulig og under hele sykefraværet* har plikt til å gi opplysninger til arbeidsgiver og Arbeids- og velferdsetaten om forhold som har betydning for å komme tilbake i arbeid. Det betyr at den sykmeldte også har plikt til å informere om endringer i helsesituasjonen som har betydning for muligheten til å utføre arbeidsoppgaver.

Departementet vil bemerke at omfanget av opplysningsplikten må ses i sammenheng med, og tilpasses det aktuelle sykefraværet. Mange sykefravær er kortvarige og ukompliserte, og det vil ikke være nødvendig å gi omfattende opplysninger på et tidlig tidspunkt. Dette kan for eksempel være sykefravær på grunn av influensa eller annen kortvarig sykdom, der den sykmeldte etter normalt forløp vil komme raskt tilbake til arbeidet uten behov for noen tiltak.

Arbeidsgiver har hovedansvaret for oppfølgingen av den sykmeldte, og vil tidlig ha behov for opplysninger fra den sykmeldte. Arbeidsgiver skal utarbeide en oppfølgingsplan i samråd med den sykmeldte så tidlig som mulig og senest innen fire uker, med mindre det er åpenbart unødvendig. Arbeidsgiver vil tidlig ha behov for informasjon fra den sykmeldte for å kunne vurdere tilrettelegging av arbeidsoppgaver eller arbeidstid mv., eller eventuelt omplassering.

Arbeids- og velferdsetaten vil normalt ikke ha behov for opplysninger fra den sykmeldte like tidlig i sykefraværet som arbeidsgiveren, med mindre etaten skal følge opp saken tidlig. Departementet mener det er behov for en justering av arbeidsmiljøloven § 4-6 tredje ledd og folketrygdloven § 25-2 tredje ledd hvor det skal framgå at oppfølgingsplan skal sendes til Arbeids- og velferdsetaten innen fire uker. I dag er kravet at oppfølgingsplanen skal sendes til etaten senest en uke før det skal avholdes dialogmøter, se nærmere om dette forslaget i punkt 5.4 under. Dette vil bidra til at etaten har bedre informasjon tilgjengelig når de skal vurdere aktivitetskravet innen åtte ukers sykefravær, og til å avlaste etatens arbeid med å innhente slik informasjon.

Departementet foreslår at det i § 8-8 første ledd framgår konkrete eksempler på hvilke typer opplysninger den sykmeldte må kunne forvente å gi. Oppstillingen er ikke uttømmende. Det kan også være relevant for den sykmeldte å gi annen type informasjon om forhold som har betydning for sykefraværet og delta i andre arbeidsrettede aktiviteter som støtter opp under intensjonen med medvirkningsplikten. Departementet foreslår også å beholde henvisningen til den generelle bestemmelsen om opplysningsplikt i folketrygdloven § 21-3.

Det foreslås at den sykmeldte blant annet skal gi opplysninger om:

- a. forventet varighet på fraværet,
- b. hva den sykmeldte klarer å utføre av arbeidsoppgaver selv om vedkommende er syk eller skadet (funksjonsevne),
- c. hvilken bistand og hvilke tilpasninger eller tiltak sykmeldte har behov for, for å kunne arbeide helt eller delvis.

I bestemmelsen *bokstav a* foreslås det at den sykmeldte skal opplyse om forventet varighet på fraværet. Arbeidsgiver og Arbeids- og velferdsetaten vil kunne prioritere innsatsen for å få den sykmeldte tilbake i arbeid mer effektivt dersom det foreligger informasjon om forventet fraværsvarighet. Dette kan bidra til mer målrettet bruk av virkemidler og redusere unødvendig ressursbruk. Det er også en fordel for arbeidsgiver å vite om forventet varighet på fraværet for å kunne planlegge for driften, vurdere behovet for å sette inn vikar mv. Det understrekes at opplysninger om forventet varighet ikke vil være bindende for den sykmeldte, men en foreløpig vurdering som kan endres underveis. Formålet er å styrke informasjonsgrunnlaget for oppfølgingen, ikke å legge press på den sykmeldte.

I bestemmelsen *bokstav b* foreslår departementet at den sykmeldte skal opplyse om hva vedkommende klarer å utføre av arbeidsoppgaver selv om hen er syk. I dagens bestemmelse står det at den sykmeldte skal gi opplysninger om «egen funksjonsevne». Dette er et begrep som kan være vanskelig å forstå. Det foreslås derfor å skrive mer tydelig i bestemmelsen hva som menes, samtidig som begrepet funksjonsevne foreslås satt i parentes, slik at begrepet blir enklere å referere til. Opplysninger om hva den sykmeldte klarer å gjøre på tross av sykdom eller skade gir et bedre grunnlag for dialog med arbeidsgiver og Arbeids- og velferdsetaten, og for å kunne sette inn tiltak for å hjelpe den sykmeldte tilbake i arbeid. Det tydeliggjør også den sykmeldtes rolle og ansvar i oppfølgingsprosessen. Dersom man får synliggjort eventuell restarbeidsevne tidlig i sykefraværet, kan dette føre til økt bevissthet rundt bruk av gradert sykmelding. Departementet vil understreke at

medlemmet ikke plikter å gi medisinske eller sensitive opplysninger til arbeidsgiver, men skal opplyse om hva hen vil kunne klare å utføre av arbeidsoppgaver selv om hen er syk.

I bestemmelsen *bokstav c* foreslås det at den sykmeldte skal gi opplysninger om hvilken bistand og hvilke tilpasninger eller tiltak den sykmeldte har behov for, for å kunne arbeide helt eller delvis. Dette innebærer at den sykmeldte vil få et tydeligere ansvar for selv å komme med forslag om hva som skal til for å kunne arbeide helt eller delvis, og eventuelt behov for tilrettelegging. Når arbeidsgiver og Arbeids- og velferdsetaten får informasjon om hvilke behov den sykmeldte har for tilrettelegging eller annen bistand, kan det iverksettes tiltak som gjør det mulig å opprettholde arbeidsdeltakelse helt eller delvis. Dette kan inkludere justering av arbeidsoppgaver, arbeidstid eller tempo, eller gjelde fysiske forhold på arbeidsplassen. Det kan også dreie seg om bistand fra Arbeids- og velferdsetaten, som tilgang til hjelpemidler eller arbeidsmarkedstiltak.

5.1.3 Tydeliggjøring av den sykmeldtes plikt til å medvirke - § 8-8 andre ledd

Departementet viser til at da folketrygdloven ble innført, ble følgende regulert i § 8-8:

«§ 8-8. Medlemmets medvirkning

Retten til sykepenger faller bort dersom medlemmet uten rimelig grunn nekter å ta imot tilbud om behandling, rehabilitering eller yrkesrettet attføring, se også § 21-8.»

Bestemmelsen har siden blitt utvidet flere ganger. Det framgår nå av første ledd at den sykmeldte har plikt til å gi opplysninger til arbeidsgiveren og Arbeids- og velferdsetaten om egen funksjonsevne og «bidra til at hensiktsmessige tiltak for å tilrettelegge arbeidet og utprøving av funksjonsevnen blir utredet og iverksatt». Videre framgår det at den sykmeldte har plikt til å medvirke ved utarbeiding og gjennomføring av oppfølgingsplaner og dialogmøter. I tredje ledd første punktum står det at retten til sykepenger faller bort dersom den sykmeldte uten rimelig grunn nekter å gi opplysninger eller medvirke til utredning, eller uten rimelig grunn nekter å ta imot tilbud om «behandling, rehabilitering, tilrettelegging av arbeid og arbeidsutprøving eller arbeidsrettede tiltak». Tredje ledd viser til folketrygdloven § 21-8, hvor det også framgår at en ytelse «kan avslås, og en innvilget ytelse kan holdes tilbake eller stanses dersom medlemmet uten rimelig grunn nekter å ta imot tilbud om behandling, rehabilitering eller arbeidsrettede tiltak.»

Plikten til å ta imot tilbud om behandling, rehabilitering og arbeidsrettede tiltak går imidlertid ikke klart fram av bestemmelsen første eller andre ledd, der de øvrige pliktene knyttet til medvirkning framgår.

Departementet ser at reguleringen av arbeidstakers medvirkningsplikt er noe uoversiktlig. For å gjøre det lettere å lese og forstå regelverket foreslår departementet å samle, konkretisere og tydeliggjøre medvirkningsplikten til den sykmeldte i § 8-8 andre ledd. Det foreslås at det skal framgå av bestemmelsen at den sykmeldte har plikt til å medvirke med sikte på å komme tilbake i arbeid, blant annet ved:

- a. utarbeiding og gjennomføring av oppfølgingsplaner og å delta i dialogmøter som nevnt i arbeidsmiljøloven § 4-6 og folketrygdloven § 8-7 a,
- b. utprøving av funksjonsevnen, og ved utredning og gjennomføring av tilretteleggingstiltak, herunder en plikt til midlertidig å utføre annet arbeid enn det som følger av arbeidsavtalen,
- c. utredning og gjennomføring av arbeidsrettede tiltak i regi av Arbeids- og velferdsetaten,
- d. å ta imot tilbud om behandling og rehabilitering.

Listen er ikke uttømmende. I tillegg til det som framgår av listen, kan det være andre aktiviteter på arbeidsplassen som vil kunne bidra til å tilbakeføre den sykmeldte til arbeid, der den sykmeldte vil ha plikt til å medvirke. Dette vil eksempelvis kunne innebære at den sykmeldte deltar på møter eller andre arbeidsrelaterte aktiviteter.

I bestemmelsen *bokstav a* foreslås det at plikten til å delta i forbindelse med utarbeiding og gjennomføring av oppfølgingsplaner og å delta i dialogmøter som nevnt i arbeidsmiljøloven § 4-6 og folketrygdloven § 8-7 a videreføres. Bestemmelsene i arbeidsmiljøloven § 4-6 tredje og fjerde ledd fastsetter spesifikke krav til oppfølgingsarbeidet i tidlig fase av sykefraværet, og bør etter departementets vurdering fortsatt framkomme av lovteksten som eksempler på hvilken medvirkning som kreves av arbeidstaker.

I bestemmelsen *bokstav b* foreslås det at den sykmeldte skal ha plikt til å medvirke ved utprøving av funksjonsevnen, og ved utredning og gjennomføring av tilretteleggingstiltak. Dette er en videreføring av gjeldende rett, men noe omformulert slik at det kommer tydeligere fram på hvilken måte den sykmeldte har plikt til å medvirke til å komme i arbeid.

I IA-avtalen for 2025-2028 er partene enige om at lovarbeidet skal omfatte å vurdere hvorvidt medvirkningsplikten også skal innebære en «plikt til midlertidig å utføre annet arbeid enn det som framgår av arbeidsavtalen».

Departementet understreker at dagens regelverk ikke er til hinder for at arbeidsgiver og arbeidstaker kan avtale at arbeidstakeren kan utføre andre typer arbeidsoppgaver enn tidligere, når vedkommende er sykmeldt.

Departementet viser til at det er et vilkår for å få rett til sykepenger at personen er arbeidsufør på grunn av en funksjonsnedsettelse som klart skyldes sykdom eller skade, se folketrygdloven § 8-4 første ledd. I Ot. prop. nr. 29 (1995-1996) side 78, framgår blant annet følgende:

«Retten til sykepenger er som hovedregel betinget av at den trygdede på grunn av sykdom er arbeidsufør i forhold til ethvert arbeid. Dersom den sykmeldte bare er arbeidsufør i forhold til det aktuelle arbeidet på sykmeldingstidspunktet er det generelle vilkåret om arbeidsuførhet for rett til sykepenger i utgangspunktet ikke oppfylt. Se lovutkastet § 8-4 med merknader. Ved kortvarig arbeidsuførhet vurderes likevel arbeidsuførheten i forhold til det arbeid vedkommende har.»

For å fylle vilkåret om arbeidsuførhet i folketrygdloven § 8-4, forventes det altså at man ikke bare vurderes i forhold til yrket man hadde da man ble syk, men, etter en periode, i forhold til ethvert arbeid. Slik sett er det allerede i dagens regelverk en forventning om å kunne måtte gjøre annet arbeid enn det man hadde før man ble syk.

Det å lovfeste at medvirkningsplikten i folketrygdloven § 8-8 også innebærer en plikt til å midlertidig utføre annet arbeid enn det som framgår av arbeidsavtalen, vil være en konkretisering og slik sett anses som en utvidelse av *medvirkningsplikten etter folketrygdloven*.

Det å være i aktivitet og kunne gjøre noen arbeidsoppgaver anses å være positivt for den som er sykmeldt. Dokumentasjon⁶ fra forskning og praksis viser at kontakt med arbeidsplassen, og det å klare å jobbe noe under sykdom, er viktig for mange sykmeldte og for tilbakeføring til arbeidet. Dette er viktige hensyn.

⁶ [Rapport fra arbeidsgruppe som har vurdert utvikling av sykefraværsoppfølgingen](#) pkt. 3.5.3

Departementet ser imidlertid også at en slik utvidelse av medvirkningsplikten vil kunne medføre økt press fra arbeidsgiver om å være i arbeid på tross av den nedsatte funksjonsevnen. Dette kan på den ene siden være bra, hvis det hjelper den sykmeldte tilbake i jobb. På den andre siden kan press på den sykmeldte om å være i jobb i noen tilfeller kunne forverre helsetilstanden, og kanskje heller forlenge sykefraværet. Det kan også være en risiko for at forslaget medfører at konfliktnivået øker på arbeidsplasser der det allerede er arbeidsmiljøutfordringer.

Departementet ber særlig om tilbakemelding fra høringsinstansene på om medvirkningsplikten også bør innebære en plikt til å midlertidig utføre annet arbeid enn det som framgår av arbeidsavtalen, se § 8-8 andre ledd bokstav b.

Departementet legger til grunn at plikten til å medvirke ved utprøving av funksjonsevne og ulike tilretteleggingstiltak gjelder for tiltak som anses som relevante og hensiktsmessige for å komme tilbake i arbeid. Dersom det anses som hensiktsmessig å midlertidig utføre annet arbeid enn det som framgår av arbeidsavtalen, forutsetter departementet at tiltaket er kommet i stand etter dialog mellom arbeidsgiver, arbeidstaker, og ved behov, med lege eller Arbeids- og velferdsetaten. Risikoen for konflikt vil øke dersom prosessen oppleves som ensidig fra arbeidsgivers side, og det må derfor forutsettes en forutgående dialog der det søkes å oppnå enighet. Samtidig kan det ikke forutsettes at det skal være oppnådd enighet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. I § 8-8 tredje ledd framgår det imidlertid at medvirkningsplikten ikke gjelder dersom medlemmet har rimelig grunn til å unnlate å medvirke. Det vises til nærmere omtale av dette nedenfor i punkt 5.1.4.

Departementet forstår begrepet «midlertidig» slik at plikten til å midlertidig ta annet arbeid enn det som framgår av arbeidsavtalen bare gjelder så lenge personen er sykmeldt.

Arbeidsgiver har i dag en vidtrekkende tilretteleggingsplikt etter arbeidsmiljøloven § 4-6, som også kan innebære en plikt til å tilby arbeid som vesentlig avviker fra arbeidsavtalen. Imidlertid vil ikke den sykmeldte være forpliktet til å takke ja til et slik tilbud etter arbeidsmiljølovens bestemmelser, se Prop. 89 L (2010-2011) punkt 3.2.3. Departementet vil gjøre oppmerksom på at forslaget om at medvirkningsplikten etter folketrygdloven også innebærer en plikt til å midlertidig utføre annet arbeid enn det som framgår av arbeidsavtalen, vil gjøre at folketrygdloven stiller krav til medvirkning for den sykmeldte som går utover det som følger av arbeidsmiljøloven og arbeidsavtalen. En arbeidstaker kan dermed miste retten til sykepenges selv om vedkommende formelt sett ikke har brutt sine arbeidsrettslige plikter. Departementet har vurdert muligheten for symmetri mot bestemmelsen i arbeidsmiljøloven. Dette vil samtidig kunne innebære en svekkelse av stillingsvernet til den sykmeldte, og vi har derfor ikke foreslått en slik endring.

I bestemmelsen *bokstav c* videreføres plikten til å medvirke ved utredning og gjennomføring av arbeidsrettede tiltak i regi av Arbeids- og velferdsetaten, og i bestemmelsen *bokstav d* videreføres plikten den sykmeldte har til å ta imot tilbud om behandling og rehabilitering. Disse pliktene framgår også indirekte av folketrygdloven § 21-8.

5.1.4 Reaksjonen ved brudd på medvirkningsplikten – § 8-8 tredje ledd

Det at den sykmeldte medvirker for å kunne komme tilbake i arbeid er viktig for at alle parter skal kunne bidra til å redusere sykefraværet. Hvis den sykmeldte ikke medvirker, reduserer det arbeidsgivers og Arbeids- og velferdsetatens muligheter for å tilby relevant oppfølging. Dersom den sykmeldte ikke oppfyller sine plikter til å medvirke overfor arbeidsgiver eller Arbeids- og velferdsetaten, skal sykepengene stanses. En tydelig regulering av adgangen til å stanse ytelsen ved manglende medvirkning, gir regelverket større gjennomslagskraft og signaliserer at medvirkning ikke er valgfritt. Det bidrar til å gjøre pliktene reelle og ikke bare symbolske.

Stans av ytelsen er en inngripende reaksjon, og sanksjonen skal ikke benyttes dersom den sykmeldte har en rimelig grunn til ikke å medvirke. Av forarbeidene til bestemmelsen framheves følgende, som fortsatt vil gjelde, fra Prop. 89 L (2010-2011) punkt. 7.3.4.3:

«Departementet understreker at stans i sykepengeutbetaling er et alvorlig skritt. Derfor må det forut for en eventuell stans, være en grundig prosess blant annet for å få klarhet i om arbeidstaker har hatt en rimelig grunn til ikke å medvirke. Ved manglende medvirkning vil Arbeids- og velferdsetaten sende ut et varsel om stans i sykepengeutbetalingen, hvor den sykmeldte gis mulighet til å komme med innsigelser. Varslet skal angi konkret hva den manglende medvirkningen består i, og avhengig av saksforholdet, hva den sykmeldte må gjøre for å unngå at Arbeids- og velferdsetaten stanser sykepengene. Hvorvidt den sykmeldte etter loven kan anses å ha rimelig grunn for ikke å ha medvirket, beror på en konkret vurdering. I vurderingen av arbeidstakers medvirkning må det tas hensyn til vedkommendes reduserte arbeidsevne, herunder diagnose mv.»

Hva som kan utgjøre en rimelig grunn for å ikke medvirke må vurderes konkret. Samtidig legges det til grunn at arbeidstaker skal ha en vid plikt til å medvirke, herunder en midlertidig plikt til å ta annet arbeid som ligger utenfor arbeidsavtalen. Det kan dermed ikke være tilstrekkelig for «rimelig grunn» at arbeidstaker opplever ulempe eller ubehag, eller at arbeidstaker selv mener at det er andre oppgaver som hen kan utføre som er mer ønskelige. Motsatt vil det kunne være tilstrekkelig dersom det kan påvises at arbeidsgiver tilbyr arbeid som er lite relevant samtidig som det er ledige oppgaver som er vesentlig mer relevante. Det vil også kunne være tilstrekkelig dersom arbeidsgiver tilbyr oppgaver som ikke i rimelig grad bidrar produktivt, men som heller kan forstås som sanksjonerende.

Praktisering av bestemmelsen i Arbeids- og velferdsetaten viser at det kan være vanskelig å vurdere hva som anses som en rimelig grunn for å ikke medvirke. Nedenfor vil departementet derfor vise noen eksempler.

Departementet vil først slå fast at det forventes at de aller fleste sykmeldte skal kunne medvirke noe, til tross for helseutfordringer.

Svært mange sykefravær skyldes lettere psykiske lidelser og muskel- og skjelettplager. Ved slike diagnoser vil det ofte være mulig og gunstig å være i aktivitet. For å finne løsninger kan det likevel være behov for tilrettelegging og dialog. Det er derfor spesielt viktig at den sykmeldte medvirker. Dette gjelder selv om det kan være forbundet med ubehag eller være ulemper ved dialog med arbeidsgiver eller deltakelse i møter. Ubegag eller ulempe ved å skulle medvirke anses altså ikke som tilstrekkelig grunn for den sykmeldte til å la være å medvirke i slike tilfeller.

Departementet mener videre at forhold som arbeidskonflikter eller andre arbeidsmiljøutfordringer ikke er grunner som i seg selv kan gi unntak fra plikten til å medvirke. Ved arbeidskonflikter er det spesielt viktig at den sykmeldte medvirker, blant annet ved å delta i møter og å svare på henvendelser. Dette er nødvendig for å avklare om den sykmeldte skal returnere til arbeidsplassen, skal søke nytt arbeid eller trenger oppfølging fra Arbeids- og velferdsetaten.

Medisinske grunner kan likevel gjøre det uforholdsmessig belastende å måtte medvirke, og det vil også kunne forverre helsetilstanden. I slike tilfeller vil den sykmeldte ha rimelig grunn for ikke å medvirke.

Gjennomføring av tilretteleggingstiltak og aktivitet på arbeidsplassen må vurderes konkret. Det må dreie seg om hensiktsmessige tilretteleggingstiltak som er egnet til å bidra til at den sykmeldte kan komme tilbake i arbeidet, eller som kan bidra til å avklare om tilbakeføring til arbeid er mulig. Det kan altså foreligge rimelig grunn til å ikke medvirke dersom arbeidsgiver foreslår tiltak som klart ikke

er et relevant tiltak for tilbakeføring til arbeid. Den sykmeldte må imidlertid akseptere å gjøre annet arbeid enn før vedkommende ble sykmeldt i tråd med regelverket, dersom dette kan være hensiktsmessig og hjelpe den sykmeldte tilbake i arbeid.

Praktiske hindringer kan bare godtas som rimelig grunn for å ikke medvirke hvis det ikke er mulig å komme seg forbi dem. Det kan legges vekt på om hindringen oppstår brått og i kort tid før plikten skal gjennomføres. Dette kan for eksempel være stans i tog- eller flytrafikk, uforutsette situasjoner som storm eller flom, eller akutte situasjoner i nærmeste familie, som plutselig dødsfall eller alvorlig skade. Slike hindringer kan likevel kun gi grunn for manglende medvirkning i en viss periode. For eksempel vil det være mulig å finne et nytt tidspunkt for dialogmøte eller den sykmeldte kan svare på en henvendelse på et senere tidspunkt. Planlagte private aktiviteter, som for eksempel flyttbare timeavtaler eller reiser som ikke er avtalt med arbeidsgiver, utgjør ikke en rimelig grunn for å ikke kunne medvirke. Det forventes at den sykmeldte legger slike avtaler til andre tidspunkter enn når personen har forpliktelser overfor arbeidsgiver eller Arbeids- og velferdsetaten. Familiære forpliktelser vil heller ikke utgjøre en rimelig grunn, da det er forventet at den sykmeldte er tilgjengelig for aktiviteter som kan føre vedkommende tilbake i arbeid.

Når det gjelder deltakelse i arbeidsrettede tiltak i regi av Arbeids- og velferdsetaten, er dette allerede vurdert som hensiktsmessig og nødvendig i det konkrete sykefraværet, se forskrift 11. desember 2015 nr. 1598 om arbeidsmarkedstiltak (tiltaksforskriften) § 1-3. Det er dermed forutsatt at tiltaket vil kunne gi et positivt utbytte, og det skal mye til for at den sykmeldte har en rimelig grunn for ikke å delta i planlagte tiltak.

På bakgrunn av ovenstående mener departementet at følgende momenter er relevante i vurderingen av hva som kan være en rimelig grunn for å ikke medvirke:

- Om medisinske grunner gjør det uforholdsmessig belastende å oppfylle plikten
- Om det arbeidsgiver foreslår av tilretteleggingstiltak ligger utenfor det som anses som et hensiktsmessig tiltak for å komme tilbake i arbeid
- Om det er praktiske hindringer som det ikke er mulig å komme seg forbi

Departementet understreker at listen ikke er uttømmende.

I gjeldende § 8-8 står det at sykepengene faller bort dersom den sykmeldte uten rimelig grunn nekter å medvirke. Departementet foreslår en endring av ordlyden for å presisere konsekvensen av manglende medvirkning. Det foreslås at plikten til å medvirke ikke skal gjelde dersom medlemmet har rimelig grunn til å unnlate å medvirke. Dersom det ikke foreligger rimelig grunn til å ikke medvirke, skal sykepengene stanses, se lovforslaget i § 8-8 tredje ledd første og andre punktum. Ordlyden i bestemmelsen endres derfor fra at «retten til sykepengene faller bort» til at utbetaling av «sykepengene stanses». Dette er i tråd med dagens praktisering av bestemmelsen.

Om sykepengene skal stanses eller ikke vil bero på en konkret vurdering av Arbeids- og velferdsetaten. Etaten må sende forhåndsvarsel til den sykmeldte etter lov av 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 16,⁷ dersom sykepengene vurderes å skulle stanses. Dette for at den sykmeldte skal få mulighet til å ivareta sine interesser på en forsvarlig måte.

⁷ Reglene om forhåndsvarsling er i hovedsak videreført i ny lov om saksbehandlingen i offentlig forvaltning (forvaltningsloven) § 42. Loven ble vedtatt av Stortinget 20. juni 2025, men loven er ennå ikke trådt i kraft.

Departementet foreslår videre at det tas inn i § 8-8 tredje ledd tredje punktum at dersom den sykmeldte igjen medvirker etter først å ha unnlatt å medvirke, skal sykepenger utbetales fra dette tidspunktet. Med «dette tidspunktet» menes det tidspunktet den sykmeldte igjen starter å medvirke. Dette er også i tråd med dagens praktisering av bestemmelsen. Det at sykepengene utbetales igjen dersom medlemmet igjen medvirker gjør reaksjonen proporsjonal og rettferdig, og gir insentiv for den sykmeldte til å medvirke.

Henvisningen til den generelle reaksjonsregelen som står i folketrygdloven § 21-8 «Bortfall av rett til ytelser når mottakeren er skjødesløs med sin helse m.m.», videreføres i bestemmelsen.

5.2 Forslag til endringer i reglene om den sykmeldtes plikt til å være i arbeidsrelatert aktivitet – ny § 8-8 a i folketrygdloven

For nærmere omtale av gjeldende regelverk se punkt. 3.1.

Tidlig og tilpasset aktivitet under sykefraværet øker sannsynligheten for at den sykmeldte kommer tilbake i arbeid. Det er godt dokumentert at det å være i arbeid i seg selv har helsefremmende effekter, både fysisk og psykisk, og kan motvirke de negative konsekvensene av langtidsvær. Departementet mener det er nødvendig å tydeliggjøre aktivitetsplikten for sykmeldte i regelverket, for å bidra til at flere arbeidstakere opprettholder tilknytningen til arbeidslivet i sykdomsperioden.

I dag er reglene om den sykmeldtes aktivitetsplikt tatt inn i § 8-8 som har overskriften «Medlemmets medvirkning». For å tydeliggjøre hva plikten til å være i arbeidsrelatert aktivitet innebærer, foreslår departementet å skille disse reglene ut i en ny bestemmelse § 8-8 a med overskriften «Medlemmets plikt til å være i arbeidsrelatert aktivitet». Dette vil bidra til at den sykmeldte enklere kan orientere seg om sine rettigheter og plikter.

Slik aktivitetsplikten er forstått og praktisert i dag, er det kun det å være helt eller delvis i arbeid, å være i arbeidsrettede tiltak eller å motta sykepenger etter folketrygdloven § 8-5 (friskmelding til arbeidsformidling), som oppfyller aktivitetsplikten. Departementet ønsker å videreføre denne forståelsen av hva som skal til for å oppfylle aktivitetskravet. Det er ikke ønskelig å senke terskelen for hva som skal til for å oppfylle aktivitetskravet. I IA-avtalen for 2025-2028 foreslås det at aktivitetsplikten skal omfatte «f.eks. å delta fysisk eller digitalt i møter og svare på enkle spørsmål fra kollegaer og ledere, med mindre helsetilstanden klart er til hinder for det». Departementet mener at deltakelse på enkelte møter eller å svare på spørsmål fra kolleger ikke skal kvalifisere til å oppfylle aktivitetsplikten. Departementet anser imidlertid at det å utføre disse oppgavene følger av medvirkningsplikten og lojalitetsplikten arbeidstaker har overfor arbeidsgiver.

Departementet vil i bestemmelsen videreføre henvisningen til arbeidsmiljøloven § 4-6 første ledd, som handler om arbeidsgivers tilretteleggingsplikt for arbeidstakere med redusert arbeidsevne. Av denne bestemmelsen framgår det blant annet at arbeidsgiver, så langt det er mulig, skal iverksette nødvendige tiltak for at arbeidstaker skal kunne beholde eller få et passende arbeid. Henvisningen til folketrygdloven § 8-7 a første ledd, videreføres også. Der framgår det at Arbeids- og velferdsetaten så tidlig som mulig skal vurdere om arbeidsrettede tiltak skal prøves ut dersom dokumenterte bedriftsinterne tiltak ikke fører fram eller den sykmeldte ikke har et arbeidsforhold.

Etter gjeldende § 8-8 andre ledd har den sykmeldte plikt til å være i arbeidsrelatert aktivitet så tidlig som mulig og senest innen åtte uker. Denne plikten videreføres i ny § 8-8 a første ledd. Det er imidlertid ikke sagt eksplisitt i dagens regelverk at den sykmeldte må være i aktivitet i *så stor grad som mulig*. Kravet om å være i aktivitet kan være oppfylt om man er 90 prosent sykmeldt og bare

arbeider 10 prosent, selv om den reelle arbeidsevnen er langt høyere. Departementet foreslår derfor å ta inn i § 8-8 a første ledd at den sykmeldte også har plikt til å være i arbeidsrelatert aktivitet *i så stor grad som mulig*. Med en slik endring vil det ikke være nok å jobbe 10 prosent for å oppfylle aktivitetsplikten dersom helsetilstanden og forholdene på arbeidsplassen tilsier at den sykmeldte kan jobbe i større grad.

I § 8-8 a andre ledd foreslår departementet å videreføre at aktivitetskravet ikke gjelder når medisinske grunner klart er til hinder for slik aktivitet, eller arbeidsrelaterte aktiviteter ikke kan gjennomføres på arbeidsplassen.

I dag er medisinske grunner den vanligste årsaken til unntak fra aktivitetskravet. Det er samtidig etablert kunnskap at arbeid i mange tilfeller er positivt for helsen. Dette gjelder særlig for lettere psykiske lidelser som har bidratt mest til økningen i sykefraværet de siste årene. I noen tilfeller er den sykmeldte så syk at det åpenbart ikke er mulig å være i aktivitet. I de fleste tilfeller er det imidlertid ikke like entydig. Terskelen for når medisinske grunner klart vil være til hinder for aktivitet bør være høy. Det stilles også i loven et krav om at de medisinske grunnene «klart» må være til hinder, altså et skjerpet beviskrav. Unntak fra aktivitetsplikten bør i hovedsak bare være aktuelt når helsetilstanden er slik at den sykmeldte ikke klarer å være i aktivitet, eller aktivitet vil forverre helsetilstanden eller behandlingsforløpet.

Det kan være vanskelig for Arbeids- og velferdsetaten å vurdere om det ikke er mulig å gjennomføre arbeidsrelaterte aktiviteter på arbeidsplassen. For å lette dette arbeidet foreslår departementet at arbeidsgiver skal dele oppfølgingsplanen med Arbeids- og velferdsetaten samtidig som arbeidsgiver sender denne til sykmelder. Se forslag til endringer i folketrygdløven § 25-2 tredje ledd og arbeidsmiljøloven § 4-6 tredje ledd i punkt 5.4 nedenfor.

Departementet foreslår at det framgår av § 8-8 a andre ledd at utbetaling av sykepengene stanses dersom medlemmet unnlater å være i arbeid eller delta i arbeidsrettet tiltak som nevnt i første ledd. Det foreslås videre at det tas inn i bestemmelsen at dersom medlemmet kommer i aktivitet som nevnt i første ledd, skal sykepengene utbetales fra dette tidspunktet. Det foreslås derfor at ordlyden endres fra at sykepengene «faller bort», til at de «stanses». Dette innebærer at utbetaling av sykepengene kan gjenopptas fra det tidspunktet den sykmeldte fyller aktivitetsplikten. Dette gjør reaksjonen proporsjonal og rettferdig, og gir insentiv for den sykmeldte til å komme i aktivitet. Dette er også i tråd med gjeldende praktisering av bestemmelsen. Det vil også være samme reaksjon ved å unnlate å være i aktivitet, som ved unnlattelse av å medvirke, se forslag til § 8-8 tredje ledd, andre og tredje punktum i punkt 8.

5.3 Arbeidstakers medvirkningsplikt etter arbeidsmiljøloven

Det er et grunnleggende prinsipp i arbeidsmiljøloven at arbeidsgiver har hovedansvaret for etterlevelse av lovens krav, jf. arbeidsmiljøloven § 2-1. Arbeidstakerne har på sin side en generell plikt til å medvirke i virksomhetens arbeidsmiljøarbeid, jf. § 2-3 første ledd, og er dessuten pålagt flere konkrete medvirkningsplikter etter § 2-3 andre ledd. To av disse pliktene støtter opp under arbeidsgivers tilretteleggingsplikt ved sykefravær mv.: Arbeidstakerne skal medvirke ved utarbeiding og gjennomføring av *oppfølgingsplaner* (§ 2-3 andre ledd bokstav f) og de plikter å delta i *dialogmøte* (§ 2-3 andre ledd bokstav g). Som det også framgår av redegjørelsen for gjeldende rett under punkt 3.2.1 ovenfor, utledes det av disse bestemmelsene at arbeidstaker både har plikt til å opplyse om egen funksjonsevne og om hvilke arbeidsoppgaver arbeidstakeren kan utføre, og til faktisk å prøve ut hensiktsmessige tiltak for tilrettelegging av arbeidet.

Slik departementet ser det, kan dette være avgjørende forutsetninger for et vellykket sykefraværarbeid, men som i dag altså ikke går direkte fram av lovteksten. Etter departementets syn bør arbeidsmiljøloven regulere medvirkningsplikten i forbindelse med sykefraværarbeidet på en mer direkte og tydeligere måte enn i dag. En slik tydeliggjøring skal bidra til et godt samarbeid mellom partene på arbeidsplassen og gi arbeidsgiver et best mulig grunnlag for å oppfylle sine omfattende tilretteleggingsplikter etter lovens § 4-6. For ytterligere å synliggjøre disse aspektene i loven, vil departementet dessuten foreslå at reglene om arbeidstakers medvirkningsplikt ved sykefravær plasseres i en egen paragraf. Departementet foreslår følgende ordlyd:

§ 2-4 Arbeidstakers medvirkningsplikt ved sykefravær

Arbeidstaker som er helt eller delvis borte fra arbeidet på grunn av ulykke, sykdom, slitasje eller lignende, skal medvirke ved gjennomføring av arbeidsgivers tilretteleggingsplikt etter § 4-6.

Arbeidstaker skal:

- a. gi arbeidsgiver opplysninger om blant annet forventet lengde på fraværet, sin funksjonsevne og behov for tiltak for å kunne arbeide helt eller delvis, jf. også folketrygdloven § 8-8*
- b. medvirke ved utarbeiding og gjennomføring av oppfølgingsplaner og delta i dialogmøte etter innkalling fra arbeidsgiver*
- c. bidra til gjennomføring av nødvendige tiltak for at arbeidstaker skal kunne beholde eller få et passende arbeid.*

Som det framgår ovenfor, legger departementet til grunn at arbeidstaker allerede i kraft av gjeldende rett har plikt til å gi arbeidsgiver opplysninger om forventet lengde på sykefraværet, om egen funksjonsevne og om hvilke behov for bistand arbeidstaker anser å ha. Begrepet funksjonsevne er ment å ha samme betydning som i forslaget til endret § 8-8 første ledd bokstav b i folketrygdloven, dvs. at det betegner hva den sykmeldte kan utføre av arbeidsoppgaver selv om vedkommende er syk eller skadet. Etter forslaget, og i tråd med motsvarende bestemmelse i folketrygdloven § 8-8, vil arbeidstaker også kunne ha plikt til å gi andre opplysninger som arbeidsgiver trenger for å kunne treffe en beslutning om tilrettelegging eller lage en plan for oppfølgingen. Departementet understreker at arbeidstaker fremdeles ikke skal være forpliktet til å dele informasjon om sin medisinske diagnose, hva man er under utredning for e.l. Generelt vil det imidlertid ofte være behov for at arbeidstaker deler for eksempel informasjon om prosess, for eksempel opplyser *at* man er under utredning eller behandling samt tidsperspektiv for dette.

Med forslaget til bokstav b videreføres plikten til å medvirke ved utarbeiding av oppfølgingsplan og til å delta i dialogmøte som i dag følger av § 2-3 andre ledd bokstavene f og g.

I forslaget til bokstav c foreslås det å presisere at arbeidstaker har plikt til å bidra til gjennomføring av nødvendige tiltak for at arbeidstaker skal kunne beholde eller få et passende arbeid. Som det framgår ovenfor under punkt 3.2.1 legger departementet til grunn at en slik plikt allerede kan utledes av § 2-3 andre ledd bokstav f, hvoretter arbeidstaker skal medvirke ved gjennomføring av oppfølgingsplaner. Regelen innebærer en plikt til faktisk å utføre ordinært arbeid med tilrettelegging av arbeidstid, oppgaver mv. eller om nødvendig prøve ut et annet passende arbeid. Arbeidstaker kan videre ha plikt til å gjennomføre tiltak i regi av Arbeids- og velferdsetaten. Arbeidsrettede tiltak kan inngå som et nødvendig tiltak i en prosess for tilbakeføring til arbeid hos arbeidsgiver og muligheten for å benytte slike tiltak må hensyntas ved vurderingen av om arbeidsgiver har oppfylt sin tilretteleggingsplikt, se Prop. 89 L (2010-2011) punkt 3.2.1 og 3.2.2

Arbeidstakers plikt til å medvirke etter § 2-4 bokstav c avgrenses til tiltak som er «nødvendige» for å gjennomføre arbeidsgivers tilretteleggingsplikt etter arbeidsmiljøloven § 4-6. Dette innebærer at tiltaket må være tilpasset og forenlig med arbeidstakers funksjonsevne og helse og egnet til å bidra til tilbakeføring til arbeid. Arbeidstaker har således ikke plikt til å medvirke gjennom å utføre arbeid eller andre tiltak som ikke er det.

Etter arbeidsmiljøloven § 4-6 skal arbeidsgiver i tilfeller der det ikke er mulig å tilrettelegge arbeidet, så langt det er mulig, tilby arbeidstaker annet "passende arbeid" i virksomheten. Det følger av lovforarbeidene at arbeidsgiver også vil kunne ha plikt til å tilby arbeidstaker arbeid som ikke er «passende», i den forstand at arbeidet er vesentlig annerledes med hensyn til lønn, ansvar osv., dersom arbeidstaker er kvalifisert for det. Arbeidstaker vil imidlertid ikke ha noen arbeidsrettslig plikt til å *ta imot* slikt arbeid, se Prop. 89 L (2010-2011) punkt 3.2.3. Som det framgår ovenfor under punkt 5.1.3 ønsker departementet å høre et forslag om hvorvidt medvirkningsplikten etter folketrygdløven, og derved retten til sykepenger, bør kunne omfatte en plikt for arbeidstaker til midlertidig å utføre annet arbeid enn det som kan utledes av arbeidsavtalen. Departementet anser det uansett ikke aktuelt å ta inn en tilsvarende regel i arbeidsmiljøloven. Slik departementet ser det, er det ikke ønskelig å gjøre endringer som kan svekke arbeidstakers stillingsvern.

5.4 Forslag om å framskynde arbeidsgivers frist til å formidle oppfølgingsplanen til Arbeids- og velferdsetaten.

For nærmere omtale av gjeldende regelverk se punkt 3.3.

Som det vises til i punkt 5.2 over, foreslår departementet å videreføre at kravet til å være i arbeidsrelatert aktivitet skal gjelde så tidlig som mulig og senest innen åtte uker. Det foreslås også å presisere at kravet innebærer at den sykmeldte skal være i aktivitet i så stor grad som mulig. For Arbeids- og velferdsetaten vil oppfølgingsplanen være et viktig grunnlag for vurderingen av hvorvidt og i hvor stor grad den sykmeldte kan være i arbeidsrelatert aktivitet på arbeidsplassen, ev. med tilrettelegging.

Oppfølgingsplanen skal inneholde en vurdering av arbeidstakers arbeidsoppgaver og arbeidsevne. Planen skal også inneholde aktuelle tiltak i arbeidsgivers regi, aktuelle tiltak med bistand fra myndighetene og plan for videre oppfølging. Etaten mangler i mange tilfeller informasjon om arbeidsplassen og den sykmeldtes situasjon, og vil derfor i mange saker måtte innhente oppfølgingsplanen fra arbeidsgiver tidligere i sykefraværet enn etter dagens innsendingsplikt. Dette er ressurskrevende for Arbeids- og velferdsetaten, og vil kunne forsinke behandlingen av sakene. Etter gjeldende regelverk skal arbeidsgiver sende Arbeids- og velferdsetaten oppdatert oppfølgingsplan senest en uke før avholdelse av dialogmøter som etaten innkaller til, se arbeidsmiljøloven § 4-6 tredje ledd og folketrygdløven § 25-2 tredje ledd. Dialogmøte 2, som etaten skal innkalle til, skal etter gjeldende regelverk avholdes senest når arbeidsuførheten har vart i 26 uker, unntatt når et slikt møte antas å være åpenbart unødvendig, se folketrygdløven § 8-7 a andre ledd. Arbeidstaker, arbeidsgiver, sykmelder eller Arbeids- og velferdsetaten kan imidlertid kreve at det avholdes et slikt møte på et tidligere tidspunkt. Det kan også avholdes et dialogmøte 3 senere i sykmeldingsperioden, dersom sykmelder, den sykmeldte eller arbeidsgiver ønsker det.

Departementet foreslår at arbeidsgivers frist til å formidle oppfølgingsplanen til Arbeids- og velferdsetaten framskyndes til samme tidspunkt som arbeidsgiver har plikt til å formidle planen til sykmelder, altså senest etter fire ukers sykefravær. Det foreslås derfor endringer i arbeidsmiljøloven § 4-6 tredje ledd og folketrygdløven § 25-2 tredje ledd. Det å motta oppfølgingsplanen tidligere vil gi etaten et bedre grunnlag for å kunne vurdere aktivitetskravet innen åtte ukers sykefravær. Det vil

også spare tid og ressurser som etaten i dag bruker på å innhente oppfølgingsplaner. I tillegg vil det gi etaten et bedre grunnlag for å vurdere om eventuelle tiltak i regi av Arbeids- og velferdsetaten bør settes i gang på et tidligere tidspunkt i sykefraværet. Oppfølgingsplanen vil også være en kanal for arbeidsgiver for å gi beskjed til Arbeids- og velferdsetaten om manglende medvirkning fra den sykmeldte.

Oppfølgingsplanen skal oppdateres underveis i sykefraværet, ut fra utviklingen i den sykmeldtes helsetilstand, arbeidsevne og utprøvde tiltak mv. Departementet foreslår å videreføre plikten til å sende inn oppdatert plan senest en uke før dialogmøter som Arbeids- og velferdsetaten innkaller til, se arbeidsmiljøloven § 4-6 sjette ledd, og folketrygdløven § 25-2 tredje ledd. Det foreslås også at plikten i folketrygdløven § 25-2 fjerde ledd til å sende Arbeids- og velferdsetaten oppdatert oppfølgingsplan etter krav fra etaten videreføres.

Departementet understreker at det at arbeidsgiver pålegges å sende oppfølgingsplanen tidligere til Arbeids- og velferdsetaten, ikke fratår arbeidsgiver ansvar for pliktene til å følge opp den sykmeldte etter regelverket. Arbeidsgiver har hovedansvaret for å følge opp sine sykmeldte arbeidstakere.

5.5 Arbeidsgivers tilretteleggingsplikt

Som det er redegjort for under punkt 3.2.2, plikter arbeidsgiver «så langt det er mulig» å iverksette nødvendige tiltak for at arbeidstaker som har fått sin arbeidsevne redusert, skal kunne beholde eller få et passende arbeid, jf. arbeidsmiljøloven § 4-6 første ledd. Arbeidstaker skal fortrinnsvis gis anledning til å fortsette i sitt vanlige arbeid, eventuelt etter særskilt tilrettelegging av arbeidet eller arbeidstiden, endringer i arbeidsutstyr, gjennomgått arbeidsrettede tiltak e.l. Dersom det ikke viser seg mulig å tilrettelegge slik at arbeidstaker kan fortsette i sitt vanlige arbeid, skal arbeidsgiver vurdere overføring til annet arbeid.

Kravet om gjennomføring av nødvendige tiltak gjelder «så langt det er mulig» og det skal ifølge Ot.prp. nr. 18 (2002-2003) foretas en konkret, skjønnsmessig helhetsvurdering i det enkelte tilfelle, se nærmere om dette foran under punkt 3.2.2.

Vurderingstemaet vil være hvilke muligheter for tilrettelegging, eventuelt overføring til annet arbeid, som finnes i den enkelte virksomhet. Ifølge Prop. 89 L (2010-2011) skal det i den sammenheng blant annet ses hen til virksomhetens størrelse, ressurser, andre ansatte og varigheten av den reduserte arbeidsevnen. Forhold på arbeidstakers side må også hensyntas, jf. at det i proposisjonen punkt 3.2.2.4 legges til grunn at arbeidsgivers ansvar for å tilrettelegge for arbeidstaker vil være mer omfattende jo lenger arbeidstaker har vært i arbeidsgivers tjeneste og at tilretteleggingsplikten vil kunne være særlig omfattende dersom arbeidstaker nærmer seg pensjonsalder. Det er likevel ikke tale om en avveining mellom arbeidsgivers og arbeidstakers interesser som etter lovens § 15-7; vurderingstemaet er hva som er mulig i den enkelte virksomhet.

Om rekkevidden av tilretteleggingskravet heter det i forarbeidene til dagens lov, Ot.prp. nr. 49 (2004-2005), at det er tale om et «*vidtrekkende, men ikke absolutt, krav*». Som det framgår av Prop. 89 L (2010-2011) skal forbeholdet tolkes strengt, og det klare utgangspunktet er at arbeidsgiver har plikt til å tilrettelegge for at en sykmeldt arbeidstaker skal kunne komme tilbake i jobb. Dette gjelder selv om de relevante tiltakene er økonomisk belastende eller på annen måte ressurskrevende og til ulempe for arbeidsgiver.

Når det gjelder redusert arbeidstid som tilretteleggingstiltak vil departementet vil vise til at Ot.prp.nr. 18 (2002-2003) framhever tilrettelegging av arbeidstid som et svært hensiktsmessig virkemiddel ved

oppfølging av arbeidstakere med redusert arbeidsevne og omtaler muligheten for å kombinere redusert arbeidstid med uføretrygd. Det heter her at:

«Departementet ønsker ikke å gå så langt som til å pålegge arbeidsgiver en absolutt plikt på dette punkt. Det vil være tilfeller der det oppstår betydelige problemer med å skaffe andre som kan overta arbeidet på den resttid som blir ledig. Departementet understreker imidlertid at begrepet «så langt det er mulig» vil pålegge arbeidsgiver et vidtrekkende ansvar.»

Departementet vil vise til at reguleringen av arbeidsgivers tilretteleggingsplikt, slik den i dag er formulert i arbeidsmiljøloven § 4-6, har vist seg meget robust og anvendelig i praksis. Bestemmelsen har materielt sett stått uendret siden 2003. Den rettslige standarden «så langt det er mulig» får både fram poenget om at tilretteleggingsplikten er reell og omfattende, samtidig som den tar høyde for å kunne hensynta individuelle forhold, både på virksomhets- og individnivå. Det er videre departementets oppfatning at partene på begge sider i stor grad har støttet opp om denne reguleringen. Departementets utgangspunkt er derfor at det ikke er fremtredende behov for å klargjøre tilretteleggingsplikten etter arbeidsmiljøloven § 4-6 gjennom endringer i loven.

Departementet registrerer samtidig at det er diskusjon knyttet til om hvorvidt Høyesteretts avgjørelse i den såkalte Widerøe-saken (HR-2022-390-A) innebærer at arbeidsgivers plikt til å legge til rette på *varig* basis er mindre vidtgående enn tidligere antatt. Dommen er nærmere omtalt under punkt 3.2.2.

Høyesterett holder i dommen fast ved at vurderingen av hvilken tilrettelegging som er mulig skal bero på en konkret, skjønnsmessig helhetsvurdering i det enkelte tilfelle. Samtidig framholder Høyesterett at *det må vektige grunner til før § 4-6 medfører en plikt til å foreta permanente endringer i organisasjons- eller stillingsstrukturen* i bedriften.

Det er i juridisk teori uenighet om hvorvidt denne uttalelsen innebærer en innsnevring av arbeidsgivers tilretteleggingsplikt i tilfeller der det på varig basis er behov for tilrettelegging som krever endringer i virksomhetens organisasjons- eller stillingsstruktur. Slik departementet ser det, er det uklart om dommen har medført en slik endring av rettstilstanden eller ikke.

Departementet ser det uansett som viktig å holde fast ved at vurderingen av tilretteleggingspliktens rekkevidde, også ved behov for varig tilrettelegging, skal bero på en konkret, skjønnsmessig helhetsvurdering av de mulighetene for tilrettelegging, subsidiært omplassering, som foreligger i den aktuelle virksomheten, og at rekkevidden av tilretteleggingsplikten i det enkelte tilfellet blant annet vil avhenge av hvilke *konkrete ulemper* tilretteleggingen eller omplasseringen medfører for arbeidsgiver.

For å markere at utgangspunktene for vurderingen prinsipielt sett bør være de samme ved varig som ved midlertidig tilrettelegging, foreslår departementet å presisere at § 4-6 også omfatter varig tilrettelegging. Dette vil gi rom for klargjørende lovforarbeider på dette punktet. Presiseringen foreslås inntatt i første ledd andre punktum slik at det her vil hete at «Arbeidstaker skal fortrinnsvis gis anledning til å fortsette i sitt vanlige arbeid, eventuelt etter særskilt *midlertidig eller varig* tilrettelegging av arbeidet eller arbeidstiden, endringer i arbeidsutstyr, gjennomgått arbeidsrettede tiltak e.l.»

6. EØS-rettslige vurderinger knyttet til forslagene

Forordning (EF) nr. 883/2004 (trygdeforordningen) og forordning (EF) nr. 987/2009 (gjennomføringsforordningen), som er innlemmet i Avtalen om Det europeiske økonomiske

samarbeidsområde av 2. mai 1992 (EØS-avtalen) vedlegg VI nr. 1 og 2, regulerer trygdekoordineringen mellom EØS-statene. Sykepenger er en kontantytelse ved sykdom etter trygdeforordningen, og er omfattet av bestemmelsene i disse to forordningene. Forordningene er koordineringsinstrumenter og stiller som hovedregel ikke krav til utformingen av de nasjonale trygdeordningene i EØS-statene. Trygdeforordningen har likevel bestemmelser som påvirker EØS-statenes mulighet til å begrense adgangen til å ta med seg trygdeytelser til en annen EØS-stat.

Forordningene må ses i sammenheng med EØS-rettens regler om fri bevegelighet for personer, og etableringsretten for selvstendig næringsdrivende og tjenesteytere/-mottakere i EØS-avtalens hoveddel, samt sekundærretten i direktiv 2004/38/EF om fri personbevegelse. Disse forbyr i utgangspunktet nasjonale regler som kan gjøre det mindre attraktivt å benytte seg av retten til fri bevegelighet som EØS-retten gir, men tillater likevel slike regler dersom de tilfredsstillende EØS-rettslige krav til begrunnelse og utforming.

Forslagene som fremmes i dette høringsnotatet innebærer justeringer i eksisterende ordninger, men påvirker ikke målgruppen for ordningene. Det er ikke foreslått endringer som innebærer begrensninger eller endringer i muligheten til å ta med seg en ytelse ut av landet, eller som vanskeliggjør retten til fri bevegelighet etter EØS-avtalen. I praksis vil imidlertid medvirkningsplikten og aktivitetsplikten kunne gjøre det nødvendig å oppholde seg i nærheten av arbeidsplassen. Dette vil på samme måte som når man ikke er sykmeldt, avhenge av hva slags arbeid man utfører, og om det er mulig å gjennomføre oppfølgingsaktiviteter og/eller arbeid digitalt eller fra annet sted enn på arbeidsplassen.

Lovforslagene vil gjelde uavhengig av om mottakeren av sykepenger befinner seg i Norge eller i et annet EØS-land. Dette er i tråd med de generelle prinsippene i EØS-avtalens hoveddel og i gjennomføringsforordningen artikkel 27.

7. Økonomiske og administrative konsekvenser

Dersom aktørene tilpasser seg i tråd med intensjonen bak endringsforslagene, forventer departementet at det vil føre til redusert sykefravær og reduserte utgifter til sykepenger. Det er imidlertid usikkert hvor stor effekten på sykefraværet vil være, og ev. innsparinger på stønadsbudsjettet er derfor vanskelige å anslå.

Når medvirkningsplikten blir mer tydelig og mer kjent blant arbeidsgivere, kan det bli flere saker hvor arbeidsgiver ønsker at Arbeids- og velferdsetaten skal vurdere om den sykmeldte har brutt med medvirkningsplikten. Etaten kan også ta opp vurderingen på eget initiativ som en del av oppfølgingen av den sykmeldte. Samlet kan det forventes en viss økning i ressursbruk på dette området.

Arbeids- og velferdsetaten sender i dag ca. 70-80 forhåndsvarsel om manglende medvirkning per måned. Tallet indikerer lav ressursbruk på området. Det er vanskelig å anslå hvor stor økningen vil bli.

Det vil være behov for tilpasning av informasjon på nav.no og Arbeids- og velferdsetatens systemløsninger, oppdatering av rundskriv og informasjon til ansatte i etaten.

For arbeidsgiver vil det innebære noe merarbeid å måtte formidle oppfølgingsplanen til Arbeids- og velferdsetaten senest etter fire ukers sykefravær. Siden arbeidsgiver allerede er pålagt å formidle oppfølgingsplanen *til sykmelder* senest etter fire ukers sykefravær (se § 4-6 tredje ledd) anser departementet at merarbeidet ved å formidle planen også til Arbeids- og velferdsetaten vil være svært begrenset. Departementet legger videre til grunn at den foreslåtte presiseringen om

arbeidsgivers plikt til varig tilrettelegging ikke vil innebære vesentlige merkostnader for arbeidsgiverne.

8. Departementets forslag til lovendringer

I

I lov av 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 8-8 skal lyde:

§ 8-8 Medlemmets medvirkningsplikt

Medlemmet skal så tidlig som mulig og under hele sykefraværet gi opplysninger til arbeidsgiveren og Arbeids- og velferdsetaten om forhold som har betydning for å komme tilbake i arbeid, se også § 21-3. Det gjelder blant annet opplysninger om:

- a. forventet varighet på fraværet,*
- b. hva medlemmet kan utføre av arbeidsoppgaver selv om vedkommende er syk eller skadet (funksjonsevne),*
- c. hvilken bistand og hvilke tilpasninger eller tiltak medlemmet har behov for, for å kunne arbeide helt eller delvis.*

Medlemmet har også plikt til å medvirke med sikte på å komme tilbake i arbeid. Det gjelder blant annet å medvirke ved:

- a. utarbeiding og gjennomføring av oppfølgingsplaner og å delta i dialogmøter som nevnt i arbeidsmiljøloven § 4-6 og folketrygdloven § 8-7 a,*
- b. utprøving av funksjonsevnen, og ved utredning og gjennomføring av tilretteleggingstiltak, herunder en plikt til midlertidig å utføre annet arbeid enn det som følger av arbeidsavtalen,*
- c. utredning og gjennomføring av arbeidsrettede tiltak i regi av Arbeids- og velferdsetaten,*
- d. å ta imot tilbud om behandling og rehabilitering.*

Pliktene i første og andre ledd gjelder ikke dersom medlemmet har rimelig grunn til å unnlate å medvirke. Utbetaling av sykepenger stanses dersom medlemmet ikke oppfyller medvirkningsplikten, se også § 21-8. Dersom medlemmet igjen oppfyller medvirkningsplikten, skal sykepengerne utbetales fra dette tidspunktet.

§ 8-8 a skal lyde:

§ 8-8 a Medlemmets plikt til å være i arbeidsrelatert aktivitet

Medlemmet har plikt til å være i arbeidsrelatert aktivitet, se arbeidsmiljøloven § 4-6 første ledd og folketrygdloven § 8-7 a, i så stor grad som mulig, så tidlig som mulig, og senest innen åtte uker.

Plikten gjelder ikke når medisinske grunner klart er til hinder for slik aktivitet, eller arbeidsrelaterte aktiviteter ikke kan gjennomføres på arbeidsplassen. Utbetaling av sykepenger stanses dersom medlemmet ikke oppfyller aktivitetsplikten. Dersom medlemmet igjen oppfyller aktivitetsplikten, skal sykepengerne utbetales fra dette tidspunktet.

§ 25-2 tredje ledd skal lyde:

Arbeidsgiver skal formidle oppfølgingsplanen til Arbeids- og velferdsetaten så snart den er utarbeidet, og senest etter fire uker.

II

I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. gjøres følgende endringer

Ny § 2-4 skal lyde:

§ 2-4 Arbeidstakers medvirkningsplikt ved sykefravær

Arbeidstaker som er helt eller delvis borte fra arbeidet på grunn av ulykke, sykdom, slitasje eller lignende, skal medvirke ved gjennomføring av arbeidsgivers tilretteleggingsplikt etter § 4-6.

Arbeidstaker skal:

- a. gi arbeidsgiver opplysninger om blant annet forventet lengde på fraværet, sin funksjonsevne og behov for tiltak for å kunne arbeide helt eller delvis, jf. også folketrygdloven § 8-8*
- b. medvirke ved utarbeiding og gjennomføring av oppfølgingsplaner og delta i dialogmøte etter innkalling fra arbeidsgiver*
- c. bidra til gjennomføring av nødvendige tiltak for at arbeidstaker skal kunne beholde eller få et passende arbeid.*

§ 4-6 første ledd, andre punktum skal lyde:

Arbeidstaker skal fortrinnsvis gis anledning til å fortsette i sitt vanlige arbeid, eventuelt etter særskilt midlertidig eller varig tilrettelegging av arbeidet eller arbeidstiden, endringer i arbeidsutstyr, gjennomgått arbeidsrettede tiltak e.l.

§ 4-6 tredje ledd, femte punktum skal lyde:

Arbeidsgiver skal sørge for at planen formidles til sykmelder og Arbeids- og velferdsetaten så snart den er utarbeidet, og senest etter fire uker.

Berlevåg kommune
- Hefstig og begeistret

Arkivsak-dok. 25/00445-5
Saksbehandler Sten Albert Reisænen

Saksgang
Formannskapet
Kommunestyret

Møtedato
05.02.2026
19.02.2026

ENDRING AV SAMARBEIDSFORM FOR VESTRE VARANGER TILDELINGSKONTOR

Forslag til vedtak/innstilling:

Kommunedirektørens forslag

1. Endring av samarbeidsform

Berlevåg kommune vedtar å endre samarbeidsformen for Vestre Varanger tildelingskontor fra administrativt vertskommunesamarbeid, jf kommuneloven § 20-2 til administrativt vertskommunesamarbeid med virksomhetsoverdragelse.

2. Tilslutning til samarbeidsavtale

Berlevåg kommune vedtar å slutte seg til vedlagte samarbeidsavtale for administrativ vertskommune Vestre Varanger tildelingskontor, organisert i henhold til kommuneloven § 20-2.

3. Delegering av myndighet

Berlevåg kommune delegerer Båtsfjord kommune myndighet til å fatte vedtak i tråd med samarbeidsavtalen. Hjemmelen for delegeringen er kommuneloven § 20-1. (Bestemmelsen gjelder ikke for Båtsfjord kommune som vertskommune.)

4. Instruks til kommunedirektør

Berlevåg kommunestyre gir kommunedirektøren instruks om å gjennomføre nødvendig delegasjon av myndighet til Båtsfjord kommune i samsvar med samarbeidsavtalen. (Bestemmelsen gjelder ikke for Båtsfjord kommune som vertskommune.)

Vedlegg:

Samarbeidsavtale tildelingskontoret

Vurdering og bakgrunn for endring av samarbeidsform for tildelingskontoret

Saksframstilling:

Erfaringer med driften av Forvaltningskontoret for tildeling av helsetjenester – Tildelingskontoret viser at det bør gjøres noen mindre endringer for Tildelingskontoret. Berlevåg kommune støtter å endre samarbeidsformen for Vestre Varanger tildelingskontor fra administrativt vertskommunesamarbeid, jf kommuneloven § 20-2 til administrativt vertskommunesamarbeid med virksomhetsoverdragelse.

Berlevåg kommune har alt delegert myndighet til Båtsfjord kommune og kommunedirektøren i Båtsfjord kommune. Med dette blir også verifisert i denne saken.

Bakgrunn:

Saksopplysninger

Saken gjelder forslag om å endre samarbeidsformen for Vestre Varanger tildelingskontor fra administrativt vertskommunesamarbeid, jf kommuneloven § 20-2 til administrativt vertskommunesamarbeid med virksomhetsoverdragelse.

Bakgrunnen for behovet er at virksomhetsoverdragelse gir arbeidstakere én arbeidsgiver og full styringsrett. Formålet med styringsrett vil være å sikre drift og fleksibilitet. Gir mulighet til arbeidsgiver å lede, organisere, fordele og kontrollere arbeidet, samt forvalte arbeidsforhold. Evalueringen av Vestre Varanger tjenestesamarbeidet viser også at det anbefales å se på organiseringen av tildelingskontoret med bakgrunn i styringsutfordringer.

Vurdering

Båtsfjord kommune har det faglige ansvaret for vedtak og tildeling av tjenester etter helse og omsorgstjenesteloven og pasient og brukerettighetsloven. Koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering er også lagt under tildelingskontoret, der beslutninger om individuell plan, barnekoordinator og koordinator tas av vertskommunen. Det er tilknyttet tre fulle saksbehandler stillinger til tildelingskontoret, der det i dag to fulle stillinger i Båtsfjord og Tana, og to femti prosent stillinger i Berlevåg og Nesseby.

Båtsfjord kommune har pr i dag ikke styringsrett for de ansatte i de tre andre kommunene. Båtsfjord kommune har det hele og fulle ansvaret for det faglige, men har ikke rett til å lede, organisere, fordele og kontrollere arbeidsoppgaver, samt ansette og forvalte arbeidsforhold.

Arbeidsgivers styringsrett er lagt til den enkelte kommune, og det er kommunene selv som har beslutningsrommet i daglig ledelse og drift, sett opp mot reglene som regulerer arbeidsgiver og arbeidstakers plikter.

Dette leder til at Båtsfjord kommune har begrenset beslutningsmyndighet, som gjør kommunen avhengig av de andre lederne i kommunene for å få gjennomslag i forhold til viktig og riktig prioritering av ressurser. Båtsfjord har ansvar for kvalitet og faglige standarder, men ikke kontroll over ressurser eller bemanning. Det kan gjøre det vanskelig å sikre at faglige krav faktisk gjennomføres.

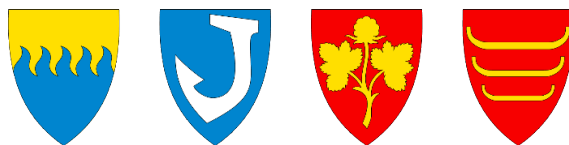
Virksomhetsoverdragelse innebærer at arbeidstakerne får én arbeidsgiver med fullt arbeidsgiveransvar og samlet styringsrett. Formålet med styringsretten er å sikre forsvarlig drift, nødvendig fleksibilitet og effektiv organisering av virksomheten. Dette gir arbeidsgiver adgang til å lede, organisere, fordele og kontrollere arbeidet, samt å forvalte arbeidsforholdene innenfor rammene av gjeldende lov- og avtaleverk.

En samlet arbeidsgiverrolle gir bedre forutsetninger for effektiv ressursutnyttelse på tvers av kommunene. Arbeidsgiver får samtidig et helhetlig ansvar for kvalitet, helse, miljø og sikkerhet (HMS), samt for at tjenestene ytes på en lovpålagt og forsvarlig måte. Endringen bidrar også til økt kontinuitet i driften og større forutsigbarhet og trygghet for de ansatte.

Merknader:

Avtale om vertskommunesamarbeid for Vestre Varanger tildelingskontor for helse- og omsorgstjenester

Innhold

1. Opprettelse og parter.....	3
2. Samarbeidet skal videreføre og utvikle følgende fagområder:	3
3. Vertskommune og deltakerkommune	4
Virksomhetsleder	4
Personellressurser i samarbeidet.....	4
Deltakerkommunens ansvar	4
Delegering.....	5
Øvrig ansvar for deltakerkommunene	5
4. Styring.....	5
Virksomhetsplan	5
Kommunedirektørforum	5
Politisk medvirkning.....	5
Økonomi og rapportering	5
Budsjett	6
Regnskap	6
Innskudd, lån og investeringer	6
5 Ikrafttredelse, endringer og opphør	6
Inntreden, opphør og uttreden.....	6
Endring av avtalen	7
Mislighold	7
Tvister	7
Kommunestyrets godkjenning.....	7

1. Opprettelse og parter

Kommunene Berlevåg, Tana, Nesseby og Båtsfjord inngår med dette en samarbeidsavtale i henhold til kommuneloven § 20-2 om administrativt vertskommunesamarbeid for Vestre Varanger tildelingskontor for helse- og omsorgstjenester.

- a. Samarbeidet organiseres med Båtsfjord kommune som vertskommune.
- b. Vertskommunen har administrativt ansvar og vedtaksmyndighet i saker som ikke er av prinsipiell betydning.
- c. Saker av prinsipiell betydning behandles politisk i deltakerkommunene.
- d. Samarbeidet inngår som en del av vertskommunens organisasjon.
- e. Administrativt vertskommunesamarbeidet, jf. §20-2, er gjeldende fra 1. mai 2026.
- f. Vertskommunen orienterer Statsforvalteren om at samarbeidsformen er endret.
- g. Tildelingskontoret skal sikre likeverdige tjenester til samiske tjenestemottakere

Formålet med samarbeidet er å sikre:

- Faglig kvalitet og effektiv ressursbruk
- Rettssikker myndighetsutøvelse
- Likeverdige tjenester til innbyggere

Samarbeidet er del av kommunesamarbeidet i Vestre Varanger (4k) vedtatt i kommunestyrene som politisk sak 6/21 i Berlevåg, 4/2021 i Tana, 2/21 i Nesseby og 3/21 i Båtsfjord. Avtalen finnes som arkivsak 20/981 i Berlevåg, 2022/570 i Tana, 2022/214 i Nesseby og 2022/40 i Båtsfjord.

2. Samarbeidet skal videreføre og utvikle følgende fagområder:

Tildelingskontoret behandler saker og gis fullmakt til å fatte enkeltvedtak om tildeling, endring og opphør av tjenester innen følgende regelverk og bestemmelser:

- Helse- og omsorgstjenesteloven (hol.) § 3-2 nr. 5, § 3-2 nr. 6 bokstav a–c, § 3-2 a, § 3-6, § 3-8, § 7-3, § 11-2
- Pasient- og brukerrettighetsloven (pbrl.) § 2-1 d, § 2-1 e, § 2-7, § 2-8
- Forskrift om kommunal betaling for utskrivningsklare pasienter, kap. 3 §§ 10–14

Oppgavene som følger av forskriftens kap. 3 omhandler kommunens ansvar for utskrivningsklare pasienter og innebærer å ha løpende dialog med sykehuset om inneliggende og utskrivningsklare pasienter, herunder tildele nødvendige tjenester til de som utskrives.

- Husleieloven § 11-1 – tildeling av tilrettelagte kommunale boliger, jf. lokale retningslinjer.

3. Vertskommune og deltakerkommune

Båtsfjord kommune er vertskommune for samarbeidet. Vertskommunen forvalter arbeidsgiveransvaret for samarbeidets faste ansatte. Støttefunksjonene i vertskommunen følger opp samarbeidet på samme måte som øvrige organisasjonsenheter i kommunen med følgende tjenester:

- Regnskapsføring
- Revisjon
- Arkivtjenester
- IKT-støtte
- Tilsettinger

Virksomhetsleder

Tildelingskontoret ledes av en virksomhetsleder. Virksomhetsleder har det løpende ansvaret for daglige driftsoppgaver, herunder løpende faglige, personal og økonomiske prioriteringer. Virksomhetsleder skal bidra til videreutvikling av samarbeidet. En viktig oppgave er å skape rutiner for samhandling og samarbeid med andre fagmyndigheter som Spesialisthelsetjenesten, private aktører, statsforvalter og andre statsetater.

Personellressurser i samarbeidet

Virksomheten overtar arbeidsgiveransvar for eksisterende ansatte i samarbeidskommunene, Berlevåg 50% stilling, Nesseby 50% stilling og Tana 100% stilling, etter arbeidsmiljølovens kapittel 16. Betingelser og rettigheter for de ansatte videreføres som de er i dag.

Vertskommunen har ansvar for tilsettinger. Virksomhetens bemanning beskrives i bemanningsplan som er del av virksomhetsplanen. Ved nyansettelser skal behovet for lokal tilstedeværelse vurderes, dernest ønsker om å styrke ressursene i virksomheten som helhet.

Verkskommunens personalressurser dimensjoneres med 5 årsverk fordelt som det fremkommer nedenfor:

- 1 årsverk: Daglig leder
- 3 årsverk: Saksbehandlere
- 1 årsverk: Saksbehandler innen individuell plan

Deltakerkommunens ansvar

Deltakerkommunens ansvar er delegasjon, lokal planlegging, vurdering av tjenestenivå og tilgjengeliggjøring av lokaler og utstyr for stedlige ansatte.

Delegering

Deltakerkommunene skal delegere sin kompetanse til vertskommunen til å treffe vedtak i enkeltsaker, samt oppdatere eget delegeringsreglement. Virksomhetens behov for delegeringer vedlikeholdes av virksomheten i tjenesteavtalen.

Øvrig ansvar for deltakerkommunene

Deltakerkommunen har videre ansvar for å:

- bestemme nivået på tjenesteinnholdet i den enkelte deltakerkommunen eller tjenester direkte rettet mot innbyggere i den enkelte deltakerkommunen.
- stille til disposisjon lokaler og fasiliteter for stedlige ansatte
- HMS an svar og ansvar for tilrettelegging for stedlige ansatte med særlige behov
- godkjenne virksomheten som databehandler på systemer der kommunen er behandlingsansvarlig gjennom databehandleravtaler jfr personopplysningsloven
- føre tilsyn med det kommunen etter lov har ansvar for, for eksempel økonomi og internkontroll.

4. Styring

Virksomhetsplan

Vestre Varanger tildelingskontor skal styres etter en virksomhetsplan med mål og resultatkrav. Planen skal videre beskrive de tiltak som planlegges for å få en god måloppnåelse, herunder forventet ressursinnsats. Virksomhetsleder for Vestre Varanger tildelingskontor har ansvaret for utarbeidelse av virksomhetsplan og årsrapporter for tjenesten.

Kommunedirektørforum

Kommunedirektøren i vertskommunen oppretter et kommunedirektørforumsammensatt av kommunedirektørene i alle samarbeidskommunene. Kommunedirektørforumet ledes av vertskommunekommunedirektøren og har en rådgivende og koordinerende rolle i å utføre de oppgaver som er beskrevet som deltakerkommunenes ansvar.

Politisk medvirkning

Virksomheten kommuniserer mot politisk nivå ved redegjørelse i budsjett og årsavslutning. Virksomhetsleder møter for redegjørelse på forespørsel fra aktuelle utvalg i deltakerkommunene.

Økonomi og rapportering

- Båtsfjord kommune, som administrativ vertskommune, forskutterer løpende driftsutgifter for samarbeidet og fakturerer de øvrige deltakerkommunene tertialvis, basert på vedtatt budsjett.
- Særskilte oppgaver og fellesprosjekter finansieres særskilt
- Rapportering skjer gjennom tertialrapporter, årsrapporter og årsmelding

- Fordeling av driftskostnader mellom deltakerkommunene skjer etter følgende nøkkeltall: 40 % fordeles som et fast beløp likt mellom kommunene 60 % fordeles etter folketall per 1. januar året før budsjettåret.

Budsjett

Det er vertskommunen som har det daglige ansvaret for tjenesteproduksjonen og partene i avtalen er enige om at budsjettvedtaket i vertskommunen vil være førende for samarbeidskommunenes vedtatte budsjett. Evt. avvikende endelig budsjettvedtak i samarbeidskommunen, vil anses som en uenighet mellom partene om inngått avtale og vil kunne medføre oppsigelse av avtalen for denne kommunen.

Regnskap

Regnskap for virksomheten føres i vertskommunens regnskap.

Innskudd, lån og investeringer

Vestre Varanger tildelingskontor har ikke anledning til å ta opp lån eller gjøre kapitalinvesteringer. Ved behov for dette skal de enkelte kommunene selv gjøre vedtak.

5 Ikrafttredelse, endringer og opphør

Avtalen trer i kraft som beskrevet i avsnitt 1e over og oppgaver og myndighet overføres fra denne dato.

Inntreden, opphør og uttreden

Samarbeidet etableres med Berlevåg, Båtsfjord, Nesseby og Tana som deltakerkommuner. Samarbeidet kan ta opp andre kommuner som deltakere. Opptak av nye kommuner krever enstemmighet blant deltakerkommunene. Ved inntreden ivaretas ansattes rettigheter etter bestemmelsene i AML og Hovedavtalen. For eksisterende ansatte videreføres pensjonsavtaler og kollektivt og personlig fremforhandlede rettigheter.

Dersom deltakerne er enige om det kan samarbeidet oppløses med øyeblikkelig virkning, jf. Kommuneloven § 20-8. De eiendeler og verdier som er opparbeidet i fellesskap under avtalen, tilbakeføres ved oppløsning til deltakerkommunene etter samme fordelingsnøkkel som er etablert for deling av kostnader. Ansatte gis tilbud om arbeid i kommunen de har sitt oppmøtested. Betingelser fra virksomheten videreføres.

Deltakerkommunene kan 1 års skriftlig varsel si opp sitt deltakerforhold i vertskommunesamarbeidet, jf. kommuneloven § 20-8. Ved uttreden av avtalen bortfaller kommunens forpliktelse til å betale utgiftsdekning fra 31. desember påfølgende budsjettår etter at uttreden er mottatt av vertskommunen. Ved uttreden eller oppløsning vil den enkelte kommune selv overta ansvaret for de oppgaver som omfattes av samarbeidsordningen. De eiendeler og verdier som er opparbeidet i fellesskap under avtalen, tilhører samarbeidet. Kommunen som trer ut kan

forhandle om å overta eiendeler fra samarbeidet. Kommunen som trer ut plikter å gi tilbud om stilling til ansatte som har oppmøtested i denne kommunen.

Endring av avtalen

Denne avtalen kan endres dersom en av kommunene i samarbeidet fremsetter krav om det. Prinsipielle endringer av avtalen drøftes i kommunedirektørforumet før oversendelse til den enkelte deltakerkommune for vedtak. Ikke-prinsipielle endringer som har innvirkning på tjenesteleveransene fra virksomheten, samt endringer som følge av regulatoriske endringer drøftes i kommunedirektørforumet før vedtak fattes, og innarbeides i tjenesteavtalen.

Mislighold

Dersom en av samarbeidskommunene vesentlig misligholder sin forpliktelse etter denne avtalen, åpner dette for at de andre kommunene kan kreve opphør av samarbeidet med øyeblikkelig virkning.

Tvister

Eventuell uenigheter mellom partene for den del av avtalen som er rettslig forpliktende skal søkes løst i minnelighet. Dersom partene ikke kommer til enighet, kan tvisten bringes inn for de ordinære domstolene. Vernetting i slike saker skal være vertskommunens vernetting.

Kommunestyrets godkjenning

Avtalens gyldighet forutsetter godkjenning av kommunestyret selv i den enkelte kommune, jfr. Kommuneloven kapittel 20 § 20-4, 1. ledd. Denne avtalen er utstedt og undertegnet i fire eksemplarer, hvorav partene beholder ett eksemplar hver

Berlevåg, den

.....
/ordfører

Båtsfjord, den

.....
/ordfører

Nesseby, den

.....
/ordfører

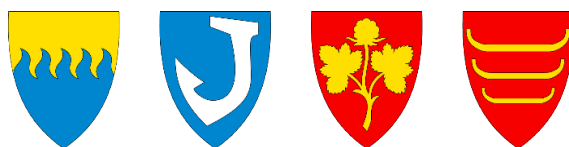
Tana, den

.....
/ordfører

Bakgrunn og vurdering for endring av samarbeidsform for tidelingskontor for helse- og omsorgstjenester

Line Løkken, virksomhetsleder tidelingskontoret og Olaf Trosten, prosjektleder Vestre Varanger tjenestesamarbeid- januar 2026

Innledning:

Denne vurderingen anbefaler å endre samarbeidsformen for Vestre Varanger tildelingskontor fra administrativt vertskommunesamarbeid, jf kommuneloven § 20-2 til administrativt vertskommunesamarbeid med virksomhetsoverdragelse. Bakgrunnen er behovet å sikre forsvarlig drift, nødvendig fleksibilitet og effektiv organisering av virksomheten. Dette gir arbeidsgiver adgang til å lede, organisere, fordele og kontrollere arbeidet, samt å forvalte arbeidsforholdene innenfor rammene av gjeldende lov- og avtaleverk.

Formålet er å sikre likeverdige, rettssikre og effektive tjenester for innbyggere og næringsliv i deltakerkommunene.

Samarbeidet skal videreføre og utvikle følgende fagområder:

Tildelingskontoret behandler saker og gis fullmakt til å fatte enkeltvedtak om tildeling, endring og opphør av tjenester innen følgende regelverk og bestemmelser:

- Helse- og omsorgstjenesteloven (hol.) § 3-2 nr. 5, § 3-2 nr. 6 bokstav a–c, § 3-2 a, § 3-6, § 3-8, § 7-3, § 11-2
- Pasient- og brukerrettighetsloven (pbrl.) § 2-1 d, § 2-1 e, § 2-7, § 2-8
- Forskrift om kommunal betaling for utskrivningsklare pasienter, kap. 3 §§ 10–14

Oppgavene som følger av forskriftens kap. 3 omhandler kommunens ansvar for utskrivningsklare pasienter og innebærer å ha løpende dialog med sykehuset om inneliggende og utskrivningsklare pasienter, herunder tildele nødvendige tjenester til de som utskrives.

- Husleieloven § 11-1 – tildeling av tilrettelagte kommunale boliger, jf. lokale retningslinjer.

Bakgrunn:

Tildelingskontoret er pr i dag organisert som en desentralisert vertskommunemodell etter kommuneloven § 20 -2. Dette innebærer at Båtsfjord kommune er vertskommune, og de tre øvrige kommuner er samarbeidskommuner.

Båtsfjord kommune har det faglige ansvaret for vedtak og tildeling av tjenester etter helse og omsorgstjenesteloven og pasient og brukerrettighetsloven. Koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering er også lagt under tildelingskontoret, der beslutninger om individuell plan, barnekoordinator og koordinator tas av vertskommunen. Det er tilknyttet tre fulle saksbehandlere stillinger til tildelingskontoret, der det i dag er to fulle stillinger i Båtsfjord og Tana, og to femti prosent stillinger i Berlevåg og Nesseby. For disse er hjemkommunen arbeidsgiver for de ansatte. Dette innebærer at ansatte i tildelingskontoret i dag har fire forskjellige arbeidsgivere.

Båtsfjord kommune har pr i dag ikke styringsrett for de ansatte i de tre andre kommunene. Båtsfjord kommune har det hele og fulle ansvaret for det faglige, men har ikke rett til å lede, organisere, fordele og kontrollere arbeidsoppgaver, samt ansette og avvikle arbeidsforhold.

Arbeidsgivers styringsrett er lagt til den enkelte kommune, og det er kommunene selv som har beslutningsrommet i daglig ledelse og drift, sett opp mot reglene som regulerer arbeidsgiver og arbeidstakers plikter.

Dette leder til at Båtsfjord kommune har begrenset beslutningsmyndighet, som gjør kommunen avhengig av de andre lederne i kommunene for å få gjennomslag i forhold til viktig og riktig prioritering av ressurser. Båtsfjord har ansvar for kvalitet og faglige standarder, men ikke kontroll over ressurser eller bemanning. Det kan gjøre det vanskelig å sikre at faglige krav faktisk gjennomføres.

Båtsfjord kommune kan bli holdt ansvarlig for faglig kvalitet, men uten mulighet til å styre personalforvaltningen direkte. Det kan også skape utfordringer i forhold til personellet, hvem bestemmer hva, både med hensyn til faglige retningslinjer fra meg, versus praktiske prioriteringer fra deres ledere i kommunene. Permisjoner, sykefravær, personalsaker følges også opp av den enkelte kommune, noe som kan skape utfordringer med hensyn til planlegging av driften.

Evalueringen av Vestre Varanger tjenestesamarbeidet viser også at det anbefales å se på organiseringen av tildelingskontoret med bakgrunn i styringsutfordringer.

Budsjett og regnskap:

Slik organiseringen er i dag er det vanskelig å få en oversikt over budsjettet for tildelingskontoret. Personaldata og lønn ligger i hjem kommunens systemer, og denne tilgangen har ikke leder krav på. Regnskapsføring skjer i hver kommune, kostnader bokføres i hjemkommunens regnskap, ikke i vertskommunens.

Budsjettet som utarbeides pr i dag, er lønn og sosiale utgifter til de som er ansatt i Båtsfjord kommune, i tillegg til kjøp som inngår i tjenesteproduksjon. Det er utarbeidet en fordelingsnøkkel på kostnadene tilknyttet dette, men det vil likevel ikke gi ett helhetlig bilde av hva det koster å levere tjenesten.

Sykefravær og sykenærværarbeid

Virksomheten får ikke rapportert inn samlet sykefravær for tildelingskontoret. Rapportering blir fragmentert, og det er vanskelig å lage en samlet oversikt for hele tildelingskontoret.

Data ligger i hjemkommunens HR system. Tildelingskontoret kan ikke følge opp fravær, eller iverksette tiltak i den enkelte kommune. Oppfølgingsplaner, dialogmøter, tilrettelegging i arbeidet følges opp av den enkelte sin leder i kommunene, hvilket innebærer at leder har begrenset innflytelse på fraværsoppfølging. Vertskommunen uten arbeidsgivermyndighet gis ikke innsyn i funksjonsevne, behov for tilrettelegging, detaljerte fraværsforhold eller individuelle oppfølgingsplaner. Slike opplysninger er underlagt taushetsplikt og håndteres av arbeidsgiver i samsvar med arbeidsmiljølovens bestemmelser. Leder for tildelingskontoret kan gi faglige råd, men ikke delta i formelle møter som krever arbeidsgivers styringsrett.

Hvorfor virksomhetsoverdragelse

Virksomhetsoverdragelse gir arbeidstakere en arbeidsgiver og full styringsrett. Formålet med styringsrett vil være å sikre drift og fleksibilitet. Gir mulighet til arbeidsgiver å lede, organisere, fordele og kontrollere arbeidet, samt ansette og avvikle arbeidsforhold.

Det gir arbeidsgiver rett til å sikre effektiv ressursbruk på tvers av kommunene, der arbeidsgiver også har ansvar for kvalitet, HMS og lovpålagt forsvarlighet. Dette vil også sikre kontinuitet og trygghet for de ansatte. Ordningen styrker forutsetningene for likebehandling, kvalitet og kontinuitet i virksomheten.

Endring til administrativt vertskommunesamarbeid med virksomhetsoverdragelse innebærer at samarbeidskommunene mister arbeidsgiveransvaret for ansatte i tildelingskontoret, noe som kan redusere opplevd lokal styring og innflytelse. Vertskommunen får samtidig et utvidet ansvar for personal, økonomi, HMS og kvalitet, noe som stiller økte krav til administrativ kapasitet og kompetanse. For ansatte kan overgangen medføre omstillingsutfordringer knyttet til endret arbeidsgiver og organisatorisk tilhørighet. Ordningen forutsetter også tydelige og godt forankrede samarbeidsavtaler for å sikre at alle kommuners behov og interesser ivaretas.

Oppsummert:

Styringsrett gir et mer helhetlig bilde fordi arbeidsgiver kan:

- Samle alle styringslinjer: fag, personal og økonomi under én ledelse og reduserer uklarhet knyttet til arbeidsgiveransvar mellom samarbeidskommunene. En tydelig arbeidsgiver kan bidra til større forutsigbarhet, trygghet og stabilitet i tjenesten.
- Forenklet administrasjon. Overføring av ansatte til vertskommunen gir en arbeidsgiverlinje, ett lønns- og personalsystem og felles rutiner for rapportering, HMS og oppfølging. Dette reduserer administrativt merarbeid og behov for koordinering mellom kommunene.
- Kontrollere ressursbruk og kvalitet: justere rutiner og systemer uten å gå via andre kommuner.
- Integre data i ett HR- og økonomisystem, slik at kommunene får full oversikt over kostnader, fravær og produksjon.
- Styrket fagmiljø og kvalitet. En samlet organisering legger bedre til rette for faglig utvikling, kompetansedeling og likebehandling av brukere på tvers av kommunene. Vertskommunen får et tydelig ansvar for kvalitet, internkontroll og lovpålagt forsvarlighet.

Anbefaling

Det anbefales overgang til administrativ vertskommunemodell med virksomhetsoverdragelse, jf kommuneloven § 20-2. Fordelene vurderes som betydelige, særlig når det gjelder styring, effektivitet

og kvalitet. Ulempene kan håndteres gjennom tydelige avtaler, god koordinering og jevnlig evaluering.

Berlevåg kommune
- Heflig og begeistret

Arkivsak-dok. 25/00453-3
Saksbehandler Sten Albert Reisænen

Saksgang
Formannskapet
Kommunestyret

Møtedato
05.02.2026
19.02.2026

INNSPILL TIL KS DEBATTHEFTE 2026

Forslag til vedtak/innstilling:

Kommunedirektøren anbefaler at Berlevåg kommune oversender følgende innspill til debattheft 2026:

KS spør:

1. Hva må vi gjøre i vår kommune/fylkeskommune de neste to årene for å øke endringstakten for bærekraftig velferd?
 - Vi må ta i bruk tilgjengelig teknologi som kan frigjøre ressurser. Dette kan skape motstand hos ansatte, som kan frykte for å bli overflødige.
 - Som arbeidsgiver må vi legge til rette for økt læring slik at ansatte kan kvalifisere seg til endrede arbeidsoppgaver.
 - Vi må ta i bruk KS fellesløsninger og andre fellesløsninger
 - Vi må ha en gjennomgang i enhetene for å se på muligheter for å digitalisere manuelle oppgaver, dimensjonere ressursbruk på oppgavene/tjenestene og plasseringen av oppgavene/tjenestene.
2. Hvordan kan vi i vår kommune/fylkeskommune de neste to årene ta i bruk de arbeidskraftressursene som finnes?
 - Vi må være en attraktiv arbeidsgiver.
 - Vi må ta i bruk handlingsrommet som finnes for fleksible arbeidstidsordninger, og påvirke i aktuelle kanaler for å styrke det lokale handlingsrommet.
 - Vi må arbeide systematisk for å inkludere flere av de som i dag står utenfor arbeidslivet.
 - Vi må, sammen med helsesektoren og NAV, utvikle verktøy for å få ned sykefraværet og hindre utstøting av arbeidslivet.
3. Hva må vi prioritere i vår kommune/fylkeskommune for å styre beredskapsevnen – både i vår kommune og i lokalsamfunnet?
 - Kvalifisere og øve beredskapen jevnlig, øke deltakelsen fra næringslivet og andre i regionen.
 - Tettere samarbeide med næringslivet.
 - Hva kan næringslivet bidra med i krise/krig.

- Utvide ROS-arbeidet med aktuelle private aktører som kan være utsatt for terror/sabotasje.
- Etablere kontakt med alternativ kommunikasjon.
- Følge opp og bidra inn i regionalt samarbeid – spesielt viktig i Totalforsvaret og planlegging for krig.

Vedlegg:
KS Debattheft 2026

Saksframstilling:

Berlevåg kommune har drøftet KS debatthefter 2026 opp imot kommunens og samfunnets utfordringer. Gjennomgangen danner bakgrunnen for de innspill og kommentarer som oversendes KS.

Bakgrunn:**Sammendrag**

Kommunesektoren står overfor store og økende utfordringer knyttet til befolkningsutvikling, arbeidskraft og økonomi. Antallet eldre vil dobles innen 2050, og kommuner og fylkeskommuner vil møte betydelige økonomiske og personellmessige begrensninger. Det er derfor avgjørende å foreta nødvendige prioriteringer, mobilisere innbyggernes ressurser og bruke tilgjengelige arbeidskraftressurser mest mulig effektivt, for å sikre at innbyggerne har tillit til et bærekraftig velferdssamfunn også i fremtiden.

I tillegg må beredskapen skjerpes. Vi står overfor en helt ny sikkerhetspolitisk situasjon. Kommunesektoren har et ansvar for innbyggernes trygghet både i hverdagen og i kriser.

Årets debatthefte har derfor to hovedtema: «Taktskifte for bærekraftig velferd» og «Taktskifte for skjerpet beredskap». Til begge disse temaene er det utformet spørsmål som legges fram til debatt i kommuner og fylkeskommuner.

Bakgrunn for saken

Kommunesektorens organisasjon KS ønsker innspill i årets debatthefte «Debattheft 2026. Tid for taktskifte». Kommunedirektøren legger i denne saken frem problemstillingene i debattheftet til politisk behandling. KS inviterer hvert år kommunene og fylkeskommunene til å gi innspill på aktuelle strategiske spørsmål som skal bidra til å utvikle ny politikk eller sette dagsorden.

Dette gjøres via debattheftet. Dokumentet bør leses i sin helhet og er vedlagt saken. Innspillet fra Berlevåg kommune sammenstilles av KS Nord-Norge og behandles av fylkestyre i Finnmark, og tas med som beslutningsgrunnlag når KS Hovedstyre senere behandler temaene. Sammenstilling av svarene vil følges opp i kommende konferanser og generelt i det interessepolitiske arbeidet.

Vurdering

Kommunesektoren står overfor store utfordringer som krever raske omstillinger og tydelige politiske prioriteringer. Debattheftet i fjor handlet om forventningsgapet, et gap mellom hva som kreves og forventes av kommunesektoren og hva som er mulig å få til med ressursene som er tilgjengelig. Dette debattheftet handler om hva kommuner og fylkeskommuner selv kan og bør gjøre nå for å redusere forventningsgapet og møte de store og dramatiske sikkerhetspolitiske endringene i verden og i Norge. KS vil utfra svarene dere gir, følge opp både med forventinger overfor nasjonale myndigheter og i annet interessepolitisk arbeid, samt som utviklingsaktør overfor medlemmene og som arbeidsgiverorganisasjon.

Tema 1. Taktskifte for bærekraftig velferd:

Kommunesektoren står overfor store og økende utfordringer knyttet til befolkningsutvikling, arbeidskraft og økonomi. Antallet eldre vil dobles innen 2050, og kommuner og fylkeskommuner vil møte betydelige økonomiske og personellmessige begrensninger. Det er derfor avgjørende å foreta nødvendige prioriteringer, mobilisere innbyggernes ressurser og bruke tilgjengelige arbeidskraftressurser mest mulig effektivt, for å sikre at innbyggerne har tillit til et bærekraftig velferdssamfunn også i fremtiden.

Slik kan endringstakten økes:

- Planlegge og forebygge bedre, for å bidra til at innbyggerne kan bo hjemme lengre og leve friske liv, for eksempel gjennom tilrettelegging av boliger og bomiljøer nær tjenestene.
- Godt samarbeid i kommuner og fylkeskommuner mellom folkevalgte og administrasjon, samt godt partssamarbeid.
- Godt samarbeid med lokalsamfunnet for å sikre at tiltakene blir mer treffsikre og øke forståelsen for nødvendige endringer.
- Digitalisering, innovasjon og forsøk for å skape bærekraftige tjenester. Nye teknologiske løsninger kan frigjøre arbeidskraft og gjøre hverdagen enklere for både ansatte og innbyggere, samtidig som de gir mulighet for bedre ressursutnyttelse.
- På selvstendig grunnlag vurdere tettere samarbeid og om det er mer hensiktsmessig å slå seg sammen med andre for å styrke fagmiljøer og rekruttering.
- Effektivisere og prioritere tjenestetilbudet i takt med befolkningsutviklingen. Kommunen må tilpasse omfang og innhold i tjenestene etter lokale behov og ressursgrunnlag, og vurdere hva som er "godt nok".

Nok arbeidskraft og riktig bruk av ansattes kompetanse er avgjørende for en bærekraftig velferd framover. For å mobilisere mer arbeidskraft er løsningene å inkludere flere i arbeidslivet, redusere sykefraværet, forlenge yrkeslivet og organisere arbeidet på nye måter. I tillegg er det mye å hente ved å mobilisere innbyggernes egne ressurser.

Kommunene har i økende grad tatt i bruk fleksible arbeidstidsordninger som langvakter og årsturnus for å sikre stabile tjenester og møte behovene til dagens arbeidstakere. Langvakter, ofte brukt i helger, gir mer stabil bemanning, lavere sykefravær og bedre arbeidsmiljø. Årsturnus gir forutsigbare arbeidsplaner og bedre oversikt over ressursbruken.

Kommunene har gitt KS tydelige tilbakemeldinger om behovet for større handlingsrom til å planlegge og organisere arbeidstiden. KS har fulgt opp dette i samarbeid med partene, og jobber nå for nasjonale løsninger som gjennomsnittsberegning av arbeidstid og en sentral avtale om langvakter. Dette støttes av helsepersonellkommisjonen og er omtalt i regjeringens Nasjonal helse- og samhandlingsplan 2024– 2027.

Tema 2. Taktskifte for skjerpet beredskap.

Vi lever i en mer usikker og uforutsigbar verden der det utenkelige kan bli virkelighet. Her står kommunene som førstelinje i totalforsvaret med ansvar for å styrke grunnberedskapen i landet. Russlands invasjon av Ukraina og et stadig mer uberegnelig styre hos viktigste allierte USA gjør den sikkerhetspolitiske situasjonen mer alvorlig og ustabil enn på veldig mange år. På en pressekonferanse i juni 2025 uttalte statsminister Jonas Gahr Støre følgende: «*Det er alvor nå. Et fritt og selvstendig Norge er ikke lenger en selvfølge*».

Digitaliseringen av samfunnet er et gode, men truer også samfunnssikkerheten med hackerangrep og påvirkningsaksjoner mot liberale demokratier. Flere kommuner er blitt satt på prøve i større dataangrep.

Klimaendringene er en annen type ny og alvorlig trussel. Mer ekstremvær krever planlegging og tiltak mot naturskader og flom, ras og skred i Norge – og kan globalt føre til nye flyktningestrømmer.

Dette og flere andre forhold gjør at kommunen beredskapsarbeid får et helt annet fokus i tiden som kommer. I en sikkerhetspolitisk krise eller krig, er kommunens viktigste oppgave å gjøre det samme som i fredstid: *Å ivareta innbyggernes sikkerhet og trygghet, ved å yte de kritiske tjenestene kommunenes innbyggere trenger i hverdagen, sikre god styring og kriseledelse og samordne andre sivile aktører og myndigheter med beredskapsoppgaver i kommunen.* Dette er hjemlet både i ulike sektorlovverk, og i lov om sivil beskyttelse og beredskap og forskrift om kommunal beredskapsplikt, hvor det slås fast at kommunen plikter å beskytte liv, helse, miljø, materielle verdier og kritisk infrastruktur ved bruk av ikke militær makt. Sagt på en annen måte: *Uansett hva som skjer, skal kommunene holde hjulene i lokalsamfunnet i gang.*

Sentrale myndigheter har definert 2026 som «Totalberedskapsåret» og Direktoratet for sivil beredskap (DSB) er i ferd med å lage en tverrsektoriell veileder for kommunenes og fylkeskommunens roller og ansvar i krig. Veilederen skal være ferdig i juni 2026 og publiseres sammen med scenario-beskrivelsene som skal danne grunnlaget for en omfattende øvelse høsten 2026 der ambisjonen er at alle norske kommuner skal øve på sine roller og sitt ansvar i en potensiell krig.

Den nasjonale politikken i totalberedskapsmeldingen bygger på NATOs syv grunnleggende forventninger til samfunnets motstandsdyktighet i medlemslandene. Kommuner og fylkeskommuner vil ha viktige roller og ansvar på flere av disse områdene.

1. Sikre kontinuitet i nasjonale styringssystemer og kritiske offentlige tjenester
2. Sikre en robust kraftforsyning
3. Sikre evnen til å håndtere ukontrollert forflytning av mennesker
4. Sikre robust mat- og vannforsyning
5. Sikre evnene til å håndtere masseskadesituasjoner
6. Sikre robuste sivile kommunikasjonssystemer
7. Sikre robuste transportsystemer

Hva må kommuner og fylkeskommuner gjøre for å skjerpe beredskapen?

- Tettere samarbeid lokalt
- Sikre tilstrekkelig arbeidskraft
- Styrke befolkningens demokratiske beredskap
- Styrke egenberedskapen i lokalsamfunnet
- Styrke den digitale sikkerheten
- Øve selv og sammen med andre

Hva kan påvirke kommunens arbeid dersom vi rammes av en sikkerhetspolitisk krise eller krig:

- Vernepliktig personell må gis til Forsvaret, tjenestepliktige gis til Sivilforsvaret.
- Lokalt materiell rekvireres av Forsvaret.
- Ustabilitet og bortfall av viktig infrastruktur.
- Svakt fungerende samfunnsfunksjoner.
- Forstyrrelser grunnet militær tilstedeværelse.
- Stort press i helsetjenesten som følge av hjemsendte pasienter fra spesialisthelsetjenesten.
- Utfordringer knyttet tilgang og distribusjon av nødvendige varer og tjenester, spesielt mat, medisiner og vann.
- Evakuering, flyktninger og internt fordrevne.
- Generell begrensninger.

Merknader:

Berlevåg kommune
- Heftig og begeistret

Arkivsak-dok. 26/00052-1
Saksbehandler Sten Albert Reisænen

Saksgang
Formannskapet
Kommunestyret

Møtedato
05.02.2026
19.02.2026

LÅNEOPPTAK FOR UTBETALING OG AVSLUTNING AV LÅN OPPTATT AV BERLEVÅG EIENDOMSSKAP AS

Forslag til vedtak/innstilling:

Berlevåg kommune vedtar et låneopptak på inntil kr 2 300 000,- for å utbetale og avslutte et lån opptatt av Berlevåg eiendomsselskap AS hos DNB for eiendom i Lagmannsgata 15.

Kommunestyret gir kommunedirektøren fullmakt til å innhente lånetilbud og inngå avtale med lånegiver

Vedlegg:

Vedtak PS 11/25 Avvikling av Berlevåg Eiendomsselskap AS

Saksframstilling:

Berlevåg kommune har fra 1. januar 2026 overtatt eiendelene og eiendomsmassen til Berlevåg Eiendomsselskap AS. Kommunen er nå i gang med å overføre alle formaliteter til kommunen fra eiendomsselskapet.

I den forbindelse ser man det formålstjenlig å avslutte det lånet Berlevåg Eiendomsselskap AS har hos DNB, for eiendommen i Lagmannsgata 15.

Bakgrunn:

Berlevåg kommune vedtok i PS 11/25 Avvikling av Berlevåg Eiendomsselskap AS. *Kommunen overtar eiendeler/eiendomsmasse som samlet er taksert til en verdi høyere enn gjelden, og det er en boligmasse som har tilhørende leieforhold og andre spesielle forhold. Med ut fra en samlet vurdering settes eiendomsverdien lik verdien av gjeld. En har da tatt hensyn til flere forhold, som at dette er et samlet salg av stor eiendomsmasse og bruken av eiendommene.*

Samlet overtar Berlevåg kommune en låneportefølje og leverandørgjeld på ca 11,5 mill. kr. Mot en sum eiendeler på ca 12,8 mil. Kr.

Kommunedirektøren anbefaler at man avslutter lånet hos DNB fordi man ikke får ned renten på lånet til et akseptabelt nivå, videre forventer kommunedirektøren at et nytt låneopptak i regi av Berlevåg kommune vil gi kommunen en gunstigere finansiering.

Restlånet hos DNB er pr dato på kr 2 104 621,-. Det er ennå usikkert om det vil påløpe noe mindre kostnader med lånet fram til saken/lånet er avsluttet i banken.

Merknader:

SAKSPROTOKOLL

Arkivsak-dok. 23/00180
 Arkivkode
 Saksbehandler Sten Albert Reisænen

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Kommunestyret	12.11.2025	11/25

Avvikling av Berlevåg Eiendomsselskap AS

Kommunestyret har behandlet saken i møte 12.11.2025 sak 11/25

Møtebehandling

Pkt. 3 endres til:

- 1) Lånet pålydende kr 2 606 037,- pr oktober 2025 hos DNB utbetales så snart det er mulig etter at den formelle overføringen er gjennomført med økning av dagens låneportefølje.

Pkt. 8 endres til:

Berlevåg kommune dekker de kostandene med inntil kr 500 000,- som påløper fram til avviklingen er gjennomført gjennom disposisjonsfondet.

Votering

Enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Kommunen overtar eiendeler/eiendomsmasse som samlet er taksert til en verdi høyere enn gjelden, og det er en boligmasse som har tilhørende leieforhold og andre spesielle forhold. Med ut fra en samlet vurdering settes eiendomsverdien lik verdien av gjeld. En har da tatt hensyn til flere forhold, som at dette er et samlet salg av stor eiendomsmasse og bruken av eiendommene.
2. Berlevåg kommune overtar eiendommer/eiendeler og gjeld pålydende kr 11 894 832 pr oktober 2026 tilhørende Berlevåg eiendomsselskap AS i tråd med vedtak om selskapets avvikling, innen 31.12.2025.
3. Lånet pålydende kr 2 606 037,- pr oktober 2025 hos DNB utbetales så snart det er mulig etter at den formelle overføringen er gjennomført med økning av dagens låneportefølje.
4. Lånet pålydende kr 8 656 172,- inkl renter (kr 32 668,-) pr oktober 2025 hos Husbanken overtas av Berlevåg kommune.

5. Teknisk drift overtar administrasjon og oppfølging av bygningsmassen, og tilføres ressurser som gir en budsjettøkning på kr 600 000,- fra år 2026, for å kunne forvalte kommunens totale bygningsmasses.
6. Etter at Berlevåg kommune har overtatt Berlevåg eiendomsselskap AS, innbetaler kommunen selskapets skyld på kr 632 623,- for kommunale avgifter i forbindelse med 1. tertial 2026.
7. Berlevåg kommune starter arbeidet med å dimensjonere kommunens behov for antall og typer bolig, samt avklare bygningsmassens behov for vedlikeholds- og driftskostnader for året 2026. Kommunedirektøren legger fram sak om budsjettøkning til drift og vedlikehold i løpet 1. halvår 2026.
8. Berlevåg kommune dekker de kostandene med inntil kr 500 000,- som påløper fram til avviklingen er gjennomført gjennom disposisjonsfondet.